

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI**

**SUÇLA MÜCADELE EDEN BİRİMLERİN
ALGILANAN STRES DÜZEYİ VE ADİL DÜNYA İNANCININ İNCELENMESİ:
KRİMİNAL POLİS LABORATUVARI ÖRNEĞİ**

TEZİ YAZAN

Onur BÖLÜKBAŞI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Soner ÇAKMAK (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Lut TAMAM (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mustafa KALE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / HAZİRAN 2024

ONAY SAYFASI**T.C****ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ****SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE**

2021011032 numaralı öğrencimiz olan **Onur BÖLÜKBAŞI** tarafından hazırlanan “**Suçla Mücadele Eden Birimlerin Algılanan Stres Düzeyi Ve Adil Dünya İnancının İncelenmesi: Kriminal Polis Laboratuvarı Örneği**” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından **oy birliği** ile **Psikoloji** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır.)

Üniv. Dışı Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Doç. Dr. Soner ÇAKMAK
(Çukurova Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır.)

Üniv. İçi – Jüri asıl Üyesi: Doç. Dr. Mustafa KALE

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır.)

Üniv. Dışı - Jüri asıl Üyesi: Prof. Dr. Lut TAMAM
(Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır.)

11/06/ 2024

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Her anımda desteğini hissettiğim canım anneme...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

11/06/2024

Onur BÖLÜKBAŞI

TEŞEKKÜR

Tezimi hazırlarken her aşamada yardımları esirgemeyen ve yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Soner ÇAKMAK' a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmayı yapmak için gerekli izinleri veren Emniyet Genel Müdürlüğü' ne ve çalışmaya katılan personellere teşekkür ederim.

Çalışmalarım sırasında benden desteğini esirgemeyen ve sürekli yanımda olan sevgili eşime, her zaman en değerlimiz olan biricik kardeşime, benim için hep en iyi arkadaş ve yol gösterici olan saygıdeğer abime, hayatım boyunca hakkımı hiç bir zaman ödeyemeyeceğim kıymetli babama ve son olmakla birlikte en büyük minnettarlığımı duyduğum, bütün ömrüm ve eğitim hayatım boyunca yanımda olan, yüksek lisans sürecimdeki en büyük motivasyon kaynağım, canım annem Nevin BÖLÜKBAŞI' na teşekkürleri bir borç bilirim.

ÖZET

SUÇLA MÜCADELE EDEN BİRİMLERİN ALGILANAN STRES DÜZEYİ VE ADİL DÜNYA İNANCININ İNCELENMESİ: KRİMİNAL POLİS LABORATUVARI ÖRNEĞİ

Onur BÖLÜKBAŞI

Yüksek Lisans, Psikoloji Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Soner ÇAKMAK

Haziran 2024, 113 Sayfa

Güvenlik güçleri mesleki olarak çok fazla stresli durumla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durumlar ise işlerinin kaçınılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Polis memurlarının eğitimi, görevlerini yerine getirirken en iyi düzeyde çalışabilmeleri ve bu duruma alışabilmeleri adına kasıtlı olarak stresli ortamlarda verilmektedir. Her ne kadar eğitim sürecinde strese karşı dayanıklılıklarının artması hedeflense de kaçınılmaz olarak, sık sık başa çıkmakta zorlandıkları ağır stresli durumlarla da karşılaşmaktadırlar Polis memurları için stres birçok noktadan kaynaklanmakta ve bu durum davranış, duygu ve düşüncelerini etkilemektedir. Polis stresini anlamak ise işi tek bir açıdan incelemekten çok daha karmaşıktır. Bu çalışmada temel amaç; suçla mücadele eden birimlerin algılanan stres düzeylerini ve adil dünya inançlarını alt boyutlarıyla birlikte incelemek ve literatürdeki eksikliği gidermektir. Araştırmanın evreni İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı'nda görev yapan 104 personelden oluşmaktadır. Örneklem ise çalışmaya katılmayı kabul edip ölçekleri eksiksiz ve tam dolduran 100 katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışma gerçekleştirilirken veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Algılanan Stres Ölçeği ve Adil Dünya İnancı Ölçeği'nden faydalanılmıştır. Çalışma sonucunda algılanan stres düzeyi yüksek çalışanların, algılanan stres düzeyi düşük çalışanlara göre daha düşük adil dünya inancına sahip olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca adil dünya inancı düştükçe, stres/rahatsızlık ve öz yeterlilik algısında da düşüş olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Algılanan stres, adil dünya inancı, polis memurları, kriminal polis laboratuvarı.*

ABSTRACT**INVESTIGATION OF PERCEIVED STRESS LEVEL AND JUST WORLD
BELIEF OF UNITS FIGHTING CRIME: THE CASE OF CRIMINAL
POLICE LABORATORY****Onur BÖLÜKBAŞI****Master Thesis, Department of Psychology****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Soner ÇAKMAK****June 2024, 113 Pages**

Security forces face many stressful situations professionally. These situations are seen as an inevitable part of their work. The training of police officers is deliberately provided in stressful environments so that they can function at their best and become accustomed to this situation while performing their duties. Although the training process aims to increase their resilience to stress, inevitably, they are often confronted with severe stressful situations that they find difficult to cope with. Stress for police officers arises from many sources and affects their behavior, emotions and thoughts. Understanding police stress is much more complex than examining the job from a single perspective. The main purpose of this study is to examine the perceived stress levels and just world beliefs of crime-fighting units together with their sub-dimensions and to fill the gap in the literature. The population of the study consists of 104 personnel working in Istanbul Criminal Police Laboratory. The sample consists of 100 participants who accepted to participate in the study and completed the scales completely and completely. Personal Information Form, Perceived Stress Scale and Just World Belief Scale were used as data collection tools. As a result of the study, it was understood that employees with high perceived stress levels had lower just world beliefs than employees with low perceived stress levels. In addition, it was determined that as the belief in a just world decreases, the perception of stress/discomfort and self-efficacy also decreases.

Keywords: *Perceived stress, just world belief, police officers, criminal police laboratory.*

ÖNSÖZ

İnsanlar doğası gereği çevresindeki tüm faktörlerle olumlu ve olumsuz etkileşim içerisindedir. Bu etkileşimin olduğu zeminlerden birisi de hiç kuşkusuz seçtiği meslek ve yaptığı işin doğal bir getirisi olarak, yaşantısını etkileyen mesleki deneyimlerdir.

Toplumun genel kanısı ile birlikte akademik çalışmalar da güvenlik birimlerinde çalışmanın zor ve yıpratıcı olduğunu göstermektedir. Genel olarak negatif olaylarla ilgilenen ve kanun uygulayıcı olarak toplumsal düzeni sağlamaya çalışan emniyet teşkilatı mensuplarının, yaptıkları meslek gereği davranış ve düşüncelerinin olumsuz anlamda gelişmesi de şaşırılacak bir durum olarak görülmemelidir.

Yapılan bu çalışma ile kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres düzeyi ve adil dünya inancı düzeyleri incelenmiştir. Bu araştırma ile emniyet teşkilatı meslek mensuplarının anlaşılması ve ruh sağlığı profesyonellerinin bu alanda meslek mensupları için yeni ve efektif yardımcı olma teknikleri geliştirilmelerine ve mevcut yazına katkı sağlanacağı düşünülmüştür.

Onur BÖLÜKBAŞI

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
EKLER LİSTESİ	xv

BÖLÜM 1

1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Arka Planı	1
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3.Araştırmanın Problemi	2
1.4.Araştırmanın Önemi	2
1.5.Araştırmanın Hipotezleri	3
1.6.Araştırmanın Sayıtları	5
1.7.Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	5
1.8.Tanımlar	5

BÖLÜM 2

2. LİTERATÜR TARAMASI	6
2.1. Mesleki Stres	6
2.2. Adil Dünya İnancı	8
2.3. Kolluk Kuvvetlerinde Mesleki Stres	11
2.3.1. Stresin İncelenmesi	16
2.3.2. Stresin Tarihi	22
2.4. Polis Stresinin Modelleri ve Kaynakları	25
2.5. Polisin Stresle Başa Çıkması.....	26
2.6. Cinsiyet Farklılıkları	28
2.7. Stresle Başa Çıkma.....	31
2.8. Polislerde Stres Etmenleri	40

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM	48
3.1. Evren / Örneklem	48

BÖLÜM 4

4. BULGULAR	49
4.1. Verilerin Analizi	50
4.2. KPL Personelinin Sosyo-Demografik Özellikleri	51
4.3. KPL Personelinin Adil Dünya İnancı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	54
4.4. KPL Personelinin Algılanan Stres Düzeylerine İlişkin Bulgular	57
4.5. KPL Personelinin Adil Dünya İnancı ve Algılanan Stres Algılarının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Analiz Sonuçları	59
4.6. KPL Personelinin Algılanan Stres Düzeylerinin, Adil Dünya Düzeni Algılarını Ne Düzeyde Yordadığının İncelenmesi	69
4.7. Tartışma Ve Yorum	71
4.8. Sonuç Ve Öneriler	75

4.8.1. Sonuçlar	75
4.8.2. neriler	76
KAYNAKÇA.....	77
EKLER.....	89

KISALTMALAR

ADİ	:Adil Dünya İnancı
ADİÖ	:Adil Dünya İnancı Ölçeği
Ark.	:Arkadaşları
ASD	:Algılanan Stres Düzeyi
ASÖ	:Algılan Stres Ölçeği
BADİ	:Bireysel Adil Dünya İnancı
GADİ	:Genel Adil Dünya İnancı
KPL	:Kriminal Polis Laboratuvarı

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Adil Dünya İnancı Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve Ölçeklerin Alt Boyutlarına Ait Cronbach's Alpha Değerleri	49
Tablo 2. Adil Dünya İnancı Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve Ölçeklerin Alt Boyutlarına Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	50
Tablo 3. KPL Personelinin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	51
Tablo 4. KPL Personeline Uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin İstatistikî Bulgular.....	54
Tablo 5. KPL Personelinin Adil Dünya İnancı Düzeyleri.....	56
Tablo 6. KPL Personeline Uygulanan Algılanan Stres Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin İstatistikî Bulgular.....	57
Tablo 7. KPL Personelinin Algılanan Stres Düzeyleri.....	58
Tablo 8. KPL Personelinin Cinsiyetlerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	59
Tablo 9. KPL Personelinin Yaşlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	61
Tablo 10. KPL Personelinin Medeni Durumlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	62
Tablo 11. KPL Personelinin Çocuk Sayısı Durumlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	64
Tablo 12. KPL Personelinin Eğitim Düzeyi Dağılımlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	66
Tablo 13. KPL Personelinin Meslek Yılı Dağılımlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	67
Tablo 14. Personele Uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeğinin Birbirleri ile İlişki Düzeylerinin İncelenmesi.....	69
Tablo 15. Algılanan Stres Tutumunun Adil Dünya İnançlarını Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. KPL Personelinin Cinsiyet ve Yaş Dağılımları	52
Şekil 2. KPL Personelinin Medeni Durum Dağılımları	52
Şekil 3. KPL Personelinin Çocuk Sayısı Dağılımları	53
Şekil 4. KPL Personelinin Eğitim Düzeyi Dağılımları	53
Şekil 5. KPL Personelinin Meslek Yılı Dağılımları.....	54

EKLER LİSTESİ

EK- 1 Tez/Anket/Çalışma İzni/Etik Kurulu Talep Formu	89
EK- 2 Bilgilendirilmiş Onam Formu	90
EK- 3 Kişisel Bilgi Formu	91
EK- 4 Algılanan Stres Ölçeği	92
EK- 5 Adil Dünya İnancı Ölçeği.....	93
EK- 6 SOBE Tez Etik İzin İstek Yazısı	94
EK- 7 Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Tez İzin İstek Yazısı	95
EK- 8 SOBE Tez Anket İzin İstek Yazısı	96
EK- 9 Emniyet Genel Müdürlüğü Anket Uygulama İzin Yazısı.....	97

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Arka Planı

Mesleki stres birçok açıdan iyi bilinmektedir. İşyerinde stres performansın azalması, psikolojik bozukluklar ve kötü koşullar altında yapılan hatalarla ilişkilidir (Ross ve Altmaier, 1994). İş yerindeki stres birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Baker (1985) iş yerinde strese ilişkin çalışmasında işyerindeki stres etkenlerinin ana kaynakları olarak şunları belirtmektedir: a) çalışma ortamı stres etkenleri (fiziksel/kimyasal tehlikeler, ergonomik tehlikeler), b) iş içeriği stres etkenleri (iş yükü, görev özellikleri , karar verme, son teslim tarihleri, fazla mesai, vardiyalı çalışma vb.), c) örgütsel stres etkenleri (örgüt yapısı ve bireylerin bu yapıdaki rolü), d) iş rolü faktörleri (iş hedeflerinin belirsizliği, beklentiler, sorumluluk, rol çatışması), e) organizasyon dışı stres etkenleri (işe gidip gelme, vardiyalı işten sonra dinlenme zorlukları, uyku bozuklukları). Bununla birlikte kişi bu tür stres faktörlerinin genellikle işle ilgisi olmadığını düşünür (Baker, 1985). Stres bireyi fizyolojik, psikolojik ve davranışsal düzeyde etkilemektedir. Fizyolojik zorlanmanın kalp atım hızında, kan basıncında değişikliklere, biyokimyasal ölçümlerdeki değişikliklere, psikosomatik hastalıkların (koroner kalp hastalığı, ülser, hipertansiyon) gelişmesine neden olduğu gösterilmiştir. Psikolojik stres kaygı ve depresyona, iş tatminsizliğine, can sıkıntısına ve bedensel semptomlara yol açarken, neden olduğu davranışsal değişiklikler arasında düşük üretkenlik, devamsızlık, madde bağımlılığı, evde ve toplum içinde ortaya çıkan sorunlu davranışlar da yer alır.

Suçla mücadele eden güvenlik birimleri ise stres etmenlerinin neredeyse tamamına maruz kalmaktadırlar. Algılanan stresin artmasıyla birlikte, bireyin becerilerini zorlayan veya üstüne çıkan belirli iç veya dış talepleri yönetmek amacıyla sürekli değişen davranışsal ve bilişsel çabalar olarak tanımlanan başa çıkma becerilerinde zorlanmalar yaşanır. (Folkman ve Lazarus, 1984). Süregelen strese maruz kalmak durumunda olan emniyet mensuplarının tüm bu faktörler

düşünüldüğünde temel bilişlerden birisi olan adil dünya inanç düzeylerinin nasıl etkilendiği de önem arz etmektedir.

Yapılan çalışma ile yaptıkları görev bakımından toplumsal bir öneme sahip olan suçla mücadele birimlerinden kriminal polis laboratuvarı personelinin, adil dünya inançlarının algılanan stres düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı suçla mücadele eden kriminal polis laboratuvarı çalışanlarının algılanan stres düzeylerine göre adil dünya inançlarının incelenmesidir

1.3. Araştırmanın Problemi

Kriminal polis laboratuvarında çalışan personelin algılanan stres düzeylerine göre adil dünya inançları farklılaşmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Akademisyenler genel olarak suçla mücadele eden birimlerin ve bu amaçla en yaygın teşkilatlanmalardan birisine sahip olan polislik mesleği üyelerinin çok sayıda strese maruz kaldığı, bu stresörlerin meslekleri ile ilgili olan-olmayan olumsuz olaylarla ilişkili olduğu ve bireylerin bu olumsuz koşulları ve sonuçları hafifletmek için bir dizi başa çıkma stratejisi kullandığı konusunda hemfikirdir. Polis stresi literatürüne ilişkin incelemeler, değişkenlerin çok sayıda ölçüm, veri toplama ve ampirik yorumlama yolu ile dolu olduğunu göstermektedir, bu da hem araştırmacıların hem de uygulayıcıların polislikte stresin karmaşık doğasını ve dinamiklerini detaylandırmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, polis memurlarının yaşadığı stresin boyutları, söz konusu boyutların en etkili şekilde nasıl ölçüleceği, stres faktörlerinin türü, seviyesi, demografiye ve konumuna göre nasıl değiştiği konusunda önemli anlaşmazlıklar vardır. Bu çalışmada polislerin algılanan stres düzeyi ve adil dünya inancı ile ilişkisinin incelenmesi, ruh sağlığı uzmanlarının bu meslek grubu ile ilgili eğitim ve tedavi uygulamalarında faydalı olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca literatürde bu alandaki eksiği gidermesi açısından da önemli olacağı düşünülmüştür.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmadaki genel amaç suçla mücadele eden birimlerden birisi olan kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres düzeylerine göre adil dünya inançlarında farklılaşma olup olmadığının incelenmesidir. Bahsedilen genel amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen sorulara da cevap aranmıştır.

Alt Problemler

1. Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı düzeylerinde cinsiyete göre farklılaşma var mıdır?
2. Kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz öz yeterlilik algıları düzeylerinde cinsiyete göre farklılaşma var mıdır?
3. Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı düzeylerinde medeni duruma göre farklılaşma var mıdır?
4. Kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz öz yeterlilik algıları düzeylerinde medeni duruma göre farklılaşma var mıdır?
5. Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı düzeylerinde meslek yılına göre farklılaşma var mıdır?
6. Kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz öz yeterlilik algıları düzeylerinde meslek yılına göre farklılaşma var mıdır?
7. Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı düzeylerinde eğitim durumuna göre farklılaşma var mıdır?
8. Kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz öz yeterlilik algıları düzeylerinde eğitim durumuna göre farklılaşma var mıdır?
9. Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı düzeylerinde, yetersiz özyeterlilik algısı durumuna göre farklılaşma var mıdır?
10. Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı düzeylerinde, stres/rahatsızlık algısı durumuna göre farklılaşma var mıdır?
11. Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancında düzeylerinde, algılanan stres durumuna göre farklılaşma var mıdır?

Hipotezler

H₁: Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

H₂: Kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz öz yeterlilik algıları düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

H₃: Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı düzeyleri medeni duruma göre farklılaşmaktadır.

H₄: Kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz öz yeterlilik algıları düzeyleri medeni duruma göre farklılaşmaktadır.

H₅: Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı düzeyleri meslek yılına göre farklılaşmaktadır.

H₆: Kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz öz yeterlilik algıları düzeyleri meslek yılına göre farklılaşmaktadır.

H₇: Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı düzeyleri eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.

H₈: Kriminal polis laboratuvarı personelinin algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz öz yeterlilik algıları düzeyleri eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.

H₉: Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, yetersiz özyeterlilik algısı durumuna göre farklılaşmaktadır.

H₁₀: Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, stres/rahatsızlık algısı durumuna göre farklılaşmaktadır.

H₁₁: Kriminal polis laboratuvarı personelinin adil dünya inancı, algılanan stres durumuna göre farklılaşmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sayıtları

Yapılan çalışmada katılımcıların ölçekleri ve kişisel bilgi formlarını doğru ve samimi bir şekilde anlayıp, doldurdıkları varsayılmıştır.

1.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

1. Çalışmada elde edilen veriler kullanılan veri toplama araçlarının ölçtüğü maddeler ile sınırlıdır.
2. Çalışma sonucunda elde edilen veriler 2024 yılında İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünde görev alan laboratuvar personeli ile elde edilmiştir.

1.8. Tanımlar

Algılanan Stres: Algılanan stres kişinin bir durumda veya zamanda ne kadar stres altında hissettiğine ilişkin düşünce ve duygularıdır (Phillips, 2013).

Adil Dünya İnancı: Dünyanın adil bir yer olduğu yani herkesin neticede iyi veya kötü ne hak ederse onu bulacağına duyulan inanç olarak açıklanmaktadır (Lerner, 1965)

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Mesleki Stres

Mesleki stres, işi içeren strestir. İnsanların çeşitli nedenlerle işlerinde baş edemeyecekleri sorumlulukları ve talepleri olduğunda veya iş beklentileri ile gerçeklik arasında bir uyumsuzluk olduğunda ortaya çıkar. Stres, herhangi bir meslek veya kariyer türünde doğal bir faktördür. En iyi düşünceyle, stresin varlığı, bireyi mükemmellik için çabalama teşvik eden bir motive edici olabilir. Bununla birlikte, aşırı stres, üretkenlik eksikliğine, güven kaybına ve rutin görevleri yerine getirme becerisinde azalmaya yol açabilir. Bunun temel nedeni, günümüz toplumunun büyük ölçüde değişen fiziksel ve sosyo-kültürel ortamı ve insanların yaşam tarzıdır. Çağdaş toplumlarda insan yaşamı daha talepkar, karmaşık, mekanik ve bağımlı hale gelmiştir. Sürekli artan ihtiyaç ve istekler, sert rekabet, son teslim tarihlerine uyma baskısı, geleceğin belirsizliği ve zayıflamış sosyal destek sistemi, modern toplumlarda insanların çoğunun yaşamını oldukça stresli hale getirmiştir. Kısa süreli streste aşırıya kaçmak psikolojik sıkıntıya, gerilim tipi baş ağrılarına, mide rahatsızlığına ve diğer belirtilere yol açabilir. Akut stres belirtileriyle çoğu insan tarafından karşılaşılmıştır. En yaygın belirti duygusal sıkıntıdır. Bununla birlikte öfke veya sinirlilik, kaygı, depresyon gibi belirtiler kombinasyonları da sayılabilir. Akut stres, herkesin hayatında ortaya çıkabilir. Çoğunlukla tedavi edilebilir ve yönetilebilir bir durumdur. Akut stres heyecan verici olabilirken kronik stres öyle değildir. Bu, insanları günden güne, yıldan yıla yıpranan öğütme stresidir. Kronik stres bedenleri, zihinleri ve yaşamları yok eder. Uzun vadeli yıpratma yoluyla hasara yol açar. Yoksulluğun, işsiz ailelerin, mutsuz bir evliliğe ya da hor görülen bir iş ya da kariyere hapsolmanın stresidir. Bir kişi başa çıkabileceğinin ötesine zorlandığında, aşırı stres durumu yaşıyor olması gerekir. Hiperstres, aşırı yüklenme veya aşırı çalışmadan kaynaklanabilir. Kişilerin aşırı stresli olduğu durumlarda, küçük şeyler bile güçlü duygusal tepkileri tetikleyebilir. Hiperstrese maruz kalma olasılığı en yüksek olan kişiler, birden fazla işi olan, iş ve aile kısıtlamaları arasında gidip gelen çalışan anneler, sürekli finansal baskı altında olan kişiler veya hızlı tempolu ortamlarda çalışan kişiler olabilir.

Literatürde birçok stres tanımı mevcuttur. Stresin odak noktası biyolojik bir perspektiften öte entegre bir biyolojik/psikolojik tepkiye dönüşmüştür. Carlson (2002) stresi “tikindirici veya tehdit edici durumların algılanmasından kaynaklanan fizyolojik bir tepki” olarak kavramsallaştırır. Richard Lazarus ise “olaylar ve sorumluluklar kişinin baş etme gücünü aştığında ortaya çıkan kaygı durumu” olarak tanımlar (Seaward, 2004). İster davranışsal bir tepki ister psikolojik bir bakış açısıyla olsun, stresin herkes tarafından hissedildiği sabittir. Her bireyin tepkisi gerçekten benzersiz olsa da, stresin geniş kapsamlı etkileri kişilerin tamamının bedenine ve zihnine dokunur. Gelişimsel olarak, birçok ergenin inandığı gibi stres ergenlik yıllarıyla sınırlı değildir. Hayattaki her aşama benzersiz görevler ve zorluklar getirir.

Stresle ilgili ilk görüşler, çevrenin beden ve ardından psikolojik alan üzerindeki etkisini açıklamaktadır. Biyolojik yaklaşım üzerine ilerleyen araştırmacılar, stresli ortamlara karşı bedensel tepkilerimizi inceler. Bu stresörler yeterince şiddetliyse veya şiddetli hale gelirse, insanlar kötüleşmeye başlar.

Stres araştırmalarının etkili isimlerinden biri olarak kabul edilen Hans Selye, stresi “bir soyutlama” olarak tanımlar ve stresin herkes tarafından bir dereceye kadar hissedildiğini savunur (Selye, 1976). Selye daha sonraki çalışmalarında stresi çok az kişinin aynı şekilde tanımladığı sonucuna varmıştır (Selye, 1980). Bir kişiyi fiziksel ve duygusal olarak etkilemek için stresörlerin olumsuz olması gerekmemektedir. Elbette, burada olumlu bir yaşam değişikliği olarak görülen, uzun zamandır beklenen bir terfi de stresli olabilir. Selye (1980) iyi ve kötü stres arasında bir ayrım belirlemiştir. Stresin etkisinin en hayati parçası, bireylerin olayı nasıl gördükleridir.

Selye'nin "Genel Adaptasyon Sendromu" olarak da bilinen "stres sendromu" modeli, bir organizmanın strese verdiği tepkinin bir açıklamasıdır (Selye, 1976). Genel Adaptasyon Sendromu ile kısaca anlatılan "alarm tepkisi"dir. Burada organizma gafil avlanır. Vücut içten tepki verir. İkinci aşama “direniş aşaması”dır. Kişi gücü ve enerjisiyle bu saldırıyı savuşturmak için seferber olur. Vücut bu aşamada çok fazla zaman harcar ve enerjisini tüketirse, sonunda "tükenme aşaması" ortaya çıkar. Bu ana kadar vücut yorgun, bitkin ve stres etkenine yanıt vermek için mevcut olan tüm kaynakları kullanmış olmaktadır.

Stres günlük hayatımızı işgal eder. Stres faktörleri veya stres kaynakları sayısızdır. Stres kaynakları çoğu zaman bireye özgü özellikler gösterir. Stresörler ev ortamı, iş yeri, kişilerarası ilişkiler, kişinin günlük çevresi, toplum gibi birkaç farklı etmenden kaynaklanır. Elbette daha fazla strese neden olan durumlar vardır ancak kaynaklar kadar bu stres faktörlerine verilen tepkiler de ayırt edicidir.

Örneğin, iki ebeveyn aynı talebe farklı davranışsal ve psikolojik tepkiler verebilir. Bir ebeveyn, aynı durumda çılgın atan çocukları diğerinden daha iyi idare edebilir. Bu anlayış, bir bireyin tepkisini yorumlamak için çok önemlidir. Bir polis memuru, bir silahlı çatışmaya karışabilir ve aynı silahlı çatışmadaki ortağı kadar etkilenmeyebilir. Strese verilen tepkiler, bireyin, olayın ve ortamın çeşitli özelliklerine göre farklılıklar gösterebilir.

2.2. Adil Dünya İnancı

Toplumlar eşitsizlikler ve adaletsizliklerle doludur. Zenginliğin eşit olmayan dağılımı, sağlık hizmetlerine ve eğitime erişimdeki eşitsizlik bunlardan sadece birkaçıdır. Bireyler gözlemlenen veya deneyimlenen adaletsizliğe farklı tepkiler verir. Bazıları ahlaki öfke hisseder ve adaleti yeniden tesis etmeye çalışırlar (Montada vd., 1986). Diğerleri ise mağdurları küçümser veya mevcut sosyal, ekonomik ve politik düzenlemeleri meşrulaştırmaya hizmet eden inanç sistemlerini benimserler (Jost vd., 2004). Başka bir deyişle, adaletsizliklerle karşı karşıya kalan insanlar ellerinden geldiğince adaleti yeniden tesis ederler veya gerçekte telafisi zor olan adaletsizlikleri bilişsel olarak mağduru suçlayarak veya statükoyu haklı çıkararak yeniden sağlamaya çalışabilirler. İnsanlar adil bir dünyaya ne kadar çok inanırlarsa adalete o kadar önem verirler.

Çeşitli psikolojik teoriler adalete dayalı tepkiler için açıklamalar önermektedir. En etkili olanlardan biri Lerner tarafından ortaya atılan adil dünya hipotezidir (Lerner ve Simmons, 1966). Adil dünya hipotezi, insanların, herkesin hak ettiğini aldığı ve aldığını hak ettiği adil bir dünyaya inanmaları gerektiğini belirtir. Bu inanç onların sosyal çevreleriyle sanki istikrarlı ve düzenliymiş gibi başa çıkmalarını sağlar ve böylece önemli uyum sağlama işlevlerine hizmet eder. Sonuç olarak insanlar, yaşanan ya da gözlemlenen adaletsizlikler nedeniyle tehdit altında olduklarında, adil bir dünyaya olan inançlarını savunmaya motive olurlar. Mümkünse adalet gerçekte yeniden tesis edilir. Ancak adaletsizliğin gerçekte

çözülmesi pek mümkün görünmüyorsa, insanlar adil bir dünyaya olan inançları doğrultusunda durumu yeniden değerlendirerek bilişsel olarak adaleti yeniden tesis ederler. Bu bilişsel sürece adaletsizliğin asimilasyonu denir.

Bu adil dünya dinamiği ilk kez Lerner ve Simmons (1966) tarafından kanıtlanmıştır. Bu araştırmacılar, katılımcılarını "masum bir kurban"la, bir öğrenme görevine katılan ve her hatası için görünüşte acı veren elektrik şoklar uygulanarak cezalandırılan genç bir kadınla karşı karşıya getirmişlerdir. Deneyin aynı şekilde devam edeceği ve etki edemeyecekleri söylendiğinde, katılımcılar kurbanı kötü olan sıfatlarla tanımlamış küçümsemişlerdir. Deneyin ikinci kısmında kurbanın elektrik şokunun acısını telafi edeceğine, her doğru cevap için para alacağına inandırıldıklarında, kurbanı küçümsemeyi bırakmışlardır. Son olarak, şok koşulunu sürdürmekle telafi koşuluna geçmek arasında seçim yapma şansı verilen katılımcıların neredeyse tamamı ikincisine oy vermiştir. Ancak tazminatın verileceğinden emin olduklarında adaletsizliğin artık asimile edilmemesi mümkün olmuştur. Bu masum kurban paradigması, modern deneysel adil dünya araştırmalarında en etkili olanı olmaya devam etmekle beraber değişen yalnızca masum kurban türüdür (Correia vd., 2007). Özetle, masum bir kurbanla yüzleşmek adaleti yeniden tesis etme motivasyonunu tetiklemektedir.

Adil bir dünya inancına ilişkin önemli miktarda araştırma doğası gereği deneysel niteliktedir ve adil bir dünya inancının mağduru küçümseme gibi uyumsuz işlevlerine odaklanmaktadır. Ancak 1970'lerden bu yana, başka bir araştırma kolu, adil dünya inancındaki bireysel farklılıkları incelemiş ve bunun aynı zamanda önemli uyum sağlayıcı işlevlere de hizmet ettiğini ortaya çıkarmıştır (Furnham, 2003). Bu araştırma gündemi, Rubin ve Peplau (1973) tarafından dünyanın genel olarak adil bir yer olduğu inancındaki bireysel farklılıkları değerlendiren ilk adil dünya inancı ölçeğinin ortaya atılmasıyla tetiklenmiştir. Bu yaklaşım, adil dünya inancının rolünün kişilik eğilimleri çerçevesinde araştırılmasına olanak tanımış ve özellikle otoriterlik ve iç kontrol odağı ile olumlu ilişkiler bulunmuştur (Furnham ve Procter, 1989).

1990'lı yıllardan bu yana, adil bir dünya inancının hem olumlu hem de olumsuz sosyal sonuçlarını inceleyen daha fazla çalışma yapılmış ve bu araştırmaların odak noktası, adil bir dünya inancına sahip olmanın inananlar açısından sonuçlarını

kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Daha önceki araştırmalardan kaynaklanan önerilere dayanarak, bu çalışmalar, kişiye genellikle adil davranıldığı kişisel bir adil dünya inancını, genel adil bir dünya inancından ayırmanın gerekli olduğunu göstermiştir. Genel olarak kendine hizmet eden önyargı ve özel olarak da adalet muhakemesi doğrultusunda, araştırmalar, insanların kişisel olanı adil bir dünyaya olan genel inançtan daha güçlü bir şekilde onaylama eğiliminde olduklarını ve bu iki yapının birbiriyle bağlantılı olduğunu kanıtlamıştır.

Elbette adil dünya kurgusunun başka farklılaşmaları da önerilmiştir. Çünkü adalet kavramı toplumsal veya kişisel anlamda farklı ele alınabilir. Adaletin bazı temel türlerine bakacak olursak içkin adalet sonucun adil olup olmadığıyla ilgilenir. Nihai adalet yanlı bir davranışa karşı uygun cezalandırılma yapılmasını savunur. Dağıtımcı adalet hak, görev ve sorumlulukların adil bir şekilde dağıtılmasıyla ilgilidir. Prosedürel adalet ise adaletin gerçekleşme aşamalarında kullanılan yöntem ve süreçlerin tarafsız ve şeffaf bir şekilde yürütülmesini savunur. Genel adil dünya inancı için, örneğin içkin adalete olan genel bir inanç, nihai adalete olan genel bir inançtan ve dağıtımcı adalete olan genel bir inanç, prosedürel adalete olan genel bir inançtan ayırt edilmiştir. Son olarak, adil bir dünyaya olan genel inanç, adaletsiz bir dünyaya olan genel inançtan farklılaşmıştır (Dalbert vd., 2001). Bu son araştırma, adil bir dünyaya dair genel inancın iki kutuplu bir yapı olarak değil, iki boyutlu bir yapı olarak görülmesi gerektiğini göstermiştir. Bununla birlikte, daha genel ve daha kişisel bir adil dünya inancı arasındaki ayrım şu ana kadar en yaygın ve en iyi incelenen ayrım gibi görünmektedir.

Adil bir dünyaya olan inanç ile diğer kişilik eğilimleri arasında gözlemlenen ilk ilişkilerden biri, adil dünya inancı ile dindarlık arasındaki pozitif korelasyondur (Rubin ve Peplau, 1973). İki arasındaki farklar üzerine yapılan araştırmalar, bunların farklı eğilimler olduğunu doğrulamış ve kültürler arası araştırmalar, zıt dini ve politik geçmişlere sahip kültürler arasında adil dünya inancında çok az farklılık bulmuştur (Furnham, 1993). Otoriterlik ile adil dünya inancı arasında da olumlu ve bazen önemli bir ilişki bulunmuştur (Furnham ve Procter, 1989). İki yapının ortak faktör yapısına ilişkin analizler, iki faktörlü hipotezi ve bunların farklı anlamlarını desteklemektedir. Adil bir dünyaya olan inanç, otoriterlikten daha olumlu bir bakış açısı sağlamaktadır (Dalbert, 1992). Adil dünya inancı ile iç kontrol odağı arasında defalarca gözlemlenen olumlu ilişkiler, bu iki yapı arasında da bir örtüşme olduğuna

dair spekülasyonlara yol açmıştır (Furnham ve Procter, 1989). Ancak bu iki yapının teorik açıdan farklı olması gerekir. Kişisel failliğe olan inanç, desteklenen adalet ilkesi eşitlik normu olduğu sürece adil bir dünyaya olan inançla tutarlıdır. Diğer adalet fikirleri (örneğin, eşitlik veya adaletin ihtiyacı ilkesi veya adil bir Tanrı inancı) iç kontrol inancıyla tutarlı değildir. Son olarak, bir kişilik özelliği olarak adil bir dünyaya olan inancın küresel kişilik boyutlarıyla ilişkili olduğunu öne süren bazı kanıtlar vardır. Özellikle ampirik bulgular, adil dünya inancı ile nevrotiliklik arasında, adil dünya inancının sağladığı olumlu bakış açısıyla tutarlı olan negatif bir ilişkiye işaret etmektedir (Lipkus vd., 1996). Bununla birlikte, nevrotilikliği kontrol eden çalışmalar, adil dünya inancının giderek artan geçerliliğini kanıtlamıştır (Dalbert ve Dzuka, 2004). Toplu olarak ele alındığında çalışmalar, bireylerin çeşitli kişilik özellikleri ve bunların birbiriyle ilişkisi anlamına gelen kişilik eğilimleri ağı içerisinde adil bir dünyaya olan inancın farklılık gösterdiğini ve adil dünya inancının farklı kişilik özellikleriyle bağlantılı olduğunu göstermektedir.

2.3. Kolluk Kuvvetlerinde Mesleki Stres

Türkiye, güvenlik ve korumaya daha fazla enerji harcadıkça, tüm düzeylerdeki kanun yaptırımları etkilenmektedir. Her ulusal krizden sonra, ister doğal ister insan yapımı olsun, çok sayıda araştırmacı, olaya karışan tüm bireylerin ruh sağlığına işaret etmektedir. Polis memurları, işlerinin doğası gereği, krizlere ilk müdahale eden gruplardan bazılarıdır. Bu tür olaylardan sonra acil durum müdahale ekiplerinin ruh sağlığı alanında önemli bir odak noktası haline gelmesi şaşırtıcı değildir. Ancak sadece sahada çalışan personel olarak bunu düşünmek yanılgıya sebep verecektir. Bu haliyle kolluk kuvvetlerinin her birimi, araştırmacıların, uygulayıcıların ve bu memurların yararına eleştirel bir incelemeyi hak etmektedir.

Polislik birçok çalışmanın konusudur. Örneğin, travma polis psikolojisinde iyi araştırılmış bir alandır. Ne yazık ki, birçok araştırmacı polis mesleğinin aşırı yönlerine odaklanmaktadır. Memurlar günlük olarak daha az travmatik ama neredeyse eşit derecede stresli durumlarla karşılaşmaktadır. Bu olaylar özel durumlar olarak değil, işlerinin kaçınılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Gerçekte, polis memurlarının eğitimi, görevlerini yerine getirirken en uygun düzeyde çalışabilmeleri için kasıtlı olarak stresli ortamlarda gerçekleşmektedir. Bu

eğitime rağmen, stresle başa çıkılmasında zorlanılması olağan bir durumdur ve memurlar bu kısıtlamalar dahilinde çalışmak zorundadır.

Polisler için stres birçok noktadan kaynaklanır. Polis stresini anlamak, işi tek bir yönüyle incelemekten çok daha karmaşıktır. Meslek içinde, birçok araştırmacı, polis stresi kavramını farklı kaynaklardan geliyormuş gibi parçalara ayırmaktadır. Kolluk kuvvetlerinin stresine bakan araştırmacılar genelde bir anket yaklaşımı kullanırlar ve katılımcılar için büyük polis birimleriyle iletişime geçer. Bugün büyük şehirlerde polis stresi hakkında zengin bir bilgi mevcuttur. Kk şehirler veya kendi içine kapanık birimler ise kentsel bölümlere inanılan benzerliklerinden dolayı genellikle rneklenmez veya dikkate alınmaz.

Dikkatler yavaş yavaş kentsel ve taşrsal farklılıklara çevrilmektedir. Kk şehirlerdeki birimlerin bütçeleri daha kktr, daha az memurla daha geniş alanlarda devriye gezerler, gelişmiş teknolojidenden veya özel birimlerden yoksun olabilir veya benzersiz suç türleri ile karşı karşıya kalabilirler. Farklılıkların önemli bir rneği, yedekleme eksikliğidir. Daha kk kurumlar, başka bir memurun bir "ağrı" konusunda yardımcı olması için bir süre bekletilebilir. Kk şehirlerin ve görece daha kk birimlerin ortamlarında bir polis memuru için kendi kültürleri ve benzersiz stres kaynakları vardır. Yakın zamana kadar kk şehirlerdeki veya ilçelerdeki memurların büyük şehirdeki meslektaşlarına benzer olduğu düşünülmüştür. Her iki coğrafi bölge de yasayı uygulamak için çalışırken, kk şehirlerdeki veya daha spesifik birimlerde çalışan polislerin incelemesini gerektirecek kadar bir çok fark vardır.

Araştırmalar polisliğin birçok yönünde mevcuttur. Polis stresini anlamada, araştırmacılar ve uygulayıcılar, bunları kolluk kuvvetleri dünyasına uygulamadan önce genel stres kavramları ve teorileri konusunda bilgili olmalıdır. Diğer mesleklere benzer şekilde, memurlar bazen vardiyalarından sonra işlerini eve götürürler. Bu durumdaki tek bir memur bile eşlerini, çocuklarını, arkadaşlarını ve aile üyelerini olumsuz ve olumlu yönde etkileyebilir.

Ülkemizde polis personeli ile ilgili yapılmış az sayıda çalışma bulunmaktadır. Toplanan literatür, güvenlik birimi personelinin farklı çalışma alanlarındaki stres düzeylerinin ve ruh sağlıklarının nasıl algılandığına dair bir fikir vermektedir. Hindistan'ın Indore bölgesinden 238 polis memuru üzerinde yapılan bir çalışmada, 5

aylık bir süre zarfında veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Bulgular, astlara karşı duyarlılık ve işbirliği sergileme açısından üstlerin olumlu bir davranış sergilediğinde, astların stres düzeyinin azaltılmasına yardımcı olabileceğini göstermiştir. Bunun polis hiyerarşisinin tüm seviyelerinde geçerli olduğu bulunmuştur (Kapoor ve Karmarkar, 2014).

Brezilya'da Novaes Lipp (2009) tarafından üst düzey polis memurları üzerinde yürütülen bir araştırma mesleki stres düzeylerini, yaşam kalitesini, işle ilgili stresörleri ve başa çıkma stratejilerini incelemiştir. Sao Paulo Polis Teşkilatı'nın 418 kıdemli üyesinden oluşan araştırma, yüksek rütbeli Brezilya polis memurlarının mesleklerini çok stresli olarak algıladıklarını ve polis memurlarının %43'ünün önemli stres semptomlarına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların erkek memurlara göre daha fazla stres yaşadıkları da fark edilmemekle birlikte “mesleki” ve “sağlık” alanlarında yaşam kalitesinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Çalışma, Brezilyalı polis memurlarında yüksek düzeyde duygusal stres ile düşük yaşam kalitesi arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir. 2015 yılında Sharma, Hint ordusu askerlerinin karşılaştığı mesleki stresi etkileyen faktörleri araştırmış ve mesleki stres etkenlerini ölçmek için kullanılan ölçeğin uygulanabilirliğini değerlendirmiştir (Sharma, 2015). Dört yüz askerle görüşme yapılmış ve sonuçlar, Hint ordusundaki başlıca mesleki stres kaynakları olarak işyerinde kontrol eksikliği, rol çatışması, meslek, iş yükü, iş baskısı hakkında yetersiz farkındalık ve kayıtsız örgütsel tutum olduğunu vurgulamıştır.

Kaur ve arkadaşları (2013), elli polisten oluşan bir örnekleme kişilik özelliklerini ve başa çıkma yöntemlerini incelemiştir. Sosyo-demografik veriler katılımcılardan bireysel olarak toplanmıştır. Genel Sağlık Anketi, kişilik özellikleri için Eysenck Kişilik Anketi ve ortaya çıkan başa çıkma yöntemleri için Başa Çıkma Kontrol Listesi çalışmaya dahil edilmiştir. Bulgular, kişilik özelliklerinin ve başa çıkma yöntemlerinin, polislerde yüksek zihinsel stresin gelişmesinde önemli bir rol oynadığını ve onları psikolojik patolojiler geliştirmeye yatkın hale getirdiğini göstermiştir.

Kumar ve Kamalanabhan (2017) tarafından Hindistan'ın Delhi eyaletindeki polis karakolunda bulunan polis personeli ile gerçekleştirilen 25 yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmenin yer aldığı başka bir çalışma yapılmıştır. Karakolda

müfettişler ve müfettiş yardımcıları ile yapılan derinlemesine görüşmenin sonuçları, iletişim, grup bütünlüğü, görevler, ilişkiler ve sosyal iletişim gibi faktörlerin strese neden olan faktörler olduğunu ortaya koymuştur.

Suresh ve arkadaşları (2013), polis işinde önemli stres kaynakları olarak algılanan iş olaylarını araştırmıştır. Polis stres envanteri, 220 polis personelini kapsayan bu çalışma için polis personeli ve polis idaresindeki uzmanlarla yapılan görüşmeler temelinde geliştirilmiştir. Bulgular, işlerin örgütsel ve sosyal yönlerinin, özellikle aile ile zaman geçirme, görev ve politik baskılar, işyerindeki yetersiz olanaklar gibi durumların stresli görüldüğünü göstermiştir.

Alexopouls ve arkadaşları (2014), yaklaşık iki yüz polis memuru üzerinde kesitsel bir çalışma yürütmüştür. Katılımcılar genel sağlık, yaşam kalitesi ve algılanan stres açısından değerlendirilmiştir. Sonuçlar, yüksek düzeyde algılanan stres gösteren bireylerin uykusuzluk belirtileri göstermekle birlikte somatik rahatsızlıklar, depresif semptomlar, çalışmanın ek bulgusu olarak ise erkek katılımcıların ve daha yüksek rütbeli memurların daha düşük iş doyumu bildirdiklerini göstermiştir. Bu nedenle, daha yüksek stres seviyeleri, yetersiz iş tatmini ve yaşam kalitesi bildirme riskinin artmasıyla ilişkilidir.

Saffari ve arkadaşları (2015), sağlık durumunun önemli bir göstergesi olarak sağlıkla ilgili yaşam kalitesini incelemiştir. Bu çalışmadaki araştırmacılar, savunma personelinin harekete hazır oluşunu artırmak için daha iyi yaşam kalitesine yol açan faktörleri bulmaya odaklanmışlardır. Yaklaşık 500 erkek askeri personel ile görüşülmüştür. Çalışmanın bulguları, fiziksel işlevselliğin sağlıkla ilgili yaşam kalitesi durumunun diğer bileşenlerinden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca medeni durum, hastalık öyküsü ve sağlığın, yaşam kalitesinin sağlık alanıyla ilişkili olduğu da belirtilmiştir.

Da Silva ve arkadaşları (2014), Brezilya'dan yaklaşık yüz altmış askeri polis memurunda demografik özelliklerin, mesleğin, boş zaman fiziksel aktivite düzeylerinin koroner risk ve sağlıkla ilgili yaşam kalitesi üzerindeki etkisini belirlemiştir. Bu bulgular, stres düzeyi yüksek olan bireylerin koroner risklere daha yatkın olduğunu göstermiştir ve bu çalışmada araştırmacılar polis personelinin sağlığını, iş performansını, yaşam kalitesini korumak ve iyileştirmek için düzenli fiziksel aktivite yapmasına izin verilmesini önermiştir.

Birçok araştırmacı, bireylerin günlük yaşamlarındaki stres faktörlerini tanımlamıştır. Başa ıkma mekanizmaları ve strese verilen tepkilerle ilgili bir çok araştırma mevcuttur. Bu konuların araştırmacıları kolluk görevlilerini de incelemişlerdir. Kolluk kuvvetlerinin sağlığı erkek ve kadın farketmeksizin stresten etkilenmektedir. Stresli meslekler kişi ve örgüt üzerinde ciddi etkilere sahip olabilir.

Beutler ve arkadaşları (1988), polis memurlarının MMPI puanlarında zaman içinde meydana gelen değişiklikleri belgelemiştir. Spesifik olarak, MacAndrews Alkolizm leğindeki önemli artışlar, polis teşkilatının yanı sıra polis memuru için de risk oluşturmuştur. Beutler ve arkadaşları (1988), bu tür değişiklikleri polis memurları ve onları istihdam eden kurumlar için zararlı olabilecek davranışların belirtileri olarak görmektedir. Memurlar tarafından aşırı alkol kullanımı, performanslarını etkilemeye başlayabilir. Bununla birlikte, bu bulguların dikkate değer bir sınırlaması, küçük bir örneklem boyutu olmasıdır.

Polis araştırmalarının iyi desteklenen bir başka alanı da tükenmişliktir. Bakker ve Heuven (2006), polis memurları ve hemşireler arasında tükenmişlik için teorik bir model tanımlamaktadır. Duygusal iş taleplerinin tükenmişlikle ilgili olup olmadığını incelemişlerdir. Bakker ve Heuven (2006), bu duygusal taleplerin duygusal uyumsuzluğa yol açacağını, bu durumun da tükenmişliği etkileyeceğini ve bunun sonucunda görevlerin yerine getirilmesinde aksaklıkların tezahür edeceğini varsaymışlardır. Yapısal eşitlik modelleme analizleri, duygusal taleplerin esas olarak "duygusal uyumsuzluk" yönünden tükenmişlikle ilgili olduğunu göstermiş ve bu da tükenmişlik teorilerini desteklemiştir. Dahası, duygusal taleplerle mücadele etmenin, yani bazı duyguları gizlerken diğerlerini göstermenin, enerji seviyelerini azaltabileceğini açıklamaktadırlar. Memurlar arasındaki tükenmişliğin, yeterince ele alınmadığı takdirde, psikosomatik şikayetlerin, yaşam doyumunun, iş doyumunun, işten ayrılma niyetinin ve departmana bağlılığın düşmesinin yordayıcısı olduğu gösterilmiştir.

Stresörler, polis memurlarına her taraftan saldırır. Gerçekten de pek çok araştırmacı, polislik mesleğinin kişinin girebileceği en stresli mesleklerden biri olduğunu iddia etmektedir. Aile, iş ve branş memur üzerinde baskı oluşturmak için birçok sebep sağlar. Aile ortamından kaynaklanan sorunlar iş ortamına da sirayet edebilir ve bunun tersi de geçerlidir. Polis memurları için sıklıkla bildirilen, bir ili

veya ilçeyi günün her saatinde güvende tutmakla ilgili vardiyalı ve düzensiz çalışma, özellikle büyük teşkilatlarda bulunan bürokratik karmaşa, haksız ilerleme fırsatları, amir ve departman desteğinin olmaması gibi benzersiz stres kaynakları vardır. Taşradaki birimler ve daha küçük departmanlar stres faktörlerine karşı bağışık değildir, ancak daha küçük boyutlarından dolayı daha az stres yaşayıp yaşamadıkları belirsizdir.

Travma ve krizler, polisliğin iyi araştırılmış alanlarından. Polislik mesleği memurun sağlığı için zararlı olabilmekle birlikte, çalışmalar Travma Sonrası Stres Sendromu semptomlarını fiziksel sağlık, meslek ve psikolojik sağlık ile ilişkilendirmiştir. Polis travması, çalışmanın kapsamı dışındadır ancak polis ile ilgili araştırmalarda hayati bir alan olmaya devam etmektedir.

2.3.1. Stresin İncelenmesi

Psikolojide stres kavramını incelemek ve anlamak için birtakım teoriler formüle edilmiştir. Bu çalışma Lazarus ve Folkman (1984) tarafından geliştirilen bilişsel psikolojik stres teorisine dayanmaktadır. Bu teoride stres, birey ile çevre arasında, bireyin kendi iyiliği için önemli olarak değerlendirdiği ve mevcut başa çıkma kaynaklarının üzerinde taleplerin hakim olduğu bir işlem veya ilişki olarak kabul edilmektedir. Bu teoride iki süreç önemlidir: bilişsel değerlendirme (bireyin durumu nasıl değerlendirdiği) ve başa çıkma (bireyin stresli olayla başa çıkmak için ne yaptığı).

Değerlendirme kavramı, bireysel deneyimler, kişisel ve çevresel faktörler sonucunda gelişen bireysel farklılıkların anlaşılmasına dayanır ve bu da değerlendirme kalıplarını bireyselleştirir. Değerlendirme, olayın öneminin ve bireyin refahına sunabileceği tehdidin bilişsel değerlendirmesi olarak tanımlanır. Bu süreç, bireyin tepkisini ve sonraki davranışlarını, duygusal tepkisini, yoğunluğunu, kalitesini belirler ve şekillendirir.

Lazarus, bileşenleri ve kalıplarıyla birlikte birincil, ikincil değerlendirme ve yeniden değerlendirmenin ana hatlarını çizmiştir. Birincil değerlendirme, karşılaşmanın bireyle ilgisini ve bunun stresli mi yoksa iyi huylu mu olduğunu değerlendirir. Stresli olaylar üç biçimde ortaya çıkabilir: zarar/kayıp (halihazırda devam eden hasar), tehdit (potansiyel hasar) ve meydan okuma (ustalık ve/veya kazanç olasılığı). İkincil değerlendirme, mevcut başa çıkma kaynaklarının ve seçilen

başa çıkma stratejisinin hedefe başarıyla ulaşım ulaşmayacağına değerlendirilmesidir. Yeniden değerlendirme, değişen koşullara, çevreden ve bireyden gelen yeni bilgilere dayanarak yeni bir değerlendirme olarak tanımlanmaktadır. Daha önceki bir değerlendirmenin ardından gelir ve başa çıkma çabalarının sonucudur.

Folkman ve Lazarus başa çıkmayı “kişinin kaynaklarını zorlayan veya aşan belirli dış ve/veya iç talepleri yönetmek için sürekli değişen bilişsel ve davranışsal çabalar” olarak tanımlamaktadır (Folkman ve Lazarus, 1984). Yazarlar, başa çıkma mekanizmalarının, strese direnmeye yönelik davranışsal ve bilişsel stratejilerden oluştuğunu, sıklıkla çeşitli tekil eylemlerden oluşabileceğini ve bir başa çıkma dönemi oluşturduklarını belirtmektedir. Araştırmacılar ayrıca, sıkıntıya neden olan çevredeki stresli koşulları değiştirmeyi amaçlayan problem odaklı başa çıkma ile mevcut stresli olayın değerlendirmesini değiştirmeyi veya olumsuz duygusal durumu azaltmayı amaçlayan duygu odaklı başa çıkmayı da birbirinden ayırmıştır. Başa çıkma stratejileri birbiriyle bağlantılıdır ve genellikle stresli deneyimin farklı yönlerine odaklanır.

Yazarlar başa çıkmadaki sonucu, kişinin stresli olayı çözmedeki başarı derecesine ilişkin değerlendirmesi olarak tanımladılar. Seçilen başa çıkma stratejisinin sonucunun değerlendirilmesine bağlı olarak, olumlu (uyumlu) veya olumsuz (uyumsuz) olarak değerlendirilir. Örneğin, olumlu sonuç olması durumunda birey, stresli olayın mümkün olan en iyi şekilde yönetildiğini hisseder. Olumsuz sonuçlar ise kişinin değerlerine, hedeflerine aykırıdır ve kişinin sosyal çevresinde çatışma yaratır. Hem problem odaklı hem de duygu odaklı başa çıkma stratejileri uyumlu veya uyumsuz olabilir.

Ayrıca yazarlar başa çıkma tarzlarının bireyin sağlık, enerji düzeyi, varoluşsal inanç ve bağlılıkları, problem çözme becerileri, sosyal desteğin varlığı gibi kişisel kaynakları tarafından belirlendiğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte başa çıkma kişisel (içselleştirilmiş kültürel değer inançları gibi) ve çevresel (başa çıkma çabalarını engelleyen aynı kaynak veya kurum/kurumlar için rekabet gibi) kısıtlamalarla da azaltılabilir. Bu nedenle, polis memurlarının işlerinde stres etkenlerini nasıl deneyimlediklerini ve bunlarla nasıl başa çıktıklarını tam olarak anlamak için, stres etkenini çevreleyen koşulları ve ortamı dikkate almak önemlidir.

Polisliğin yüksek düzeyde strese sahip bir meslek olduğu iyi bilinmektedir (Zhao vd., 2002; Roberts ve Levenson, 2001; Violanti ve Aron, 1994). Polis memurlarının görev sırasında travmatik olaylara maruz kalma olasılıkları diğer mesleklerdeki kişilere göre daha yüksektir. Bir dizi çalışma stresin etiyolojisini incelemiş ve polis işine özgü stres kaynaklarını ve türlerini tespit etmiştir.

Polis görevlerindeki stresin kaynakları çeşitli faktörlere bağlanmaktadır. He, Zhao ve Archbold (2002), New England'daki büyük bir metropol bölgesinden 943 erkek memur ve 157 kadın memur üzerinde yaptıkları çalışmada, literatürde tanımlanan kolluk kuvvetlerindeki 5 ana stres kaynağını özetlediler: çalışma ortamından kaynaklanan stres (korkunç suç mahalli veya şiddetli bir tutuklama), akran desteği ve güvenin varlığı (uyumsuz partner veya yönetim desteğinin eksikliği) sosyal ve aile etkisi (iş-aile çatışması), polis teşkilatının bürokratik özellikleri (kişisel olmayan kurallar, vardiyalı çalışma) ve başa çıkma mekanizmalarının erişilebilirliği (madde bağımlılığı veya uzaklaşma). Brown ve arkadaşları (1999), polisin aktif görev çalışma ortamının doğasında var olan operasyonel stres etkenlerini, işlerin yönetiminin yapısı ve organizasyonundan kaynaklanan örgütsel stres etkenlerinden ayırarak araştırmıştır. Bunu yaparlarken örneklemi 226'sı kadın ve 367'si erkek olmak üzere 601 İngiliz polis memurundan oluşmaktaydı. Polis Olayları Ölçeği, Sosyal Destek Ölçeği, Dünya Varsayım Ölçeği, Duygusal İfadeye Karşı Olumsuz Tutumlar Ölçeği, Genel Sağlık Anketi dahil olmak üzere çeşitli ölçekler ve anketler katılımcılara dahili posta yoluyla dağıtılarak uygulanmışlardı.

Brown ve arkadaşları (1999) ayrıca operasyonel stres etkenlerini sıklık ve etkiye göre sınıflandırmıştır. Düşük frekanslı/yüksek etkili stres etkenlerini TSSB'nin gelişimiyle bağlantılı olan ve ölüm veya felakete uğraşılan, büyük -muhtemelen ölümcül- bir kaza mahalli ile ilgilenilen ve benzerlerini içeren travmatik olaylara maruz kalmayla ilişkilendirilmiştir. Yüksek frekanslı, düşük etkili stres etkenleri ise sıklıkla iş sırasında meydana geldiği ve önemli bir psikolojik rahatsızlığa neden olmadığı nedeniyle rutin olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca cinsel suçlara maruz kalmayla ilgili olarak ikincil bir travmaya yol açabilecek dolaylı stres etkenleri de belirlenmiştir. Kadın polis memurlarının cinsel suçlarda daha çok görevlendirildiği ortaya çıkmıştır. Bu, kadın polis memurları için sıkıntılı ruh hali ve ikincil travma gelişme riskini artırmıştır. Kadınlar ayrıca, zor görevlendirme durumunda izolasyon duygularını ve sosyal desteğe sınırlı erişimlerini bildirdiler. Genel olarak, bu

çalışmanın bulguları, yazarların belirttiği gibi literatürde daha önce önerilenden daha yüksek düzeyde operasyonel strese işaret etmektedir.

Violanti ve Aron (1994) stresin yoğunluğunu belirlemek için 103 polis memuruyla anket yapmıştır. Örneklem, belirlenen bir coğrafi bölgeden rastgele seçilen, çeşitli rütbe, deneyim, yaş ve etnik kökene sahip memurlardan oluşmaktaydı. Kullanılan ölçüm, Spielberger vd. (1981) tarafından geliştirilen altmış maddelik Polis Stres Anketi'dir. Bu önlemlerin iki ana stres etkeni bileşeni vardır: organizasyonel (idari) ve operasyonel. Memurlar maddeleri 0-100 arasında puanladı; 0 "stres yok" ile 100 "maksimum stresi" temsil etmiştir. Puanlar en düşük M=22,5 (ırksal çatışma) ile en yüksek M=79,4 (görev sırasında birini öldürmek) arasında değişmiştir. En yüksek düzeydeki stres etkenleri ölüm ve felaketle ilgili olan görev başında birini öldürmek (79,4) ve bir polis memurunun ölümü veya yaralanması olmuştur.

Örgütsel stres etkenlerinde en yüksek olarak vardiya çalışması (61,2), departmanın yetersiz desteği (60,9), uyumsuz devriye ortağı (60,3), yetersiz personel (58,5), aşırı disiplin (53,2) ve amirlerin yetersiz desteği (52,4) ile bu ölçekte üst sıralarda yer almıştır. En yüksek operasyonel stres etkenleri ise fiziksel saldırı (71,0), yüksek hızda kovalamaca (63,7), güç kullanımı (61,0), devriye arabasında kaza (59,9), devam eden suç (55,3) vb. idi.

Polislik mesleğindeki bir diğer önemli stres kaynağı, yaptıkları işin aile ve evlilik ilişkileri üzerindeki etkisi ile ilgilidir. Roberts ve Levenson (2001) 19 erkek polis memuru ve eşlerinde iş stresi ve fiziksel yorgunluğun evlilik ilişkileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Katılımcılar 30 günlük stres günlüklerini tamamladılar ve 4 haftalık laboratuvar oturumlarında etkileşimde bulundular. Araştırmanın sonuçları, iş stresi, olumsuz duygular ve fiziksel yorgunluğun tüm memurların evlilik ilişkilerini olumsuz etkilediğini, daha fazla strese neden olduğunu ve polis memurlarını boşanma, duygusal rahatsızlık ve aile içi şiddet riskini arttırdığını gösterdi (Roberts ve Levenson, 2001). Bu durum özellikle kadın memurlar için daha etkilidir çünkü kadınlar genellikle ailelerinin birincil bakıcılarıdır. Kadınlar sosyal hayatlarında anne ve eş rollerini birleştirmek zorundadır ve bu rollerin gereklilikleri genellikle erkeklerden daha fazladır (He vd., 2002).

Goto ve Haney (2009), Kanada Kraliyet Atlı Polisi'nde (RCMP) TSSB semptomlarının yaygınlığına ilişkin çalışmalarında, kadın polis memurları arasındaki ek stres kaynaklarını aydınlatıyorlar. Yazarlar, eklenen stres faktörlerinden biri olarak erkek polis memurlarının düşmanlığının muhtemelen kadınların polislik alanında oynadığı tarihsel rollerden kaynaklandığını belirtiyor. Kadınlar geleneksel olarak polis ajanlarından ziyade bakım ve destek sağlayıcılar olarak görülüyordu ve onların varlığı polisteki erkek egemenliğine yönelik bir tehdit olarak görülmemiştir. Yazarlar ayrıca, kadın karşıtı yorumlar ve cinsel taciz de dahil olmak üzere, erkek polis memurlarının kadın polis memurlarına karşı olumsuz tutumlarından da bahsetmektedir. Aslında bir polis departmanında yapılan resmi olmayan bir ankette kadınların yüzde 80'i cinsel tacize uğradığını bildirdi, ancak yalnızca yüzde 2'si bunu yetkililere bildirmiştir. Goto ve Haney (2009) ayrıca anneliğin kolluk kuvvetlerinde kadınlar için oynadığı rolü inceliyor ve bunun ne sendikalar ne de yönetim tarafından desteklenmediğine ve potansiyel olarak daha fazla kariyer gelişimi şansını azaltabileceğine dair kanıtlar var gibi görünüyor.

Üzerinde uzlaşılan bir tanım olarak stresin kavramsal olarak açıklanması, konuyla ilgili literatürde mevcut değildir. Stresi çevresel bir uyarıcı, bir organizmanın dış uyaranlara tepkisi veya çevre ile kişi arasındaki etkileşim olarak kavramsallaştıran çok sayıda tanım mevcuttur (Melnick, 2002; Sarafino, 2002; Johnson, 2001; Lazarus ve Folkman, 1984). Kavramın çeşitli teorik temelleri, psikoloji, sosyoloji ve fizyoloji gibi çeşitli disiplinlerdeki stres evrimi nedeniyle ortaya çıkmıştır (Johnson, 2001; Lovullo, 1997). Bilim adamlarının hissettiği hayal kırıklığı, geçtiğimiz onyılların 'stres' terimini aynı anda bir uyarıcı, tepkiyi, etkileşimi ve yukarıda bahsedilen faktörlerin kapsamlı kombinasyonlarını ifade etmek için kullandığı göz önüne alındığında makuldür (Monat ve Lazarus, 1977).

Tepki perspektifleri, psikolojik ya da fizyolojik tepkiler olabilecek stres etkenlerine karşı bireysel tepkileri temsil eder ve bunu bir sonuç olarak görür (Sutherland ve Cooper, 2000). Psikolojik tepkiler duyguları, düşünce kalıplarını veya davranışları gerektirirken, fizyolojik tepkiler artan bedensel uyarılmayı içerir (Sarafino, 2002). Fizyolojik açıdan bakıldığında bu bakış açısı tıp alanında ortaya çıkmıştır ve semptomların teşhis ve tedavisine vurgu yapar, ancak sorunun kökenine değinmez (Sutherland ve Cooper, 2000).

Stres teorisindeki uyarıcı yaklaşımları, yeni, yoğun, beklenmedik ve tolere edilebilirliğin üst eşiklerine ulaşmayı içeren (ancak gerektirmeyen) olarak tasvir edilen deneyimleri tanımlamak için bu kavramı kullanmıştır (Melnick, 2002). Ayrıca uyarıcıdan yoksun durumlar, aşırı derecede aralıksız uyarılma, yorgunluk ve can sıkıntısı yaratan olaylar, bilişsel yanlış algılamalar veya çelişkili tepkiler gerektiren uyarıcılar potansiyel olarak streslidir (Sarafino, 2002). Hans Selye tarafından türetilen bir terim olan stresörler, hem bireysel hem de örgütsel düzeyde tasarlanan çevresel olaylardır (Jaramillo vd., 2005). Lazarus ve Cohen (1977) üç kategoride stres etkeni belirlemişlerdir: (1) yoğunlukla felakete sonuçlanan ve çok sayıda insanı ilgilendiren büyük değişiklikler; (2) bir veya birkaç kişiyi etkileyen büyük değişiklikler ve (3) günlük sıkıntılar. Birinci ve ikinci kategoriler ya büyük insan gruplarını ya da daha küçük, daha samimi kümeleri ilgilendiren ezici ve yıkıcı olaylarla ilişkilidir (Steenkamp, 2003). Bununla birlikte, felaket niteliğindeki olanları ve büyük olayları çevresel uyarıcılarla eşitlemek, stresin sınırlı bir tanımını kabul etmek olacaktır. Günlük sıkıntılar genellikle felaket ve yaşamı değiştiren deneyimlerden çok daha az dramatik olsa da, çok daha sık meydana geldikleri için sağlığı ve uyumu etkilemede daha büyük bir rol oynayabilirler (Lazarus ve Folkman, 1984).

Stresör üzerine çalışanlar, strese ilişkin uyarıcı temelli bir bakış açısına sahip olduklarından dolayı strese ve başa çıkmaya yönelik bireysel tepkilerdeki farklılıkları hesaba katmıyorlardı. Dolayısıyla Lazarus ve Folkman (1984) tarafından önerilen etkileşimsel yaklaşım, bu bağlamda bireysel eşitsizliği anlamak için geliştirilmiştir ve pratik bir model sunmuştur.

Strese yönelik hem uyarıcı hem de tepki yaklaşımları daha önce kapsamlı bir şekilde araştırılmış olsa da, son dönem çalışmalarında strese yönelik etkileşimsel yaklaşım daha fazla vurgulanmıştır (Sarafino, 2002). Lazarus ve Folkman'ın kapsamlı araştırması, onları strese yönelik etkileşimsel yaklaşımın önde gelen savunucuları haline getirmiştir (Stroebe, 2000). Bu teori eklektiktir ve hem uyarıcı hem de tepki temelli yaklaşımlardan yararlanır (Johnson, 2001). Lazarus ve Folkman'ın (1984) psikolojik stres kavramsallaştırması, onu "...kişi ile çevre arasında, birey tarafından, kaynaklarını zorlayan veya aşan ve refahını tehlikeye atan olarak değerlendirilen özel bir ilişki" olarak açıklamaktadır. Tanım, bireyin, durumun talepleri ile mevcut kaynaklar arasındaki ilişkiye ilişkin algısını

vurgulamaktadır (Stroebe, 2000). Buna ek olarak süreç, birey ve çevre arasında tekrarlanan etkileşimleri gerektirir ve davranışsal, bilişsel ve duygusal stratejiler aracılığıyla stres etkeninin etkisini manipüle etmede bireylerin aktif aktörler olarak rollerini vurgular (Lazarus ve Folkman, 1984).

Her ekol, stresin anlaşılmasına ve işlevine yönelik benzersiz bir yaklaşımı ve akıl yürütme çizgisini temsil eder (Jaramillo vd., 2005). Üstelik, mevcut tanımları doğrulamanın veya çürütmenin bir yolu olmadığından, vurguya tek ve kesin bir tanım tahsis etmek boşunadır (Jaramillo vd., 2005). Bu nedenle stres terimini kullanmak herhangi bir spesifik değişkeni değil, tüm araştırma alanını ifade etmelidir.

2.3.2. Stresin Tarihi

Stresin gelişimine tarihsel bir bakış açısı, Claude Bernard'ın fizyoloji alanındaki devrim niteliğindeki çalışmasıyla başlar. Bernard'ın 19. yüzyılın başlarındaki araştırması, canlı organizmaların işlevlerinin sürdürülmesinden hem dış hem de iç çevrenin sorumlu olduğunu öne sürdü (Lovallo, 1997). Değişen dış çevreye rağmen yaşamın korunmasının kritik derecede iç dengeye bağlı olduğu yönündeki beyanı, mevcut stres kavramının temelini oluşturdu (Selye, 1976).

1929'da Walter Cannon, Bernard'ın stres konusundaki araştırmasını stres anlayışımızı geliştirmek için bir temel olarak kullandı (Lovallo, 1997). Cannon'un çalışması yalnızca çevresel değişim durumunda homeostaz adını verdiği iç dengenin korunmasıyla ilgili değildi, aynı zamanda psikolojik açıdan anlamlı uyarıların birey üzerindeki etkisini de vurguladı (Selye, 1976). Ayrıca yaptığı araştırma, sistemin psikolojik ve sosyokültürel işlevsellik düzeyindeki düzensizliğinin, bireyin sağlığını olumsuz etkileyebileceğini göstermiştir (Lovallo, 1997). Cannon'un araştırması, psikososyal stresin bireye zararlı olabileceğine dair ilk vazgeçilmez argümanı sağladı (Johnson, 2001).

Genel Adaptasyon Sendromu(GAS) süreci alarm aşaması, direnç aşaması ve tükenme aşaması olmak üzere birbirini takip eden üç aşamadan oluşur. İlk aşama savaş ya da kaç tepkisi olarak çalışır ve vücudun erişilebilir kaynaklarını harekete geçirir. İkinci aşamada, vücut stres etkeninin taleplerine alışmaya çalışır ve üçüncü aşamada (strese şiddetli, uzun süreli maruz kalmanın ardından ortaya çıkar) vücudun savunması sonuçta başarısız olur (Selye, 1976). Stres potansiyel olarak bu üç

aşamadan herhangi birinde ortaya çıkabilir, bu nedenle sendromu GAS olarak sınıflandırmadan önce üç aşamanın da gelişmesi gereksizdir (Selye, 1976). Selye'nin teorileri onlarca yıldır büyük ölçüde tartışmasız kalmıştı; ancak araştırmacılar Lazarus ve Mason, Selye'nin tutumunun unsurlarını açıkça eleştirdiler (Monat ve Lazarus, 1977). Lazarus ve Mason, Selye'nin hastalık üretiminde spesifik nedenlerin olmama rolünü abarttığı yönündeki iddialarını doğrulayan ampirik kanıtlar sundular. Mason ve Lazarus'un teorileri, spesifik stres faktörlerinin vücutta spesifik stres reaksiyonları üretebileceği perspektifini savundu ve ayrıca Selye'nin teorisinin, genel stres reaksiyonlarını olduğundan fazla gösterdiğini varsaydı (Monat ve Lazarus, 1977). Üstelik Selye'nin teorileri stres tepkilerinde psikososyal süreçlerin önemini zayıflattı (Sarafino, 2002). Selye'nin çalışması birçok stres araştırmacısı tarafından eleştirilmiş olsa da, onun araştırması zararlı uyarılara verilen fiziksel tepkiler hakkındaki bilgimizi ilerletip daha sonraki stres anlayışları için bir paradigma görevi görmüştür (Stroebe, 2000).

Bilişsel değerlendirme teorisi, 'birincil değerlendirme', 'ikincil değerlendirme' ve 'yeniden değerlendirme' olmak üzere üç değerlendirme biçimini ayırt eder (Aitken ve Crawford, 2007; Stroebe, 2000; Lovallo, 1997). Birincil ve ikincil değerlendirme süreçleri yalnızca dış olaylara verilen bilişsel ve davranışsal tepkileri belirlemekle kalmaz, aynı zamanda duygusal, nörofizyolojik, otonomik ve endokrin tepkileri de etkiler (Lovallo, 1997). Böylece, dış olayların değerlendirme süreci, psikolojik tepkilerimizin hem biçimini, kapsamını hemde bunlarla ilişkili fizyolojik ayarlamaları belirler (Lovallo, 1997).

Birincil değerlendirme bireysel refahla ilgilidir ve durumun öneminin sınıflandırılmasını, değerlendirilmesini gerektirir. Durumun bireysel refah açısından önemi açısından değerlendirilmesinin ardından, stres etkeni üç yarıdan birine kategorize edilir: ilgisiz, olumlu veya potansiyel olarak zararlı (Lazarus ve Folkman, 1984). Zararlı olarak sınıflandırılan durumlar, daha fazla değerlendirme için zarar-kayıp, tehdit veya meydan okuma olarak gruplandırılır (Sarafino, 2002; Anshel, 2000; Lazarus ve Folkman, 1984). Zarar, halihazırda meydana gelen zararın boyutuyla ilgilidir, tehdit gelecekteki zararın öngörülmesini gerektirir ve meydan okuma, stres etkeniyle yüzleşmek için çeşitli veya alışılmadık kaynakları kullanarak ustalık veya büyüme elde etme fırsatını ifade eder (Sarafino, 2002; Anshel, 2000). Tehdit edici bir stres etkeninin tanımlanması, davranışsal, psikolojik ve fizyolojik

tepkileri uyaran anlık bir duygusal tepki sinyali alarmıyla sonuçlanır (Lazarus ve Folkman, 1984; Lovallo, 1997).

Lazarus ve Folkman (1984), dış çevreye ve onun anlamına ilişkin bireysel inançların yanı sıra belirli eylem planlarına bağlılığın, olayların bireysel değerlendirilmesinde zorunlu faktörler olduğunu düşünmektedir. Teori, stresli olayların değerlendirilmesine ve bu değerlendirmelerin başa çıkma stratejisi seçimini nasıl etkilediğine vurgu yapmaktadır (Folkman, 1982). Durumun potansiyel tehdidinin erişilebilir başa çıkma kaynakları ve seçenekleri açısından değerlendirilmesi, ikincil değerlendirmenin en önemli işlevini oluşturur. İkincil değerlendirme, mevcut başa çıkma seçeneklerinin, başa çıkma seçeneğinin amacına ulaşma olasılığının ve bireyin stratejiyi başarılı bir şekilde kullanma olasılığının belirlenmesini gerektiren karmaşık bir değerlendirme prosedürünü oluşturur (Lazarus ve Folkman, 1984). Görünüşte ardışık olarak gerçekleşen bu iki süreç genellikle eşzamanlı olarak işleyebilmektedir ve birbiriyle ilişkilidir (Sarafino, 2002; Stroebe, 2000).

Değerlendirme sürecinin son aşaması, birey üzerindeki baskıları artırabilecek veya azaltabilecek yeni bilgilerin alınması nedeniyle stres etkeninin değiştirilmiş değerlendirmesi olan yeniden değerlendirmedir. Sonuç olarak, stresin etkisi büyük ölçüde çevreyle olan işlemlerimizde formüle edilen değerlendirmelerin sonucuna bağlıdır (Sarafino, 2002).

'Bilişsel değerlendirme' teorisinin yer aldığı Lazarus'un transaksiyonel stres modelinin üç temel anlamı vardır:

-Olaylar veya durumlar doğası gereği streslidir veya stresli değildir; bireyler onları bu şekilde değerlendirir ve deneyimler.

-Olaylara ilişkin bilişsel değerlendirmemiz ruh hali, sağlık ve motivasyon durumundaki değişikliklere bağlıdır ve bunlara göre değişir. Bu nedenle olaylara ilişkin değerlendirmelerimiz farklı durumlarda önemli ölçüde değişebilir.

-Kanıtlar, bir olayın gerçekten yaşanmış ya da hayal edilmiş olmasına bakılmaksızın, stres yaratan durumlara verdiğimiz tepkilerin benzer ya da aynı olduğunu göstermektedir (Melnick, 2002; Straub, 2002).

2.4. Polis Stresinin Modelleri ve Kaynakları

Literatürde farklı polis stresi modelleri mevcuttur. Polis stresinin ilk kavramsallaştırmaları, mesleği stres kaynağı olarak görmüştür. Çağdaş araştırmacılar, bu basit kavramı içsel ve dışsal stres etkenleri olarak daha da ayırtıran kavramsallaştırmalar sunarlar. İç stresörler, mesleğin memurlar için strese neden olan yönlerini ifade eder. Bu tür dahili stresörler, vardiyalı çalışma ve evrak işleridir. Dış stresörler, memur için strese neden olan, ancak polis teşkilatının dışında kalan sorunlar veya durumlardır. Araştırmacılar, polis stresini incelerken polis memurunun kendisini, departmandan ve evden stres kaynaklarını veya yalnızca departman içindeki stres kaynaklarını inceleyebilir. Örneğin, farklı stres kaynakları, polisin stres alanını en iyi şekilde kavramsallaştırabilir.

McCreary ve Thompson (2006), Operasyonel ve Örgütsel Polis Stres Anketlerini geliştirmiştir. Algılanan polis stresi, halkın polis işine ilişkin imajını içerir. Operasyonel stres etkenlerine örnek olarak vardiyalı çalışma, evrak işlerini tamamlama, fazla mesai yapma, travmatik olaylar yaşama ve sağlıklı beslenme verilebilir. McCreary ve Thompson (2006), örgütsel polis stresinin, memurlar tarafından deneyimlenen bir başka ayırt edici stres biçimi olduğunu iddia etmektedir. Örgütsel stres, amirler de dahil olmak üzere polis departmanının kuralları ve idari uygulamalarını ifade eder. Polis işindeki örgütsel stresör örnekleri, politikadaki sürekli değişiklikler, kaynak eksikliğini, yetersiz ekipmanı, personel eksikliğini ve iç soruşturmaları içerir. McCreary ve Thompson, polis stresinin bu belirli yönlerini değerlendirmek için stres ölçekleri geliştirmişlerdir.

Violanti ve Aron (1995) polis stresini şu kaynakların bir bileşimi olarak kavramsallaştırır: örgütsel nedenler, ceza adaleti sistemi, halk ve polislik mesleği. Örgütsel ve polislik mesleği faktörleri daha çok McCreary ve Thompson (2006) kavramsallaştırmasına benzerlik göstermektedir. Ceza adaleti sistemi ise memurlar için benzersiz stres faktörleri sağlamaktadır. Polis memurları, toplum yasalarına uymamayı seçen kişileri yakalamak için hayatlarını riske atmaktadır. Memurlar, ceza adalet sisteminin suçlulara karşı çok yumuşak davrandığına ve yakalanmak için çok çalıştıklarına inanmaktadırlar. Memurlar, belirli bir "alışılmış suçluyu" tekrar tekrar hapse atabilir ve onları saatler sonra sokakta bulabilirler. Son olarak, Violanti ve Aron (1995) halkı bir stres kaynağı olarak tanımlamaktadır.

Gazete veya televizyonda bir memurun, ister saldırı ister hırsızlık olsun, kendisine verilen görevlerinin dışında hareket ettiğine dair haberler sık sık yer alır. Halk, polis memurlarıyla ilgili yetkinin kötüye kullanılması meselelerine ilişkin medya yorumlarıyla sık sık bombardımana tutulur, ancak polis çalışmasının olumlu yönleri nadiren sunulur. Medyanın bu tür ilgisi, memurun çalışma ortamını etkiler. 1994'te yayınlanan 1991 tarihli bir ankette, kırsal alanlardaki insanların %61'inin yerel polise saygı duyduğu, kentsel ortamlarda ise %54'ünün saygı duyduğu bildirilmiştir (Weisheit vd., 1994).

2.5. Polisin Stresle Başa Çıkması

Memurlar, çeşitli başa çıkma mekanizmalarıyla stres etkilerini dengelemektedir. İş stresiyle başa çıkmanın en sık bildirilen yöntemlerinden biri akran etkileşimidir. Zor zamanlarda, memurlar destek için diğer memurlara başvurduklarını bildirmişlerdir (Gentz, 1999). Daha büyük kentsel departmanlarla ilgili araştırmalar, "mesleği anlamayan" bir psikoloğa karşı bir memur arkadaşının tercih edildiğini göstermektedir (Gentz, 1999).

Kolluk kuvvetlerine sunulan bu tür bir psikolojik hizmet, sözleşmeli veya kadrolu olabilen bir psikologdur. Bununla birlikte, araştırmacılar, 100.000 veya daha büyük bir topluluğa hizmet veren büyük departmanlar üzerinde yapılan bir çalışmada, yalnızca %52'sinin psikolojik kaygıları olan memurlarına yardım etmek için bir profesyonel kullandığını bildirmiştir (Delprino ve Bahn, 1999). Sıklıkla kullanılan diğer yöntemler, özel danışmanlık eğitimi almış akranları veya çalışan yardım programlarını içerir. Tabii ki bu hizmetlerin ülkemizde de olduğu gibi bir bedeli vardır. Polis stresi ve başa çıkma ile ilgili çalışmaların çoğunda, araştırmacılar büyük, kentsel polis birimlerini kullanmışlardır. Bununla birlikte, daha küçük birimler, stresli ve travmatik olaylara karşı büyük departmanlarda çalışanlara kıyasla bağışık değildir.

Danışmanlık görevlisi dinamiğini daha da karmaşık hale getiren şey, dışarıdan gelenlere duyulan güvensizliktir. Polis kültürü, yalnızca birkaç üye olmayan kişinin erişebildiği, birbirine sıkı sıkıya bağlı bir topluluktur. Duygusal destek aramak gibi herhangi bir zayıflık belirtisinin polis gücü üzerindeki geleceklerini tehlikeye atacağına inanılan bu meslekte, erkeklik algısı kendini güçlü olarak hissetmeyle gösterir. Duyguları göstermek meslek için zihinsel olarak zayıf olarak algılanmakta

ve bu da memurları duygularını sağlıksız yollarla sıkı bir şekilde yönetmeye zorlamaktadır. Duyguların bu şekilde kısıtlanması olası sağlık riskleri oluşturmaktadır.

Sayıları birkaç yüzden fazla olan polis departmanlarında, bir polis memurunun arkadaşlıklar kurması ve yakın kişisel bağlar kurması için pek çok olasılığı vardır. Ek olarak, bir memur ihtiyaç anında bu akranlara başvurabilir. Örneğin, yalnızca beş ila on kişilik daha küçük departmanlarda, bu emsalleri bulma fırsatı şehirdeki meslektaşlarıyla aynı olmayabilir. Öte yandan, daha küçük şehirlerdeki memurlar, departmandaki tüm memurları gerçekten tanımaktan keyif almaktadırlar. Kolluk kuvvetlerinin başa çıkmasıyla ilgili literatürde, memurlar diğer memurlarla konuşmak istediklerini bildirmektedir ancak departman boyutundan dolayı bu fırsat daha küçük teşkilatlarda kolayca ortaya çıkmayabilir. Aşırıya kaçan durumlarında ise stres kendini travma olarak gösterebilir. Polislik mesleğinde ölümler, silahlı saldırılar ve ciddi yaralanmalar gibi kritik olaylar kaçınılmazdır. Gentz (1999), kritik bir olaydan sonra haklarında konuştuıkları 211 polis örneğini incelemiştir. Gentz (1999), memurların çoğunluğunun (%63) bir memur arkadaşıyla konuştuğunu, çok daha küçük bir oranın (%9) ise bir psikolog veya psikiyatrla konuştuğunu bildirmiştir.

Memurlar arasındaki bir diğer yaygın endişe, artan görünürlüktür. Küçük şehirlerde görev yapan memurları, "24 saat memur laneti" nedeniyle yaşadıkları yerlerde "huzur" bulmakta zorlandıklarını bildirmektedir. Memur, toplumda öne çıkan, tanınan bir figür olduğu için, evde olmasına ve o anda "mesai başında" olmamasına rağmen vatandaşlar yardım için onunla iletişime geçmektedir. Kişinin kişisel zamanındaki bu tür sık kesintiler, memurun başa çıkması gereken benzersiz stres kaynakları üretir.

758 memurdan oluşan bir örnekleme, Alexander ve Walker (1994) iş kaynaklı stresle başa çıkmak için görev dışında başa çıkma stratejilerini belirlemiştir. Alexander ve Walker (1994), iş arkadaşlarıyla bir şeyler hakkında konuşmanın görevdeyken en sık bildirilen başa çıkma stratejisi olduğu sonucuna varırken, işleri kendine saklamanın görev dışındayken daha sık kullanıldığı sonucuna varmıştır. Sıklıkla kullanılan diğer başa çıkma stratejileri, işi eve götürmek/iş hakkında düşünmek ve sigara kullanımındaki artışı. Alexander ve Walker'ın (1994) çalışması,

yalnızca başa çıkma mekanizmalarının oluşumunu değil, aynı zamanda algılanan etkililiği de değerlendirdiği için benzersizdir. Pek çok tekniğin sıklıkla kullanılmasına rağmen, memurların %65'i görev dışındayken kullanılan tekniklerin “çok az etkili olduğunu veya hiç etkili olmadığını” düşünmüştür.

Zhao ve Archbold (2002) polis çalışmalarında aile ve sosyal faktörler, desteğin varlığı, polis yönetimi, çevre ve çeşitli başa çıkma stratejilerini kullanma becerisi ile ilgili beş ana stres kaynağı belirlediler. McCreary ve Thompson (2006) ise polis işinde iki spesifik stres kaynağı belirledi: operasyonel ve organizasyonel. Bu sınıflandırma, devriye arabasındaki bir kaza veya sürmekte olan ağır bir suç gibi polisin çalışma ortamının doğasında olan stres etkenlerinin kaynaklarına veya hatalı ekipman gibi işlerinin idari yönlerine dayanmaktadır. Brown, Fielding ve Grover (1999) da stres etkenlerini sıklık ve etki açısından travmatik veya rutin olarak sınıflandırmıştır. Bu stres etkenleri memurların psikolojik ve fiziksel sağlıklarını farklı şekilde etkilemektedir.

Bazı çalışmalar polis memurlarının kullandığı baş etme stratejilerini incelemeye çalışmıştır. Sosyal destek arayan, deneyimlerini akranlarıyla paylaşan ve evlilik ilişkileri iyi olan memurların, stresi sosyal destek aramayanlara göre daha iyi idare ettikleri görülmektedir (Reiser ve Geiger, 1984). Bazı memurlar stresle başa çıkmak için alkole yönelmek gibi uyumsuz ve yıkıcı stratejiler benimserler (Corelli ve MacAndrew, 1994). Uyumsuz başa çıkmanın diğer biçimleri arasında madde kullanımı, sigara içme, aşırı yeme, arkadaşlardan ve aileden kopma gibi kaçınmaya yönelik stratejiler yer alır. Literatürün incelenmesi, kadın memurların duygusal desteğe erkeklerden daha fazla değer verdiğini ve stres zamanlarında bağlantılarına daha fazla güvendiklerini göstermektedir (Thompson vd., 2006).

2.6. Cinsiyet Farklılıkları

Polislikteki kadınların sayısı istikrarlı bir şekilde artıyor ve çalışma ortamının düzenlenmesi ve polis işinde kadınlar için eşit fırsatlar yaratılmasına büyük çaba harcıyor. Ancak kolluk kuvvetleri hala ağırlıklı olarak erkeklerin mesleği olarak görülüyor. Kadın polis memurlarının deneyimleri anlaşılır bir şekilde erkek meslektaşlarınınkinden farklıdır ve çalışma koşullarının kadınlar için daha az elverişli olduğuna dair bazı kanıtlar vardır (Gotto ve Haney, 2009). Kadınlar iş

yerinde belirli düzeylerde taciz, düşmanlık veya diğer olumsuz etkileşimlerin yanı sıra operasyonel stres de yaşarlar.

Thompson ve arkadaşları (2006) 421 Avustralyalı kadın polis memuru üzerinde çalışmıştır. Operasyonel ve organizasyonel (yönetimsel) stres etkenlerinin iki faktörlü modelinin kadın polis popülasyonundaki stres etkenlerini doğru şekilde tanımlamadığını bulmuşlardır. Başlangıçtaki keşfedici faktör analizi, iyi oturan bir ölçüm aracı oluşturmak için daha fazla test edilen ve düzeltilen üç farklı faktörü ortaya çıkarmıştır. Bu model, kadın polis memurlarından oluşan ikinci bağımsız örnekleme doğrulayıcı faktör analizi ile bir daha test edilmiştir. Sonuçlar, kadınların operasyonel ve organizasyonel stres faktörlerine ek olarak meslektaşlarından destek eksikliği, cinsiyet ayrımcılığı, cinsel taciz, kişilerarası çatışma ve gizlilik eksikliği gibi kişilerarası stres faktörlerini de bildirdiklerini göstermiştir. Ancak Thompson ve arkadaşları (2006), operasyonel ve organizasyonel faktörler arasındaki ayrımın sanıldığı kadar net olmadığını ileri sürmektedir. Stresin nasıl ölçüldüğünü (gerçek veya potansiyel) ve travmatik stres faktörlerinin listede ne ölçüde vurgulandığını sorgularlar. Ek olarak araştırmacılar, kişilerarası faktörün yalnızca kadınlar için çalışma ortamının belirgin bir özelliği olduğunu varsaymak için henüz erken olduğunu, zira bu faktörün erkekler için de sorun yaratmasının muhtemel olduğunu öne sürüyorlar. Yazarlar, erkeklerin de aralarında bulunduğu diğer polis örneklerinde de testin tekrar yapılmasını öneriyor. Erkek ve kadın polis memurlarının stres ve başa çıkma konusundaki cinsiyet farklılıklarına ilişkin önerilen bu çalışmada da aynı eğilimlerin ortaya çıkıp çıkmadığını görmek ilginç olacaktır.

Literatürün incelenmesi, kadın memurların duygusal desteğe erkeklerden daha fazla değer verdiğini ve stres zamanlarında bağlantılarına daha fazla güvendiklerini göstermektedir. Ancak He ve arkadaşlarının (2002) yaptığı çalışmada iş yükü, zaman baskısı, fiziksel tehdit, tehlike, travmaya maruz kalma en yüksek stres etkenleri olarak bildirilmiş olup, erkek polis memurlarındaki yapıya benzer bir yapı yansıtmaktadır.

Norvell ve arkadaşları (1993) de polisin toplumsal cinsiyet meseleleri üzerindeki stresine ilişkin çalışmalarını yoğunlaştırdılar. Karayolu devriyesinde görevli 52 kadın polis memuru ile yaş, medeni durum, deneyim yılı, iş unvanı ve eğitim

açısından 52 erkek polis memuru eşleştirilmiştir. Kendi kendine uygulanan anketler katılımcılar tarafından işten memnuniyetlerini, algılanan stresi, fiziksel semptomları, günlük zorlukları ve tükenmişliği incelemek için doldurulmuştur. Kullanılan envanterler ve ölçekler şunlardı: Algılanan Stres Ölçeği, İş Tanımı Endeksi, Cohen-Noberman Fiziksel Belirtiler Envanteri, Günlük Zorluklar Ölçeği, Maslach Tükenmişlik Envanteri ve demografik anket. Erkek polis memurları kadınlara göre daha yüksek düzeyde stres, daha fazla günlük zorluk ve daha fazla duygusal tükenme yaşadıklarını bildirdiler. Bu çalışmada kadın katılımcıların genel olarak kadınları daha az temsil ettiği ve erkek meslektaşlarına göre daha yüksek düzeyde stres ve iş tatminsizliği bildirmediği kabul edilmiştir. Ayrıca yazarlar, bu mesleğe girerken kadın ve erkeklerin farklı motivasyon ve hedeflere sahip olduğunu ileri sürmektedir. Kadınlar daha başarılı görünüyor ve meslek seçimleriyle özgüvenleri artıyor, erkekler ise mesleğin prestijinin ve saygınlığının eskisi kadar yüksek olmadığını keşfedip hayal kırıklığına uğrayabiliyordu. Kadınlar ayrıca işlerinden ve terfi fırsatlarından daha memnundu. Medeni durumun mesleki stres üzerindeki farklı etkileri de tartışılmaktadır. Ancak çalışma polisliğin belirli bir alanı olan otoyol devriyesi ile sınırlıydı ve örneklem nispeten küçüktü (N=104). Katılımcılar aynı zamanda bu alanda çok da deneyimli değillerdi (katılımcılardaki ortalama mesleki deneyim yılı sayısı 4'tü).

Benzer sonuçlar McCarty ve arkadaşları (2007) tarafından erkek ve kadın polis memurları arasındaki farklı mesleki stres ve tükenmişlik düzeylerini araştıran çalışmada da bulunmuştur. Baltimore'daki büyük metropol departmanında çalışan 1100 polis memurundan oluşan bir örneklemden toplanan veriler kullanılarak, cinsiyet farklılıklarını incelemek için bir dizi analiz yapılmıştır. Yazarlar, düşmanca çalışma ortamı, düzensiz çalışma saatleri, adil olmayan işe alım uygulamaları, ayrımcılık ve erkek meslektaşlarından sosyal destek eksikliği gibi kadınlar için ek stres kaynaklarının altını çizmiştir. Burke ve Mikkelsen (2005) ayrıca 766 Norveçli polis memurundan oluşan örneklemindeki kadın temsilcilerin daha düşük düzeyde fırsat eşitliği, ayrımcılık ve cinsel tacize maruz kaldıklarını bulmuştur.

Kadınların, daha büyük stres etkenleri yüküne bağlı şekilde genel olarak işle ilgili stresin daha yüksek olduğunu bildirmeleri beklentisine rağmen, önceki araştırmalar, erkek ve kadın polis memurları arasındaki stres düzeyleri hakkında karışık sonuçlar ortaya çıkarmıştır. He ve arkadaşları (2005), "Baltimore, Maryland' deki polis

ailelerinde polis stresi ve aile içi şiddet, 1997-1999” (Gershon, 1999) başlıklı başka bir çalışmanın veri setini kullanmıştır. Cinsiyet ve ırkın polisin mesleki stresi üzerindeki etkisini incelemek üzere Baltimore Şehri'ndeki 9 polis bölgesinden ve Baltimore Şehri polis merkezinden 1.106 polis memurundan oluşan bir örnekle, polisin stresini ve aile içi şiddeti araştırmak üzere anket yapılmıştır. Bu veri setini kullanarak He ve arkadaşları (2005), bu örnekleme ırk ve cinsiyetin mesleki stres, stres etkenleri ve başa çıkma üzerindeki etkisini araştırmış ve kadın memurların erkeklerden daha yüksek düzeyde stres yaşadıklarını bulmuştur.

Morash ve Haar (1995), kadın polis memurlarına özel olanlar da dahil olmak üzere, kolluk kuvvetlerinde çeşitli mesleki stres kaynaklarını belirlemek ve ölçmek için bir ölçek geliştirmiştir. Ölçek, 7 yıllık bir süre boyunca eyalet çapında 15 ve bölgesel olarak 4 toplantıda katılımcı gözlemi yoluyla oluşturulmuştur. Ayrıca saha notları 6 beyaz ve 2 siyahi kadınla yapılan derinlemesine görüşmelerle desteklenmiştir. Bu durum kadınların bu alandaki deneyimlerine özgü stres faktörlerinin belirlenmesine olanak sağlamıştır. Niteliksel bulgular, kadınlar için belirgin olan stres etkenleri de dahil olmak üzere işyeri sorunları ve stres ilişkisine ilişkin daha ileri niceliksel ölçümlerin temelini oluşturmuştur. Ölçek farklı örneklemler üzerinde birkaç kez doğrulanıp ve yeniden tasarlanmıştır. Nihai örnek 745'i erkek ve 342'si çeşitli ırklardan kadın olmak üzere 1087 subaydan oluşmaktaydı. Önceki çalışmanın aksine yazarlar, kadınların erkek meslektaşlarından farklı bir dizi stres etkeni deneyimine sahip olmalarına rağmen daha yüksek düzeyde stres bildirmediğini bulmuşlardır.

2.7. Stresle Başa Çıkma

Başta çıkma, kişinin kaynaklarını aşan belirli dış ve/veya iç talepleri yönetmek için kişinin sürekli değişen bilişsel ve davranışsal çabaları olarak tanımlanmaktadır (Lazarus ve Folkman, 1984). Haarr ve Morash (1999) ise stresli durumları yönetmek için bireylerin kullandığı açık ve gizli davranışlar olarak tanımlamaktadır. Başta çıkma üzerine yapılan araştırmalar, insanların dengeyi korumak için genellikle olumlu (uyumlu) veya olumsuz (uyumsuz) stratejileri sürdürdüklerini göstermektedir (Burke, 1993). Yaşamı tehdit eden olaylar, kolluk kuvvetlerindeki stres ve tükenmişlik sonrası travma tepkilerine genel bir bakış sunan Reiser ve Geiger (1984), stres ve aşırı stres araştırmasına dayanarak, sosyal destek arayan

memurların, deneyimlerini akranlarıyla paylaştığını ve iyi evlilik ilişkilerine sahip olduğunu belirtti.

Bazı memurların stresle başa çıkmak için uyumsuz stratejiler kullandıkları bilinmektedir. Örneğin, alkolün travmatik bir olaydan sonra ortaya çıkan kaygı, sinirlilik ve depresyon semptomlarını hafiflettiği bilinmektedir. Bu sebeptendir ki birçok polis memuru başa çıkma stratejisi olarak içki içmeye yönelebilmektedir. Kanada polisi üzerine yapılan alkol ve reçeteli ilaç kullanımına ilişkin bir araştırma, çalışanların %35'inin günde 3 veya daha fazla içki içtiğini ve %11'inin günde yedi veya daha fazla içki tükettiğini ortaya çıkardı (Corelli ve MacAndrew, 1994). TSSB'nin gelişiminde kontrol edilemeyen travmanın rolüne genel bakış Volpicelli ve arkadaşları (1999) TSSB'nin ilerlemesini ve alkol bağımlılığını incelemiş ve travmanın ardından alkol tüketiminin belirgin şekilde arttığını kaydetmiştir. Memurların içkiyi kaygıyı hafifletmek ve travmayla bağlantılı duygusal sıkıntıyı telafi etmek için bir yöntem olarak kullanması mümkündür. Uyumsuz kaçınma odaklı başa çıkma stratejilerinin diğer biçimleri arasında madde bağımlılığı, sigara içme, aşırı yeme ve arkadaşlardan ve aileden kopma yer alır.

Erkeklerin ve kadınların başa çıkma stratejilerindeki farklılıklar konusunda çelişkili sonuçlar bildirilmektedir. Lipinska-Grobelny (2011), cinsiyet rollerinin stresle başa çıkma üzerindeki etkisini araştıran araştırmada bir tutarsızlığa açıklık getiriyor. Makalesinde alıntı yapılan yazarlar, örneklemelerinde erkeklerin problem odaklı başa çıkmayı tercih ederken, kadınların sosyal destek arama, kendini boşaltma veya odaklanma gibi duygu odaklı başa çıkma yöntemlerini kullanma eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Aksine, makalesinde alıntılanan bazı çalışmalar, duygu odaklı başa çıkmada kadın ve erkekler arasında bir fark bulmamış (Folkmen ve Lazarus, 1980) veya kadınlarda erkeklere göre daha fazla sorun odaklı başa çıkma tanımlamıştır (Heppner, Reeder ve Larson, 1983).

Haarr ve Morash (1999), kadın polis memurları örnekleminden başa çıkma yolları hakkında veri toplamak için nitel yöntemler kullanmıştır. Bu örneklemdeki kadınların kullandığı başa çıkma stratejilerinin kapsamlı bir listesi, saha notları ve röportaj yanıtları analiz edildikten sonra oluşturulmuştu ve niceliksel aracın daha da geliştirilmesi için temel oluşturuldu. Bu durum daha sonra örneklemin bilgi kaynağı olarak kullanılan 15 üyesi üzerinde test edilmiştir. İfadeler, formların

doldurulmasındaki teknik zorluklar ve ilgili diğer göstergeler hakkındaki yorumlar dikkate alınarak anketler yeniden tasarlanmıştır. Bu noktada araştırmacılar literatürden yararlanarak personellerin kullandığı başa çıkma stratejilerini anketlere dahil ettiler. Ancak yazarlar, anketin geliştirilmesinde cinsiyete dayalı olması nedeniyle, erkek polis nüfusunun başa çıkma stratejilerinin kapsamlı olmadığı konusunda uyarılmıştır. Ölçek 11 farklı başa çıkma stratejisini ölçmekteydi. Ölçeğin iyileştirilmesi için çeşitli analizler yapılmış ve son hali 2484 polis örneğine dağıtılmıştır. Nihai örnek, çeşitli ırklardan 745 erkek ve 342 kadından oluşan 1087 subaydan oluşmaktaydı. Bu çalışmada, iş arkadaşlarının onayını almaya çalışmak, arkadaşlık geliştirmek ve görev değiştirmek gibi önceki araştırmaların odağı olmayan bir dizi baş etme stratejisi de ölçüldü. Yazarlar, erkeklerin ve kadınların çok çeşitli başa çıkma stratejileri kullandıklarını ve çoğunlukla benzer başa çıkma yöntemlerini kullandıklarını bulmuşlardır. Ancak kaçış durumunun kullanımında önemli bir fark vardı; kadın polisler bunu erkeklerden çok daha sık kullanıyordu ve yüksek stresli gruptaki kadınlar, düşük stresli gruptaki kadınlara göre daha sık kullanmaktaydı. Yüksek stres grubundaki kadınlar ayrıca saldırgan olayların yazılı kayıtlarını tutarak daha yüksek düzeyde başa çıkma yaşadıklarını bildirdiler. Ancak bu makaledeki bulgular, erkeğe özgü başa çıkma stratejilerinin sınırlı bir şekilde dahil edilmesi nedeniyle tam olmayabilir.

Folkman ve Lazarus (1980), orta yaşlı topluluk örneğinde yaptıkları başa çıkma araştırmasında 100 erkek ve kadının başa çıkma stratejilerini analiz ettiler. Veriler, aylık görüşmeler ve kişisel olarak bildirilen anketlerin yanı sıra 68 maddelik “Başa Çıkma Yolları” kontrol listesi aracılığıyla toplanmıştır. Sorun odaklı ve duygu odaklı başa çıkmanın ayrı ölçümleri analiz edildi ve duygusal başa çıkmada cinsiyete dayalı hiçbir anlamlı farklılık bulunamadı (Folkman ve Lazarus, 1980).

Benzer şekilde Goto ve Haney (2009), Kanada polisinde TSSB semptomlarının yaygınlığını araştırdıkları çalışmada, uyumlu ve uyumsuz başa çıkma stratejilerinin kullanımında farklılık bulmamışlardır. Uyumlu ve uyumsuz başa çıkma alt ölçekleri de dahil olmak üzere Britanya Kolumbiyası’nda bulunan polis birimi için kendi kendine uygulanan bir dizi anket dağıtılmıştır. Birimde 73’ü erkek ve 19’u kadın olan 92 polis memuru yanıt verdi ve sonuçlar, erkek ve kadın polis memurları arasında başa çıkma konusunda bir fark olmadığını ve her iki cinsiyetin de dikkat dağıtmak

için çalışmak gibi daha uyumsuz stratejiler kullandığını ortaya çıkarmıştır. Ancak bu bulguda kadın katılımcı sayısının az olmasının etkisi olmuş olabilir.

Zachar (2004) tez çalışmasında yaş, hizmet yılı ve stres arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İki grup polis memurunun birbiriyle karşılaştırıldığı çalışmada seçim sürecinin bir parçası olarak psikolojik ön tarama aşamasında olan 62 polis memuru aday ve banliyö polis teşkilatından yaş ve deneyim açısından farklılık gösteren 35 deneyimli polis memuru belirlenmiştir. Mesleki stres, kişisel gerginlik ve başa çıkma kaynaklarının kullanımı, Mesleki Stres Envanteri uygulanarak ölçüldü. Sonuçlar, tüm katılımcıların normal aralıkta stres düzeyleri bildirmesine rağmen, deneyimli polis memurlarının rol belirsizliği ve fiziksel çevreyle ilgili olarak daha yüksek düzeyde stres bildirdiklerini göstermiştir. Ayrıca psikolojik, kişilerarası ve fiziksel zorlanma seviyeleri de daha yüksekti.

Çalışmada deneyimli polislerden hayatlarındaki stres kaynaklarının sıralamasını yapmaları istenmiştir. Sonuçlar büyük farklılıklar gösterse de, ortak eğilim departman/örgütsel stres kaynaklarını en üst üç sıraya koymak yönündeydi. Bununla birlikte işin kendisinden kaynaklanan stres ise hizmet yılı uzadıkça azalıyor gibi görünmüştür. Ek olarak veriler, daha deneyimli polis memurlarının daha az başa çıkma stratejisi kullandığını, genç polis memurlarının ise daha yüksek düzeyde başa çıkma ve daha geniş başa çıkma kaynakları bildirdiğini göstermiştir. Araştırmacı, bireylerin daha önce yararlı buldukları belirli kaynaklara güvenme eğiliminde olmaları nedeniyle bunu yaşın bir fonksiyonu olarak açıklamıştır. Bu davranışın sınırlaması, önceki bir kaynağın mevcut koşullar altında aynı şekilde çalışmayabileceği ve dolayısıyla memurun başa çıkma yeteneklerinin sınırlanabileceğidir. Polis memurlarının işlerinde olgunlaştıkça daha yüksek düzeyde stres yaşamalarının nedenlerinden biri de bu olabilir. Araştırmacının sunduğu diğer bir açıklama ise gençlerin eğlence, kişisel bakım ve sosyal destek odaklı daha geniş kapsamlı başa çıkma stratejileri kullanma eğiliminde olduklarıdır. Yazar, bu bulguların, deneyimli kolluk görevlileri için başa çıkma stratejileri yelpazesinin genişletilmesine vurgu yapan stres yönetimi programlarına olan ihtiyacı desteklediğini ileri sürmektedir (Zachar, 2004).

Daniello (2000) polis memurlarının algıladıkları stres ile çalışma süreleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Langner'ın 22 maddelik Stres Ölçeği, ABD'deki üç

farklı ilçenin polis departmanlarında görev yapan 300 polis memurunun temsili bir örneğine uygulanmıştır. Yukarıda tartışılan önceki bulgular, polis memurlarının kariyerlerinin başında ve sonunda en düşük düzeyde stres yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bunun aksine Daniello'nun (2000) çalışması, örneklemindeki katılımcıların kariyerlerinin ilk 5 yılında en yüksek düzeyde stres yaşadıklarını bildirdiklerini bulmuştur. Bulgular ayrıca, artan deneyimle birlikte polis memurlarının iş baskılarıyla ve stres algılarıyla başa çıkma konusunda daha iyi beceriler geliştirdiğini de ortaya koymuştur. Yazar ayrıca, işlerinde daha fazla stres yaşayan polis memurlarının, polislik kariyerini daha erken aşamalarda sonlandırdığını, dolayısıyla kariyer ortasında ve deneyimli polis memurlarının daha az stresli olmasını sağladığını ileri sürmüştür (Daniello, 2000).

Burke (1989) tarafından polis memurları arasındaki kariyer aşamaları, memnuniyet ve refah üzerine yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar rapor edilmiştir. Yazar, Ontario Polis Koleji'nde mesleki eğitime katılan polis memurlarının kariyer aşamaları ile iş deneyimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Örneklem 463 erkek ve 59 kadın polis memurundan oluşmaktaydı. Beş kariyer aşaması dikkate alınmış ve 1 yıldan az, 1-5, 6-15, 16-25 ve 25 yıl ve üzeri hizmet olarak tanımlanmıştır. Sonuçlar, orta kariyer aşamasındaki (6-15 yıllık hizmet) polis memurlarının en olumsuz iş ortamlarını, en büyük gerçeklik şokunu, en büyük rol çatışması ve belirsizliğini bildirdiklerini göstermiştir. Bu aşamada polis memurları da en yüksek düzeyde stres bildirdiler. Yaşam tarzı davranışı ve fiziksel sağlığın analizi, düzenli egzersiz rutininin sürdürülmesinde de bir azalma olduğunu göstermiştir. Ayrıca alkol, kahve ve sigara tüketiminin bu kariyer aşamasında (6-15 yıllık hizmet) veya bir sonraki aşamada (16-25 yıllık hizmet) zirveye ulaştığı bildirilmiştir.

Yıllar süren deneyimin polis memurlarının stres düzeyleri ve başa çıkma durumları üzerindeki etkisine ilişkin bu farklı raporlar göz önüne alındığında, önerilen bu çalışmada hangi eğilimlerin ve kalıpların ortaya çıkacağını görmek ilginç olacaktır.

Baş çıkmanın psikolojik tanımları ve sınıflandırmaları, zorlu durumlara verilen davranışsal ve bilişsel tepkileri birleştiren benzer önermelerde bulunur (Florence, 1998). White (Monat ve Lazarus, 1977) başa çıkmayı "rutin veya otomatik bir yanıt

mevcut olmadığında, zarar verme, tehdit etme veya meydan okuma durumlarına hakim olma çabaları” olarak tanımlayarak detaylandırır.

En önemli ve yaygın olarak kullanılan tanım, Lazarus ve Folkman'ın (1984) başa çıkmayı "kişinin kaynaklarını zorlayan veya aşan belirli dış ve/veya iç talepleri yönetmek için sürekli değişen bilişsel ve davranışsal çabalar" olarak tanımlamasıdır. Bu tanımda çeşitli fikirler yer almaktadır ve geleneksel başa çıkma yaklaşımlarının sayısız sınırlamalarına değinmektedir. 'Sürekli değişen' ve 'özel' talepler' kelimeleri, başa çıkmanın özellik odaklı olmaktan ziyade süreç odaklı olduğu kavramını yansıtmaktadır (Lazarus ve Folkman, 1984). Başa çıkmanın stresli olarak değerlendirilen olaylarla sınırlı olması ve dolayısıyla başa çıkmanın psikolojik stres koşullarıyla sınırlandırılması nedeniyle başa çıkma ve otomatikleştirilmiş uyum sağlama davranışı arasında bir ayrım vardır. Bu koşullar çaba gerektirir ve birey adına çaba gerektirmeyen otomatikleşmiş davranış ve düşünceleri ortadan kaldırır (Lazarus ve Folkman, 1984). Başa çıkmayı sonuçla birleştirmeye yönelik ilk fikirlerde, başa çıkmayı stresi hafifletmeye yönelik 'çabalar' olarak tanımlayarak ele alınır. Böylece başa çıkmanın, stresi yönetmek amacıyla bireyler tarafından gerçekleştirilen çok sayıda eylem veya düşünceyi somutlaştırmasına izin verilir. Son olarak, 'yönetme' teriminin kullanımı, başa çıkmayı ustalık ile ilişkilendirmekten kaçınır ve zorlu koşulların hoşgörüsüyle karşılanması, azaltılması, bunlardan kaçınılması veya kabul edilmesinin yanı sıra bu koşullara hakim olma girişimlerine de atıfta bulunabilir (Folkman, 1982).

Başa çıkma çabaları, zararlı, tehdit edici, zorlayıcı veya kayıp belirtisi olarak değerlendirilen stresli olaylara karşı verilen bir tepkidir (Folkman, 1982). Değerlendirmenin başlatılması, durumu değiştirerek ve/veya bireylerin algısını değiştirerek bireyler ve çevreleri arasındaki etkileşimi değiştirir. Yeni başa çıkma stratejilerinin üretilmesi, yeniden değerlendirme yoluyla gerçekleşir (Folkman, 1982). Birey ve çevre arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisi açıktır; her biri diğeriyle sürekli etkileşim halindedir ve birbirini etkilemektedir.

Başa çıkmayı kavramsallaştırırken, başa çıkma işlevleri ile başa çıkma sonuçları arasındaki belirsizliği ele almak zorunludur. Başa çıkma işlevleri, bir stratejinin gerçekleştirdiği amaç veya amacı ifade ederken sonuç, bir stratejinin etkisini ifade eder (Lazarus ve Folkman, 1984).

Lazarus ve Folkman'a (1984) göre başa çıkma işlevleri duygu odaklı ve problem odaklı başa çıkma olmak üzere iki genel temaya ayrılabilir. Temalar, ağır basan önem bakımından farklılık gösterir. Duygu odaklı başa çıkma, duygusal tepkileri stresörlere veya sorunlara göre ayarlamayla ilgiliyken, sorun odaklı başa çıkma, sıkıntıya neden olan sorunu yönetmeyi veya değiştirmeyi amaçlar (Sarafino, 2002). Her iki yaklaşım da bilişsel ve davranışsal stratejileri içerir ve hiçbiri diğerinden daha iyi veya daha kötü bir strateji değildir. Değerleri, stratejilerin kısa ve uzun vadeli sonuçlarının değerlendirilmesiyle belirlenebilir. Folkman (1982), kısa vadeli sonuçların, stratejinin bireye stres etkeninin taleplerini yönetme, en aza indirme veya bunlara hakim olma ve duygularını yönetme konusunda ne ölçüde yardımcı olduğu derecesini içerdiğini öne sürmektedir. Uzun vadeli sonuçlar moral, sağlık ve sosyal ve psikolojik işleyişi içerir (Folkman, 1982).

Başta çıkma sonuçlarına ilişkin herhangi bir tartışma, belirli stratejilerin etkinliğini diğerlerine kıyasla ayırmanın zorluğunu kabul eder. Bunların değişmezliği analiz düzeyinde (fizyolojik, psikolojik veya sosyolojik), zaman kaygılarında (kısa veya uzun vadeli) ve bağlamsal farklılıklarda yatmaktadır (Stroebe, 2000). Bu nedenle, belirli bir başa çıkma girişiminin verimliliği veya avantajının, şüphesiz, bireyin olaya veya stres kaynağına ilişkin değerlendirmesine bağlı olduğu açıktır (Monat ve Lazarus, 1977).

Carver ve Scheier (1994), başa çıkmanın iyi sonuçları nasıl engellediğini gösteren literatürün, başa çıkmayla ilişkili iyi sonuçları araştıran literatürden daha belirgin olduğunu belirtmektedir. Belirli başa çıkma yöntemlerinin faydalarını gösteren kanıtlar mevcut olmasına rağmen, bu bulgular karşıt sonuçları gösterenlerle karşılaştırıldığında seyreklerdir. Bu sonuçlar, kaçınma başa çıkma ve sıkıntı arasında pozitif ilişkiler kuran çok sayıda kanıtla açıkça görülmektedir (Carver ve Scheier, 1994).

Başta çıkma stratejileri, stres etkenlerinin fiziksel ve psikolojik sağlık üzerindeki etkisini hafifletmeyi veya tamponlamayı amaçlar. Farklı başa çıkma stratejilerinin etkinliği de farklılık gösterir; bazıları kısa vadede rahatlama sağlar ancak uzun vadede uyumsuzluk yaratır (madde kullanımı, inkar vb.) (Straub, 2002). Bireyler tarafından kullanılan baş etme stratejilerinin sayısı, evrensel ikilemlerden, başta çıkma stratejileri ve savunma mekanizmalarının kapsamlı listelerine kadar,

teorisyenler arasında farklılık göstermektedir (Mostert ve Joubert, 2005). Başa çıkma stratejilerinin kesin sayısı tartışmalı olsa da, Lazarus ve meslektaşları (Lazarus ve Folkman, 1984) duygu odaklı ve problem odaklı stratejiler olmak üzere iki üst düzey kategori önermişlerdir. Beehr, Johnson ve Nieva (1995), teorik ve uygulamalı literatürde problem odaklı tekniklerin etkinliğini tercih eden bir önyargı olduğunu ve bu iddiayı destekleyecek veya çürütecek çok az doğrulama olduğunu bildirmektedir. Endler ve Parker (1994) üçüncü bir başa çıkma stratejisi önermektedir: kaçınarak başa çıkma. Sorun veya duygu odaklı stratejiler bireylere stresli olaylarla baş etmede yardımcı olabilirken, kaçınmacı başa çıkma yalnızca bireyi durumdan uzaklaştırır (Pienaar ve Rothmann, 2003).

Duygu odaklı başa çıkma, duygusal sıkıntıyı azaltmayı amaçlayan bilişsel ve davranışsal yaklaşımları içerir ve en aza indirme, duygusal sosyal destek, kabullenme, din, seçici dikkat ve olumlu yeniden yorumlama gibi etkinlikleri içerir (Sarafino, 2002; Straub, 2002; Florence, 1998; Latack ve ve Havlovic, 1992; Lazarus ve Folkman, 1984). Davranışsal yaklaşımlar arasında sosyal destek kaynaklarının belirlenmesi, uyuşturucu ya da alkol kullanılması ya da başka faaliyetlerle meşgul olarak dikkatin sorundan uzaklaştırılması yer almaktadır (Straub, 2002). Bilişsel yaklaşımlar, stres etkeninin değerlendirilmesini değiştirmek veya hoş olmayan bilgileri reddetmekle ilgilidir (Straub, 2002). Alternatif olarak, daha küçük ölçekte de olsa, duygu odaklı stratejiler de duygusal sıkıntıyı arttırma aracı olarak işlev görebilir. Bu, bireyler kasıtlı olarak eylem için kendilerini harekete geçirmeye çalıştıklarında veya streslerini şiddetli bir şekilde deneyimlemenin bir yolu olarak kendini suçlama veya kendini cezalandırmaya giriştiklerinde meydana gelir (Lazarus ve Folkman, 1984). Duygu odaklı stratejiler genellikle bireyler durumlarını umutsuz olarak deneyimlediğinde, koşullarını değiştirecek çok az şey olduğunda veya hiçbir şey olmadığında ve başa çıkma kaynakları veya becerileri stres etkenini gidermede yetersiz olduğunda kullanılır (Straub, 2002). Bunlar, gerçek durumu değiştirmeden bir durumun yorumunu veya deneyimini değiştirmenin bir aracıdır ve özünde yeniden değerlendirmeyle karşılaştırılabilecek bir başa çıkma mekanizmasıdır (Lazarus ve Folkman, 1984).

Kendini kandırma veya gerçekliğin çarpıtılması, bu başa çıkma yaklaşımının potansiyel bir özelliğini temsil eder. Çoğu zaman duygu odaklı stratejiler, bireylerin umudunu ve iyimserliğini sürdürmesine, gerçeği ve onun sonuçlarını çürütmesine ve

durumun gerçekliğinin önemsizmiş gibi davranmasına olanak tanır (Lazarus ve Folkman, 1984). Monat ve Lazarus, duygu odaklı başa çıkmanın, sorun odaklı stratejilerin desteklenmesini engellediğinde zararlı olabileceğini, ancak alternatif olarak genellikle bundan yoksun olan durumlarda refah, bütünleşme veya umut duygusunu koruma işlevi de gördüğünü düşünmektedirler.

Sorun odaklı başa çıkmada bireyler, stresli durumu ya durumun taleplerini en aza indirerek veya stres etkeniyle baş etme yeteneklerini geliştirerek açık bir şekilde ele alırlar (Straub, 2002). Problem odaklı başa çıkma stratejileri, bireylerin problemi tanımlamasına, alternatif çözümler üretmesine, alternatifleri maliyet ve faydaları açısından değerlendirmesine, aralarında karar vermesine ve harekete geçmesine olanak sağlar (Lazarus ve Folkman, 1984). Bireyler, durumlarını veya kaynaklarını değişken olarak deneyimliyorlarsa problem odaklı stratejileri kullanma olasılıkları yüksektir (Straub, 2002; Sheridan ve Radmacher, 1992; Lazarus ve Folkman, 1984). Proaktif başa çıkma ve mücadeleci başa çıkma, problem odaklı başa çıkmanın iki geniş kategorisini bünyesinde barındırır. Proaktif başa çıkma, potansiyel stres etkenlerini öngörme ve bunları önlemek veya ortadan kaldırmak için önceden harekete geçme girişimini ifade ederken, mücadeleci başa çıkma, bireyin kaçınılmaz bir stres etkenine tepki verdiği reaktif bir stratejiyi ifade eder (Straub, 2002). Ancak Kahn (Lazarus ve Folkman, 1984), problem odaklı yaklaşımlar için iki alternatif kategori önermektedir: çevreyle ilgilenenler ve benlikle ilgilenenler. İlk kategori çevresel stres etkenlerini, kaynakları veya engelleri değiştiren veya değiştiren stratejilere odaklanırken, ikincisi motivasyonel veya bilişsel değişiklikleri teşvik eden, alternatif tatmin kanalları sağlayan, ego katılımını en aza indiren, başa çıkmayla ilgili yeni davranışlar üreten ve yeni beceriler edinen stratejileri vurgular.

Bilişsel ve davranışsal bir strateji olan kaçınarak başa çıkma, alternatif etkinliklere katılarak stresli bir olayı hissetmekten, deneyimlemekten veya düşünmekten kaçınma eğilimidir (Levin vd., 2007). Kaçınmayla başa çıkma yöntemine güvenmek genellikle daha az olumlu sonuçlarla ilişkilidir (Levin vd., 2007). Kanıtlar, polis memurlarının stresi anında azaltmak için sıklıkla kaçınma davranışı sergilediğini göstermektedir (Ortega vd., 2006)). Kaçınmayla başa çıkma faaliyetleri, duyguları açığa vurmaya, davranışsal ayrılmayı ve zihinsel ayrılmayı içerir (Latack ve Havlovic, 1992).

2.8. Polislerde Stres Etmenleri

Polislik, suçla mücadele etmek ve suçu önlemek, kamu düzenini sürdürmek, tüm vatandaşları korumak, personel ve kaynakların verimli kullanımı yoluyla kanunları sürdürmek ve uygulamak için çalışan özel ve devlet kuruluşlarını ifade eder (Roets, 2003). Polis işinin tanımı ve sınıflandırılmasının yanı sıra polisin toplum içindeki konumu da bu alandaki araştırmacılar ve yazarlar tarafından inceleme altındadır. Ayrıca, polislik hizmetinin önceliklerine ve yaptıkları işin bazı yönlerinin uygunluğuna ilişkin araştırmalarda devam etmektedir. Botha, polisin rolünü halk ve polis arasındaki etkileşimde iletilen karşılıklı beklentilere ve yükümlülüklerle dayalı olarak tanımlamaktadır (Johnson, 2001). Ancak polislik hizmetinin gerçek mahiyeti belirsizliğini koruduğu için bu tanım belirsizliğe neden olabilir (Johnson, 2001).

Bittner (2001) polisin rolünü üç farklı alanda sınıflandırdığını öne sürmektedir: kolluk kuvvetliği, düzenleyici kontrol ve barışı koruma. Ayrıca polisin topluma sunduğu sosyal destek, polisin rolünün önemli bir kısmını kapsamaktadır (Shane, 1980). Cumming ve Edell, bütünleştirici bir sistemde kontrolün açıkça polis memurlarının birincil işlevini oluşturduğunu, desteğin ise ikincil bir konu olduğunu tartışmaktadır (Shane, 1980). Tersine, daha sonraki kanıtlar Cumming ve meslektaşlarının polisin destek fonksiyonunun kontrol fonksiyonuna eşit olabileceği ihtimaline işaret ederek iddialarını çürüttü (Shane, 1980). Botha bu iddiayı, polis işlevinin hem kolluk kuvvetleri hem de suç dışı hizmet işlevlerini kapsadığını, polise yapılan çağrının yüzde 60'ının suçla ilgisi olmadığını, kişisel sorunlar ve yaralanmalarla ilgili olduğunu beyan ederek desteklemektedir. Sonuç olarak, kolluk kuvvetleri ile sosyal hizmet rolü arasındaki gerilimden kaynaklanan kafa karışıklığı, polis üyelerinin belirli bir yolu benimseme ve dolayısıyla diğerini reddetme eğilimi göstermesi nedeniyle ortaya çıkabilir (Johnson, 2001). Daha sonra, sayısız uzun süre görev yapan geleneksel polis memuru, yeni rollerinin kafa karıştırıcı ve hatta travmatik olduğunu deneyimliyor (Nel ve Burgers, 1998). Örgütsel değişikliklerin büyüklüğü bazıları için çok fazla olabilirken, diğerleri değişime alışma konusunda isteksiz veya başarısız olabilir (Nel ve Burgers, 1998). Ayrıca, organizasyonel değişimin boyutuyla ilgili olarak yönetim tarafından yapılan yetersiz hazırlık, polis mensuplarının yaşadığı travmayı ve kaygıyı yalnızca daha da artırmaktadır (Nel ve Burgers, 1998).

Mesleki stres, bireylerin bilgi ve yeteneklerinin ötesindeki ve başa çıkma kapasitelerini zorlayan iş taleplerine verdikleri tepkiyi ifade eder (Leka, Griffiths ve Cox, 2003). Üstelik fiziksel ve/veya psikolojik iş taleplerinin bir sonucu olarak zihin-beden uyarılmasıdır (Pienaar ve Rothmann, 2006). Mesleki stresin etiolojisini ve etkilerini araştıran araştırmalar önemli ölçüde artmıştır ve iki amaç için vazgeçilmezdir (Straub, 2002). İlk olarak çoğu insan, belli bir zamanda, çalıştıkları iş kolunda işle ilgili stres yaşayacaktır. İkinci olarak, mesleki stres kaçınılabilir veya önlenebilir bir sağlık tehlikesi olabilir ve sonuç olarak müdahale fırsatları sağlar (Straub, 2002).

Mesleki stresin etkisi genellikle kısa vadelidir ve kronik psikolojik veya fiziksel sonuçlara yol açmaz (Straub, 2002). Ancak bu durum tüm bireyler için geçerli değildir ve bazıları kronik ve sürekli iş stresine katlanamazlar (Straub, 2002). Yüksek devamsızlık ve çalışan değişim oranları, üretkenlik kaybı ve çalışan sağlığı harcamaları, sürekli yüksek stres seviyelerinin genel sağlık, ekonomik ve sosyal sonuçlarının göstergesidir.

McGrath, stresi, sosyal talepler ile tepki verme yeteneği arasında algılanan bir orantısızlık olarak tanımlar ve taleplere yanıt vermedeki başarısızlık önemli sonuçlara yol açar (Violanti, 1983). Bu tanım, polislik işinde geçerli olan koşullar olan önemli iş talepleri, azaltılmış müdahale kapasitesi ve başarısızlık olasılığına uygun bir şekilde karşılık gelir: (Violanti, 1983). Bu muhtemelen performansta düşüşe, muhakeme ve karar vermede bozulmaya yol açacaktır.

Polis stresi çok boyutlu bir yapıdır; araştırmacılar polis ortamındaki farklı temaları ve ilgi alanlarını belirlerler. Spielberger, Westbury, Grier ve Greenfield'in (1981) polis stresi üzerine araştırması, çoğu stres kaynağının örgütsel veya doğası gereği olarak sınıflandırılabilirliğini ortaya çıkarmıştır. Cacioppe ve Mock (1985), polis memurlarının yaşadığı stresin yedi geniş kategoride sınıflandırılabilirliğini öne sürmektedir: birey, polis işinin doğası, akran baskıları, yönetim-denetim zorlukları, örgütsel sorunlar, kamu/mahkeme/siyasi baskılar ve ev-sosyal yaşam. Violanti ve Aron (1995) stres etkenlerinin bu şekilde sınıflandırılmasına karşı çıkıyor ve polis stresinde dört göze çarpan faktörden oluşan bir grup oluşturuyor. Örgütsel uygulamaları ve özellikleri, cezai adalet sistemini, halk ve bizzat polis işinin kendi özellikleri (Violanti ve Aron, 1995). Cooper ve Marshall ise doğuştan gelen stres

etkenleri, rol bazlı stres, işteki diğer insanlarla ilişkilerin değişen doğasından kaynaklanan stres, kariyer stresi, organizasyon yapısı, ev ve iş ile ilişkili stres etkenleri olmak üzere altı 'stres sıcak noktası' önermektedir.

Polisin stresinin bu alanları çok çeşitli olmasına rağmen, iki benzersiz stres sınıflandırması önerilmiş ve en önemlileri olarak tanımlanmıştır; bunlar, doğal ve örgütsel stres etkenleridir. Araştırmalar örgütsel faktörlerin dinamik ve önemli etkisini ortaya çıkarana kadar, doğal stres etkenlerine açıkça odaklanma eğilimi mevcuttur (Gulle, Tredoux ve Foster, 1998).

Doğal stres etkenleri, polis işinin doğasını oluşturan birçok hususa işaret etmektedir (Wiese vd., 2003). En az üç nedenden dolayı stresli olarak sınıflandırılırlar: (1) polisin yaptığı iş proaktif olmak yerine büyük ölçüde reaktiftir; (2) polis üyelerinin sosyal bakım görevlerini yerine getirmesini gerektirir ve (3) genel olarak polis otoritesine aşırı derecede aldırış etmeyen kişilerle etkileşimleri içerir (Crowe ve Stradling, 1993). Polis görevlerinin reaktif yönü, polis memurlarının sürekli bir tetikte olma durumunu ve çalışma programları üzerinde çok az kontrole sahip olmalarını gerektirir.

Kolluk kuvvetlerindeki stresi araştıran çeşitli uluslararası çalışmalar, polis memurlarının içsel stres etkenlerini örgütsel stres etkenlerinden daha olumsuz ve yoğun bir şekilde değerlendirdiklerini ileri sürmektedir (Violanti ve Aron, 1995). Violanti ve Aron (1994; 1995), araştırmalarındaki en önemli beş polis stres etkeninin yalnızca doğuştan gelen stres etkenlerini içerdiğini belirtmektedir. Kohan ve Mazmanian (2003) araştırmalarında benzer sonuçlara ulaşmış, polis memurlarının içsel stres etkenlerini örgütsel stres etkenlerinden daha olumsuz değerlendirdiklerini ileri sürmüştür.

Yerel araştırmacılar Gulle, Tredoux ve Foster (1998) polis işinde örgütsel stresin rolünü kabul ediyorlar, ancak kendi örneklemelerinde içsel stres faktörlerinin daha sıkıntı verici olarak algılandığını bildirdiler. Ayrıca Gulle ve arkadaşları (1998), Güney Afrikalı polis memurlarının, diğer hizmetlerden destek eksikliği, algılanan sosyal sorumluluk ve algılanan verimlilik/etkinlik nedeniyle büyük bir stres altında olduklarını ve bunların hepsinin örgütsel stres etkenleri olduğunu ileri sürmüştür.

Örgütsel stres etkenleri, polis teşkilatının memurlarda stresi artırmaya elverişli bürokratik doğasını içerir (Gulle vd., 1998; Wiese vd., 2003). Polis işi, departmanlar

arası uygulamaların iş sıkıntısının büyük bir kısmını oluşturması açısından diğer mesleklere benzemektedir (Meyer, Rothmann ve Pienaar, 2003; Violanti ve Aron, 1995). Güney Afrika polis Teşkilatı'nın otoriter yapısı, kaynak eksikliği, görevleri etkileyen kararlara yetersiz katılım, örgütten gelen idari desteğin zayıf olması, ceza odaklı felsefe ve adil olmayan düzenlemeler gibi faktörler polis stresinin örgütsel yönlerini oluşturmaktadır (Violanti ve Aron, 1995; Burke, 1993).

Schaufeli ve Enzmann (Wiese vd., 2003) örgütsel stres etkenlerinin iş talepleri ve kaynak eksikliği olmak üzere iki bileşene göre sınıflandırılmasını önermektedir. İş talepleri, sürekli fiziksel veya zihinsel çaba gerektiren, fizyolojik ve psikolojik sonuçlarla ilişkili olan mesleğin unsurlarıdır. Rol belirsizliği, rol çatışması, ağır iş yükü, stresli olaylar ve iş baskısıyla ilgilidir (Mostert ve Joubert, 2005). İş kaynakları, iş hedeflerine ulaşmada, iş taleplerini ve ilgili fizyolojik, psikolojik maliyetleri yönetmede ve kişisel gelişimi teşvik etmede zorunlu olan işin özellikleridir (Mostert ve Joubert, 2005). Yetersiz veya kalitesiz ekipman, meslektaşların işlerini yapmaması, zayıf denetim ve yetersiz maaş, polis teşkilatı içindeki kaynak eksikliğini temsil etmektedir (Wiese vd., 2003).

Yerel bir araştırmacı olan Koortzen (1996), Güney Afrika örneğindeki en önemli üç stres etkeninin denetim ve yönetim desteği eksikliği, mahkemeler tarafından verilen uygunsuz cezalar ve aileyle duygusal kopukluk olduğunu buldu (Pienaar ve Rothmann, 2006).

Meyer, Rothmann ve Pienaar (2003), Doğu Cape örneğinde kaynak eksikliğinin (personel eksikliği ve düşük maaş) en yüksek sıklık ve yoğunluğa sahip stres faktörlerinden sorumlu olduğunu tespit etti. Wiese, Rothmann ve Storm (2003) KwaZulu-Natal'daki Güney Afrika Polis Servisi (SAPS) üyeleri üzerinde yaptıkları çalışmada benzer sonuçları ortaya çıkarmışlardır. Sonuçlar, KwaZulu-Natal polis üyelerinin örgütsel stres etkenlerini, doğal stres etkenlerinden daha belirgin ve yoğun olarak değerlendirdiğini ortaya koymuştur.

Uluslararası düzeyde birçok araştırma benzer sonuçlar ortaya koyuyor; bu da polis memurlarının örgütsel verimsizliği, yönetim desteği eksikliğini ve mahkemeye çıkmayı karşılaştıkları en büyük stres kaynakları olarak gördüklerini öne sürüyor.

Polis stresi, bireyi, aileyi, bir kuruluş olarak SAPS'yi ve genel olarak toplumu kapsayan birçok düzeyi etkileyebilir (Nel, 1999).

Bireysel düzeyde oluşan stres, diğer düzeyleri de etkileyebilecek stres sürecinin başlangıcını oluşturmaktadır. Polis memurları arasında yaygın görülen semptomlar arasında madde kullanımında artış, intihar düşüncesi ve intihar, evlilik dışı ilişkiler, kaygı, depresyon, duygusal uyuşukluk ve motivasyon kaybı yer almaktadır (Nel, 1999). Aşağıdaki belirtiler, stresin birey üzerindeki etkisinden ve bu konular üzerinde yapılan çok sayıda araştırmadan da anlaşılacağı üzere, stresin en belirgin sonuçlarını temsil etmektedir.

(a) Travma sonrası stres bozukluğu

Nel (1999), danışmanlık olsun veya olmasın travmatik durumlara sürekli ve aşırı maruz kalmanın sonuçta Travma Sonrası Stres Bozukluğuna (TSSB) yol açabileceğini ileri sürmektedir. Gerçek ölüm tehdidi veya ciddi yaralanma içeren olaylara maruz kalma, üç kategoride psikolojik semptomun gelişmesine neden olabilir: (1) olayın sürekli olarak yeniden yaşanması, (2) travmayla ilgili uyaranlardan kararlı bir şekilde kaçınma ve (3) artan uyarılma (Jones ve Kagee, 2005). Ayrıca, sanrı belirtileri (rüyalar veya geçmişe dönüşler şeklinde); vücudun doğal döngüsündeki bozukluklar; uyku, yemek yeme veya cinsel alışkanlıklarda değişiklikler; ağlama, saldırganlık gibi duygusal tepkiler ortaya çıkabilmektedir (Joseph, Williams ve Yule, 1997; Nel, 1999).

(b) İntihar

Polis intihar oranlarına ilişkin analizler çelişkili sonuçlara işaret ettiğinden araştırmacılar polis intiharını hararetle tartışıyorlar. Bunlar, polis intihar oranlarının ülkelerin ortalamalarının üzerinde olduğunu öne süren sonuçlar ile bunun tersini gösteren sonuçlar arasında değişmektedir (Violanti, 2004; Pienaar vd., 2007). Güney Afrika intihar oranları ve araştırmaları, SAPS memurlarının ortalama Güney Afrika vatandaşına göre intihar etme olasılığının on bir kat daha fazla olduğunu (Meyer vd., 2003) ve uluslararası polis intihar oranlarıyla karşılaştırıldığında beş kat daha fazla intihar etme olasılığının olduğunu ortaya koymaktadır (Pienaar vd., 2007). İntiharın kavramsallaştırılması, intihar girişimleri ve intiharın tamamlanması için belirgin bir risk faktörünü temsil eden intihar düşüncesinin yanı sıra intiharın tamamlanması, açık niyet ve intihar girişimi gibi çok sayıda faaliyet ve fikri ortaya koymaktadır (Swanepoel ve Pienaar, 2004; Violanti, 2004). İntihar düşüncesi, intihar faaliyetleri ve hedeflerine ilişkin bilişleri ifade eder ve genellikle ciddi intihar davranışının ve

psikolojik rahatsızlığın erken bir göstergesidir (Rothmann ve Strijdom, 2002; Pienaar vd., 2007). Ölüm, intihar ve ciddi kendine zarar verme eylemleri, intihar davranışı hakkındaki düşüncelerle ilgilidir (Rothmann ve Strijdom, 2002).

(c) Tükenmişlik

Tükenmişlik, adaptasyondaki bir çöküşün son aşamasıdır ve talepler ile kaynaklar arasındaki sürekli dengesizliğin bir sonucudur. Bu meslek grubu içindeki araştırmaların azlığının da ortaya koyduğu gibi, soruşturmalar genellikle konuyu polis bağlamında ihmal etmektedir (Mostert ve Joubert, 2005). Kavram, “'normal' bireylerde, öncelikle bitkinlik, sıkıntı, azalmış verimlilik hissi, azalmış motivasyon, işlevsiz tutum ve davranışların gelişmesiyle karakterize edilen, kalıcı, olumsuz, işle ilgili zihinsel durum” olarak tanımlanmaktadır (Schaufeli ve Enzmann, 1998). Ayrıca tükenmişlik, duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarının azalması olmak üzere üç spesifik unsuru kapsar ve sonuçta bireysel işlevselliğin azalmasına neden olur (Kohan ve Mazmanian, 2003). Psikolojik, davranışsal ve fiziksel semptomların bir kombinasyonu olan tükenmişliğin sonuçları bireyle ilgilidir ancak ek olarak organizasyon için de ciddi sonuçlar doğurur (Kohan ve Mazmanian, 2003; Wiese, Rothmann ve Storm, 2003; Burke, 1993; Schaufeli, Maslach ve Marek, 1993; Goodman, 1990).

Tükenmişliğe katkıda bulunan örgütsel özellikler arasında destek eksikliği, aşırı iş yükü, rol çatışması ve belirsizliğin yanı sıra dönüşümlü vardiyalar ve geri bildirim eksikliği yer almaktadır (Wiese vd., 2003). Tükenmişlik düzeylerini iyileştiren veya şiddetlendiren diğer değişkenler arasında iş-aile çatışması ve bireysel başa çıkma girişimleri yer alır (Burke, 1993). Başa çıkma yaklaşımları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki korelasyon, tükenmişliğin kaçınarak başa çıkma stratejileriyle yüksek düzeyde, yapıcı başa çıkma stratejileriyle düşük düzeyde ilişkili olduğunu göstermektedir (Burke, 1993). Wiese, Rothmann ve Storm'un (2003) Kwazulu-Natal polis memurları üzerine yaptığı araştırma, yüksek düzeylerdeki kaçınma başa çıkma girişimlerinin, her biri tükenmişliğin ayrılmaz bir bileşeni olan yüksek düzeylerdeki tükenme, şüphecilik ve azalan mesleki yeterlilik düzeyleriyle önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir. Mostert ve Joubert (2005), kaçınmacı başa çıkmanın tükenmişlik düzeylerini abartmaya yardımcı olduğunu tespit ederek bu sonuçları doğrulamıştır.

(d) Yayılma

Grzywacz, Almeida ve McDonald (2002) yayılmanın veya bir alana (örneğin aile) katılımın başka bir alana katılımı etkileme derecesinin iş ve aile arasında bir bağlantı sağladığını kabul etmektedir. Sonuç, bir aile üyesinin yaşadığı mesleki stresin ev ortamına da nüfuz edebilmesidir. Bu durum aile fertlerini çalışanın sayısız stres tepkilerine maruz bırakıyor. Bu, ilgisizlikten, duygusal kayıtsızlığa kadar değişebilir (Nel, 1999).

Polis ortamında işlevsiz ilişkiler yüksek oranda mevcut olup, semptomlar arasında aile cinayetleri ve eşe yönelik taciz de dahil olmak üzere aile birimi içinde çeşitli şiddet biçimlerine yol açan öfke ve düşmanlık yer almaktadır (Nel, 1999). Buna ek olarak, aile üyeleri yüksek boşanma oranlarıyla karşı karşıya kalmakta, kaygı ve güvenlik eksikliği duyguları artmaktadır (Nel, 1999; Nordlicht, 1979).

Nel (1999), stresin polis memurları üzerindeki etkisinin, memurların düşük motivasyona, işini yerine getirememeye, üretkenliğin azalmasına, zayıf disipline, başkalarını umursamamaya, yolsuzluğa ve devamsızlığa yol açabileceğini iddia etmektedir. Stresin bir başka örgütsel sonucu da örgütsel bağlılığın azalmasıdır (Jaramillo, Nixon ve Sams, 2005).

Mesleki stres üzerindeki demografik farklılıkları araştıran araştırmalar tamamen tutarlı değildir. Önceki araştırmalar etnik kökene ve cinsiyete dayalı olarak çeşitli stres puanları bildirmektedir (Pienaar ve Rothmann, 2006).

Cinsiyetin mesleki stres deneyimindeki rolü, kolluk kuvvetleri bağlamında algılardaki ve stres kaynaklarındaki farklılıkların araştırılmasında oldukça ilgili bir değişken olarak kabul edilmiştir (Pienaar ve Rothmann, 2006; Zhao ve Ren, 2005). Ayrıca, toplumsal cinsiyete dayalı bir örgüt olarak polis teşkilatının etkisi de göz ardı edilemez. Kadın polis memurları sıklıkla direnç ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalmakta, kariyerlerinde birçok engel ve ikileme karşılaşabilmekte ve erkek meslektaşları tarafından tacize maruz kalabilmektedir (Greene ve del Carment, 2002). Ek olarak, dış çalışma ortamı kadın memurlar için erkeklere göre daha az elverişlidir (He, Zhao ve Ren, 2005). Kadın polis memurlarının karşılaştığı potansiyel zorluklara rağmen, bazı araştırmacılar erkek ve kadın memurların algıları ve mesleki stres kaynakları arasında benzerlikler olduğunu bildirmektedir (Mostert ve Joubert, 2006; Greene ve del Carment, 2002; Violanti ve Aron, 1995). Diğer

çalışmalar kadın polis memurlarının erkek meslektaşlarına göre daha fazla stres yaşamaya eğilimli olduklarını bildirmektedir (He, Zhao ve Ren, 2005).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2024 yılında, İstanbul ilinde bulunan Kriminal Polis Laboratuvarı (KPL) çalışanları oluşturmaktadır. Çalışmada Adil Dünya Görüşü Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeği kullanılmıştır.

3.1. Evren / Örneklem

Araştırmanın evrenini Kriminal Daire Başkanlığına bağlı bulunan İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı oluşturmaktadır. Laboratuvar müdürlüğünden alınan bilgi ile toplam personel sayıları 104 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın örnekleminin hesaplanmasında aşağıda yer alan değerler ile örneklem hesaplama formülü (Cohen vd., 2017; akt. Yıldız, 2017: 433) kullanılmıştır. Yapılan hesaplama göre 104 olan evren için minimum örneklem sayısı 82 olarak bulunmuştur.

N: Evrendeki kişi sayısı (104)

t: Hata payı (1,96)

p: İncelenecek olayın görülüş sıklığı (0,5)

q: İncelenecek olayın görülmeysi sıklığı (0,5)

d: Örnekleme hatası (0,05)

$$\text{Örneklem} = \frac{N * (t * t) * p * q}{(d * d) * (N - 1) + (t * t * p * q)}$$

$$\text{Örneklem} = \frac{104 * (1.96 * 1.96) * 0.5 * 0.5}{(0.05 * 0.05) * (104 - 1) + (1.96 * 1.96 * 0.5 * 0.5)} = 82$$

Araştırmanın örneklem grubu İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı personeli olarak belirlenmiştir. Araştırmaya laboratuvar içerisindeki çeşitli birimlerde ve rütbelerdeki 100 personel dahil edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmada, kriminal personelinin tutumlarını ölçmek amacıyla katılımcılara uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve ölçeklerin alt boyutlarına ait cronbach's alpha değerleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Güvenirlik analizi, bireylerin test maddelerine verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılığın göstergesidir ve testin ölçmek istediği özelliğin ne derece doğru ölçüldüğünün ortaya konulmasıdır. Korelasyon değerlerine göre güvenirlik katsayıları incelendiğinde; 0,00-0,40 arası ölçeğin güvenilir olmadığı, 0,40-0,60 arası ölçeğin güvenilirliğinin düşük olduğu, 0,60-0,80 arası ölçeğin oldukça güvenilir olduğu ve 0,80-1,00 arası ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2021). Buna göre araştırmada kullanılan Yetersiz Özyeterlik Algısı alt boyutunun güvenirliliğinin düşük, Algılanan Stres Ölçeği'nin oldukça güvenilir ve Adil Dünya İnancı Ölçeği, Bireysel Adil Dünya İnancı, Genel Adil Dünya İnancı ve Stres/Rahatsızlık Algısı alt boyutlarının yüksek derecede güvenilir oldukları görülmüştür.

Tablo 1

Adil Dünya İnancı Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve Ölçeklerin Alt Boyutlarına Ait Cronbach's Alpha Değerleri

Ölçekler ve Alt Boyutları	Cronbach's Alpha	Frekans (f)
Adil Dünya İnancı Ölçeği	0,882	13
Bireysel Adil Dünya İnancı	0,860	7
Genel Adil Dünya İnancı	0,817	6
Algılanan Stres Ölçeği	0,787	10
Yetersiz Özyeterlik Algısı	0,441	4
Stres/Rahatsızlık Algısı	0,844	6

4.1. Verilerin Analizi

Veriler, *IBM SPSS 26 Statistics Paket Programı* aracılığı ile analiz edilmiştir. Kategorik değişkenler sayı ve yüzde olarak hesaplanmıştır. Sayısal değişkenlerde normal dağılım, çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanarak bulunmuş olup Tablo 2’de gösterilmiştir. Normal dağılımın kurallarına göre çarpıklık değerlerinin $\pm 1,5$ arasında olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidel, 2013). Bu kapsamda, Tablo 2’deki Adil Dünya İnancı Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve ölçeklerin alt boyutlarının normal dağılıma uyduğu görülmüştür.

Tablo 2

Adil Dünya İnancı Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve Ölçeklerin Alt Boyutlarına Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçekler ve Alt Boyutları	Skewness (Çarpıklık)		Kurtosis (Basıklık)	
	İstatistik	Std.Hata	İstatistik	Std.Hata
Adil Dünya İnancı Ölçeği	-0,372	0,241	0,205	0,478
Bireysel Adil Dünya İnancı	-0,340	0,241	-0,526	0,478
Genel Adil Dünya İnancı	-0,012	0,241	0,132	0,478
Algılanan Stres Ölçeği	-0,277	0,241	1,041	0,478
Yetersiz Özyeterlik Algısı	-0,136	0,241	0,707	0,478
Stres/Rahatsızlık Algısı	0,049	0,241	1,302	0,478

Araştırma, KPL personelinin tutumlarını ölçek amacıyla İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarında görev yapan 100 personele uygulanmıştır. Ölçek ve alt boyutlarının normallik sayılışı karşılandığı için; cinsiyet ve medeni durum dağılımlarına göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında *Independent Sample T Test* (Bağımsız Gruplar İçin T Testi), yaş, çocuk sayısı, eğitim düzeyi ve meslek yılı dağılımlarına göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında ise *One Way Anova Testi* (Tek Faktörlü Varyans Analizi) kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farklılığın karşılaştırılmasında *Post Hoc Testleri* kullanılmıştır. Adil Dünya İnancı Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve ölçeklerin alt boyutlarının arasındaki ilişkinin incelenmesinde *Pearson Korelasyon Testi* kullanılmıştır. Korelasyon katsayısı; 0.00-0.30 arası düşük, 0.30-0.70 arası orta ve 0.70-1.00 arası ise yüksek düzeyde bir ilişki olarak değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2020). Kriminal personelinin algılanan

stres düzeylerinin, adil dünya düzeni algılarını ne düzeyde yordadığı basit regresyon analizi ile incelenmiştir. Regresyonda artık verilerin normal dağılımı ve doğrusallığına, histogram ve Q-Q plot grafiklerine bakılarak karar verilmiştir. Tüm çalışmada anlamlılık düzeyleri, 0,01 ve 0,05 değerleri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

4.2. KPL Personelinin Sosyo-Demografik Özellikleri

İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarında görev yapan 100 personelin sosyo-demografik özellikleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

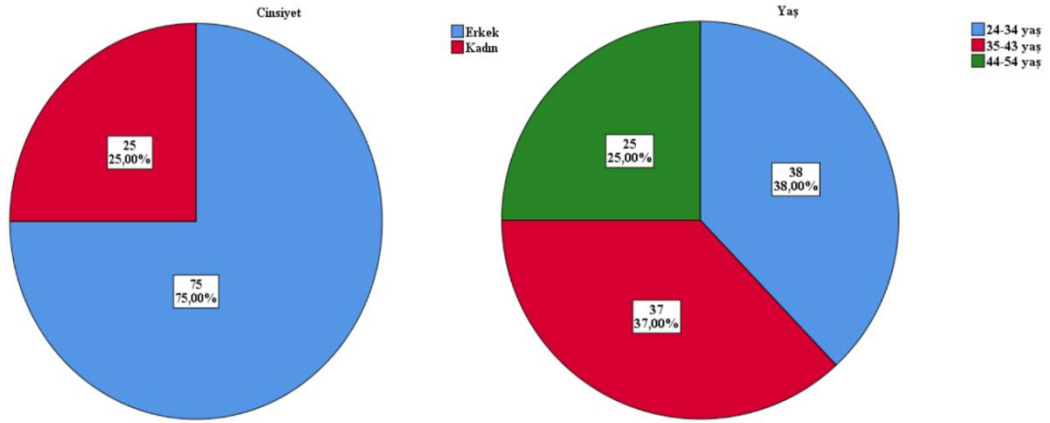
Tablo 3

KPL Personelinin Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	75	75,0
	Kadın	25	25,0
Yaş	24-34 yaş	38	38,0
	35-44 yaş	37	37,0
	45-54 yaş	25	25,0
Medeni Durumu	Evli	76	76,0
	Bekar	24	24,0
Çocuk Sayısı	Çocuk yok	34	34,0
	1 Çocuk	21	21,0
	2 Çocuk	31	31,0
	3 Çocuk ve üzeri	14	14,0
Eğitim Düzeyi	Lise-Ön lisans	9	9,0
	Lisans	68	68,0
	Lisans üstü	23	23,0
Meslek Yılı	1-10 yıl	43	43,0
	11-20 yıl	36	36,0
	21 yıl ve üzeri	21	21,0
Toplam		100	100

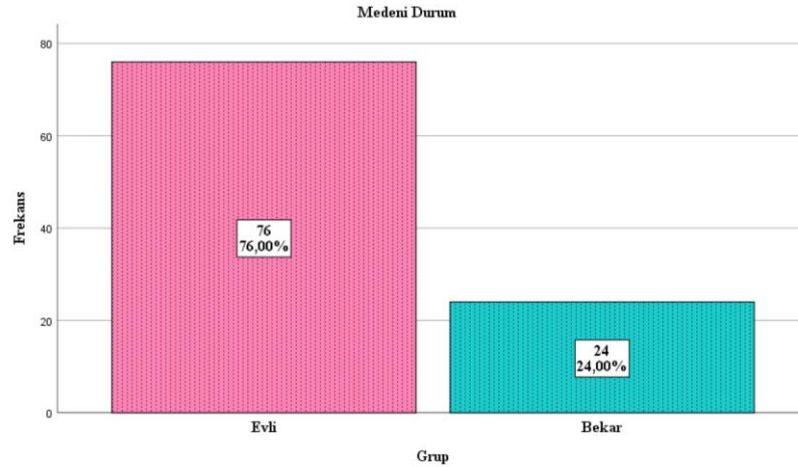
İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarında görev yapan 100 personel katılmıştır. Çalışmaya katılan personelin cinsiyet dağılımları incelendiğinde; %75,0'ının erkek (f: 75 kişi) ve %25,0'ının kadın (f: 25 kişi) olduğu görülmüştür.

Çalışmaya erkek personel katılımının daha yoğun olduğu görülmüştür. Personelin yaş dağılımları incelendiğinde; %38,0'ının 24-34 yaş (f: 38 kişi), %37,0'ının 35-44 yaş (f: 37 kişi) ve %25,0'ının 45-54 yaş (f: 25 kişi) aralığında olduğu görülmüştür. Çalışmaya genç yaşlarda olan personel katılımının daha yoğun olduğu görülmüştür ve cinsiyet dağılımı ile birlikte Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. KPL Personelinin Cinsiyet ve Yaş Dağılımları

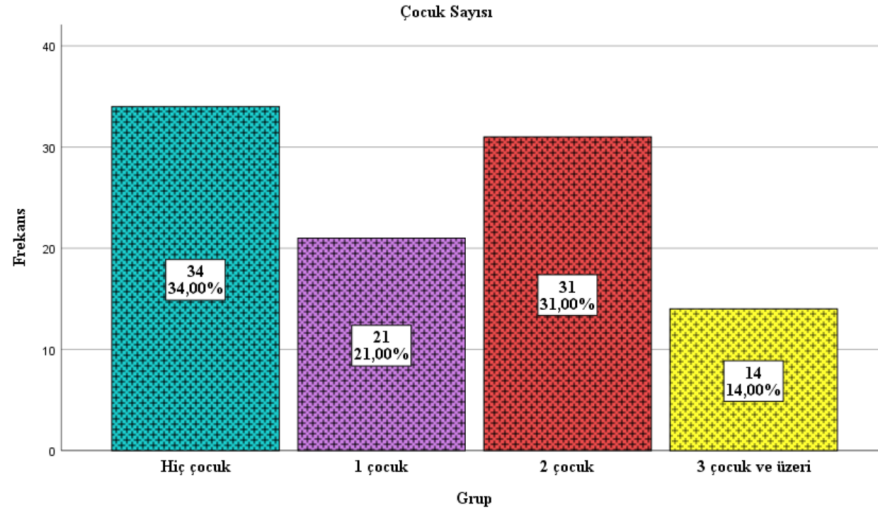
KPL personelinin medeni durum dağılımları incelendiğinde; %76,0'ının evli (f: 76 kişi) ve %24,0'ının bekar (f: 24 kişi) oldukları görülmüştür. Çalışmaya evli personel katılımının daha yoğun olduğu anlaşılmıştır ve Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. KPL Personelinin Medeni Durum Dağılımları

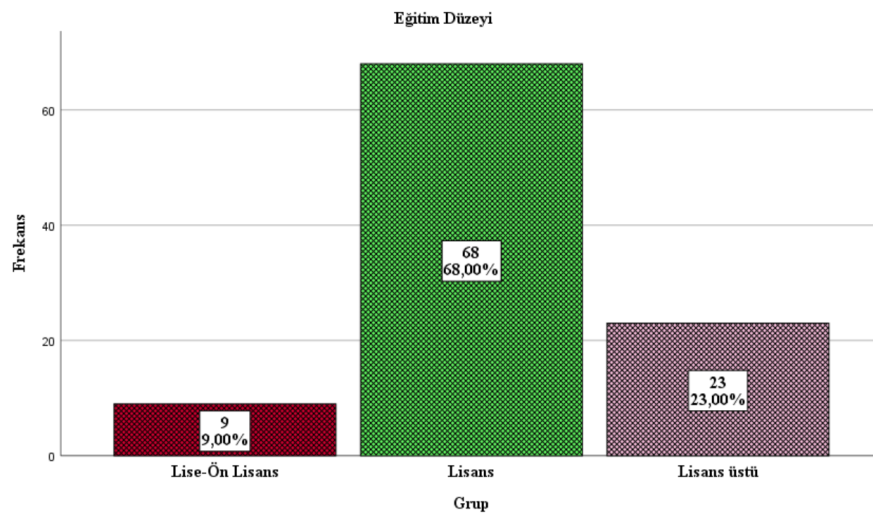
KPL personelinin çocuk sayısı dağılımları incelendiğinde; %34,0'ının çocuğunun olmadığını (f: 34 kişi), %31,0'ının 2 çocuk (f: 31 kişi), %21,0'ının 1 çocuk (f: 21 kişi)

ve %14,0'ının 3 çocuk ve üzeri (f: 14 kişi) sahibi oldukları görülmüştür. Personelin oransal olarak çoğunluğunun çocuk sahibi olduğu görülmüştür ve Şekil 3'te gösterilmiştir.

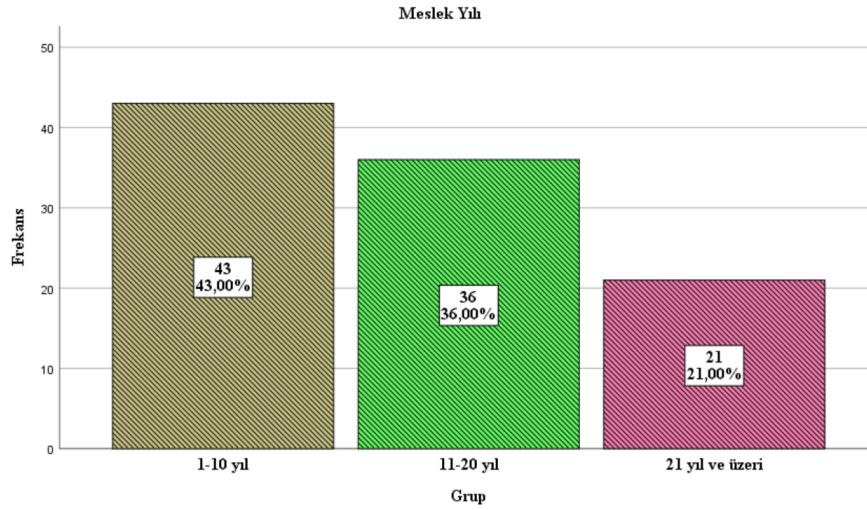
Şekil 3. KPL Personelinin Çocuk Sayısı Dağılımları

KPL personelinin eğitim düzeyi dağılımları incelendiğinde; %68,0'ının lisans (f: 68 kişi), %23,0'ının lisans üstü (f: 23 kişi) ve %8,0'ının lise-ön lisans (f: 8 kişi) düzeyinde mezuniyete sahip oldukları görülmüştür. Personelin ağırlıklı olarak lisans düzeyinde mezuniyete sahip olduğu görülmüştür ve Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4. KPL Personelinin Eğitim Düzeyi Dağılımları

KPL personelinin mesleki kıdem yılı dağılımları incelendiğinde; %43,0'ının 1-10 yıl (f: 43 kişi), %36,0'ının 11-20 yıl (f: 36 kişi) ve %21,0'ının 21 yıl ve üzerinde (f: 21 kişi) mesleki kıdeme sahip oldukları görülmüştür. Çalışmaya ağırlıklı olarak meslekte yeni personelin katıldıkları anlaşılmıştır ve dağılım Şekil 5'te gösterilmiştir.

Şekil 5. KPL Personelinin Meslek Yılı Dağılımları

4.3. KPL Personelinin Adil Dünya İnancı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmada ilk olarak kriminal personelinin adil dünya inancı düzeyleri incelenmiştir. İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarında görev yapan personelin “Adil Dünya İnancı Ölçeği ve ölçeğin alt boyutlarına” verdikleri cevaplara ilişkin elde edilen tanımlayıcı istatistik bulgular Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

KPL Personeline Uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin İstatistik Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutları	N	Min.	Max.	\bar{x}	S.s.
Adil Dünya İnancı Ölçeği	100	16,00	61,00	39,61	8,86
Bireysel Adil Dünya İnancı	100	9,00	33,00	21,53	5,45
Genel Adil Dünya İnancı	100	6,00	30,00	18,08	4,59

Min.: Minimum, Max.: Maximum, \bar{x} : Ortalama, S.s.: Standart Sapma

KPL'de görev yapan personelin adil dünya inancı düzeyleri incelendiğinde; toplam puanın yüksek olması, dünyanın adil olduğu ile ilgili kanının yüksek, düşük olması dünyanın adil olduğu ile ilgili kanının düşük olduğunu göstermektedir. Grubun hesaplanan en düşük toplam puanı 16,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puanı 61,00'dır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 13,00-65,00 aralığındadır. Bu kapsamda, kriminal personelinin adil dünya inancı ölçeği toplam puan ortalamasının ($\bar{x}=39,61$) orta seviyede olduğu söylenilebilir.

KPL'de görev yapan personelin bireysel adil dünya inancı düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puanı 9,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puanı 33,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek toplam puan 7,00-35,00 aralığındadır. Bu kapsamda, kriminal personelinin bireysel adil dünya inancı alt boyut toplam puan ortalamasının ($\bar{x}=21,53$) orta seviyede olduğu söylenilebilir.

KPL'de görev yapan personelin genel adil dünya inancı düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puanı 6,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puanı 30,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek toplam puan 6,00-36,00 aralığındadır. Bu kapsamda, kriminal personelinin genel adil dünya inancı alt boyut toplam puan ortalamasının ($\bar{x}=18,08$) orta seviyede olduğu söylenilebilir.

Adil Dünya İnancı Ölçeğinin alt boyutları kapsamında ölçek maddelere verilen cevapların ortalama puanları incelenmiş olup Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5*KPL Personelinin Adil Dünya İnancı Düzeyleri*

Ölçek	Alt Boyut	Maddeler	\bar{x}	
Adil Dünya İnancı Ölçeği	Bireysel Adil Dünya İnancı	1- Eninde sonunda başıma gelen her şeyi hak ettiğime inanıyorum.	2,88	
		2- Bana karşı genellikle adil davranılmıştır.	3,27	
		3- Çoğunlukla ne hak ettiysem onu bulmuşumdur.	3,20	
		4- Genel olarak baktığımda, yaşadığım olaylar adildir.	3,24	
		5- Hayatımdaki adaletsizlikler istisnai durumlardır.	3,07	
		6- Hayatta başıma gelen olayların çok büyük bir kısmının adil olduğuna inanıyorum.	2,99	
		7- Benimle ilgili verilen önemli kararların çoğunlukla adil olduğunu düşünüyorum.	2,98	
		Toplam	3,08	
		Genel Adil Dünya İnancı	8- Dünyanın aslında adil bir yer olduğunu düşünüyorum.	2,27
			9- İnsanların eninde sonunda ne hak ederlerse onu bulacaklarına inanıyorum.	3,48
			10- Adaletin her zaman adaletsizlikler karşısında galip geleceğinden eminim.	3,27
			11- Uzun vadede insanların adaletsizliklerin üstesinden geleceğine inanıyorum.	3,43
			12- Hayatın her alanındaki adaletsizliklerin (örneğin iş hayatında, aile hayatında, politik hayatta vs.) bir kural olmaktan ziyade birer istisna olduğuna inanıyorum.	2,84
	13- İnsanların önemli kararlar verirken adil olmaya gayret ettiklerine inanıyorum.		2,79	
	Toplam	3,01		
	Genel Toplam	3,05		

KPL personeline uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği'nin, Bireysel Adil Dünya İnancı alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=3,27$ 'lik ortalama ile "2- *Bana karşı genellikle adil davranılmıştır.*" 2. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=2,88$ 'lik ortalama ile "1- *Eninde sonunda başıma gelen her şeyi hak ettiğime inanıyorum.*" 1. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

KPL personeline uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği'nin, Genel Adil Dünya İnancı alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=3,48$ 'lik ortalama ile "9- *İnsanların eninde sonunda ne hak ederlerse onu bulacaklarına inanıyorum.*" 9. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=2,27$ 'lik ortalama ile "8- *Dünyanın aslında adil bir yer olduğunu düşünüyorum.*" 8. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

4.4. KPL Personelinin Algılanan Stres Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmada, KPL personelinin algılanan stres düzeyleri incelenmiştir. İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarında görev yapan personelin “Algılanan Stres Ölçeği ve ölçeğin alt boyutlarına” verdikleri cevaplara ilişkin elde edilen tanımlayıcı istatistiki bulgular Tablo 6’de gösterilmiştir.

Tablo 6

KPL Personeline Uygulanan Algılanan Stres Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin İstatistiki Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutları	N	Min.	Max.	\bar{x}	S.s.
Algılanan Stres Ölçeği	100	3,00	32,00	16,89	5,35
Yetersiz Özyeterlilik Algısı	100	0,00	12,00	6,13	2,01
Stres/Rahatsızlık Algısı	100	0,00	22,00	10,76	4,16

Min.: Minimum, Max.: Maximum, \bar{x} : Ortalama, S.s.: Standart Sapma

KPL’de görev yapan personelin algılanan stres düzeyleri incelendiğinde; toplam puanın yüksek olması, bireyin algılanan stres düzeyinin yüksek, düşük olması algılanan stres düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Grubun hesaplanan en düşük toplam puanı 3,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puanı 32,00’dır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 0,00-40,00 aralığındadır. Bu kapsamda, kriminal personelinin algılanan stres ölçeği toplam puan ortalamasının ($\bar{x}=16,89$) orta seviyede olduğu söylenilebilir.

KPL’de görev yapan personelin yetersiz özyeterlilik algısı düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puanı 0,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puanı 12,00’dır. Alt boyuttan alınabilecek toplam puan 0,00-16,00 aralığındadır. Bu kapsamda, kriminal personelinin yetersiz özyeterlilik algısı alt boyut toplam puan ortalamasının ($\bar{x}=6,13$) orta seviyede olduğu söylenilebilir.

KPL’de görev yapan personelin stres/rahatsızlık algısı düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puanı 0,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puanı 22,00’dır. Alt boyuttan alınabilecek toplam puan 0,00-24,00 aralığındadır. Bu

kapsamda, kriminal personelinin stres/rahatsızlık algısı alt boyut toplam puan ortalamasının ($\bar{x}=10,76$) orta seviyede olduğu söylenilebilir.

Algılanan Stres Ölçeğinin alt boyutları kapsamında ölçek maddelere verilen cevapların ortalama puanları incelenmiş olup Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

KPL Personelinin Algılanan Stres Düzeyleri

Ölçek	Alt Boyut	Maddeler	\bar{x}	
Algılanan Stres Ölçeği	Yetersiz Özyeterlik Algısı	6. Geçen ay, kişisel sorunlarınızı ele alma yeteneğinize ne sıklıkta güven duyduunuz?	1,55	
		8. Geçen ay, ne sıklıkta yapmanız gereken şeylerle başa çıkamadığınızı fark ettiniz?	1,65	
		9. Geçen ay, hayatınızdaki zorlukları ne sıklıkta kontrol edebildiniz?	1,52	
		10. Geçen ay, ne sıklıkta her şeyin üstesinden geldiğinizi hissettiniz?	1,41	
	Toplam			1,53
	Stres/Rahatsızlık Algısı		1. Geçen ay, beklenmedik bir şeylerin olması nedeniyle ne sıklıkta rahatsızlık duyduunuz?	1,92
			2. Geçen ay, hayatınızdaki önemli şeyleri kontrol edemediğinizi ne sıklıkta hissettiniz?	1,61
			3. Geçen ay, kendinizi ne sıklıkta sınırlı ve stresli hissettiniz?	2,14
			7. Geçen ay, her şeyin yolunda gittiğini ne sıklıkta hissettiniz?	1,59
			11. Geçen ay, ne sıklıkta kontrolünüz dışında gelişen olaylar yüzünden öfkelenediniz?	1,94
14. Geçen ay, ne sıklıkta problemlerin üstesinden gelemeyeceğiniz kadar biriktiğini hissettiniz?			1,56	
Toplam			1,79	
Genel Toplam			1,66	

KPL personeline uygulanan Algılanan Stres Ölçeği’nin, Yetersiz Özyeterlik Algısı alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=1,65$ ’lik ortalama ile “8. Geçen ay, ne sıklıkta yapmanız gereken şeylerle başa çıkamadığınızı fark ettiniz?” 8. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=1,41$ ’lik ortalama ile “10. Geçen ay, ne sıklıkta her şeyin üstesinden geldiğinizi hissettiniz?” 10. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

KPL personeline uygulanan Algılanan Stres Ölçeği'nin, Stres/Rahatsızlık Algısı alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=2,14$ 'lük ortalama ile "3. Geçen ay, kendinizi ne sıklıkta sinirli ve stresli hissettiniz?" 3. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=1,56$ 'lık ortalama ile "14. Geçen ay, ne sıklıkta problemlerin üstesinden gelemeyeceğiniz kadar biriktiğini hissettiniz?" 14. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

4.5. KPL Personelinin Adil Dünya İnancı ve Algılanan Stres Algılarının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Analiz Sonuçları

KPL personelinin cinsiyet dağılımlarına göre Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8

KPL Personelinin Cinsiyetlerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve Alt Boyutları	Cinsiyet	f	\bar{x}	S.s.	t	p
Adil Dünya İnancı Ölçeği	Kadın	75	40,91	8,63	2,609	0,011*
	Erkek	25	35,72	8,55		
Bireysel Adil Dünya İnancı	Kadın	75	22,20	5,39	2,169	0,033*
	Erkek	25	19,52	5,24		
Genel Adil Dünya İnancı	Kadın	75	18,71	4,61	2,420	0,017*
	Erkek	25	16,20	4,09		
Algılanan Stres Ölçeği	Kadın	75	16,44	5,47	-1,465	0,146
	Erkek	25	18,24	4,82		
Yetersiz Özyeterlik Algısı	Kadın	75	6,09	2,07	-0,314	0,754
	Erkek	25	6,24	1,88		
Stres/Rahatsızlık Algısı	Kadın	75	10,35	4,16	-1,737	0,086
	Erkek	25	12,00	3,99		

* $p < 0,05$, t: *Independent Sample T Testi*

KPL personelinin adil dünya inancı ve alt boyut düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Testi)* sonucunda adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($t=2,609$; $p < .05$), bireysel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($t=2,169$; $p < .05$) ve genel adil dünya inancı toplam puan

ortalamalarının ($t=2,420$; $p<.05$) kriminal personelinin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Kadın personelin, erkek personele göre adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar; kriminal personelinin adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancının cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

KPL personelinin algılanan stres ve alt boyut düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Bağımsız Gruplar İçin T-Testi* sonucunda algılanan stres toplam puan ortalamalarının ($t=-1,465$; $p>.05$), yetersiz özyeterlik algısı toplam puan ortalamalarının ($t=-0,314$; $p>.05$) ve stres/rahatsızlık algısı toplam puan ortalamalarının ($t=-1,737$; $p>.05$) kriminal personelinin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de erkek personelin, kadın personele göre algılanan stres düzeylerinin bir miktar daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; kriminal personelinin algılanan stres, yetersiz özyeterlik ve stres/rahatsızlık algıları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

KPL personelinin yaş dağılımlarına göre Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Tablo 9’da gösterilmiştir.

KPL personelinin adil dünya inancı ve alt boyut düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)* sonucunda adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($F=2,649$; $p>.05$) ve genel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($F=1,894$; $p>.05$) kriminal personelinin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı, personelin yaşlarına göre bireysel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($F=3,913$; $p<.05$) anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. 24-34 yaş aralığındaki kriminal personelinin, 35-43 yaş aralığındaki kriminal personeline göre bireysel adil dünya inancı algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı algıları yaşa göre farklılaşmayıp, bireysel adil dünya inancı algıları yaş dağılımlarına göre farklılaşmaktadır.

Tablo 9*KPL Personelinin Yaşlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması*

Ölçekler ve Alt Boyutları	Yaş	f	\bar{x}	S.s.	F	p	Fark
Adil Dünya İnancı Ölçeği	24-34 yaş	38	41,55	7,19	2,649	0,076	-
	35-43 yaş	37	37,05	9,83			
	44-54 yaş	25	40,44	9,07			
Bireysel Adil Dünya İnancı	24-34 yaş ^A	38	23,34	4,33	3,913	0,023*	A>B
	35-43 yaş ^B	37	19,97	6,08			
	44-54 yaş ^C	25	21,08	5,38			
Genel Adil Dünya İnancı	24-34 yaş	38	18,21	4,07	1,894	0,156	-
	35-43 yaş	37	17,08	4,82			
	44-54 yaş	25	19,36	4,84			
Algılanan Stres Ölçeği	24-34 yaş	38	16,74	5,10	0,038	0,963	-
	35-43 yaş	37	16,89	5,86			
	44-54 yaş	25	17,12	5,13			
Yetersiz Özyeterlik Algısı	24-34 yaş	38	5,87	1,73	0,891	0,414	-
	35-43 yaş	37	6,11	2,18			
	44-54 yaş	25	6,56	2,16			
Stres/Rahatsızlık Algısı	24-34 yaş	38	10,87	3,98	0,042	0,959	-
	35-43 yaş	37	10,78	4,50			
	44-54 yaş	25	10,56	4,08			

* $p < 0,05$, F: One Way Anova, Fark: Tukey-Games-Howell

KPL personelinin algılanan stres ve alt boyut düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)* sonucunda algılanan stres toplam puan ortalamalarının ($F=0,038$; $p > .05$), yetersiz özyeterlik algısı toplam puan ortalamalarının ($F=0,891$; $p > .05$) ve stres/rahatsızlık algısı toplam puan ortalamalarının ($F=0,042$; $p > .05$) kriminal personelinin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de 44-54 yaş aralığındaki personelin, diğer yaş aralıklarındaki personele göre algılanan stres düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin algılanan stres, yetersiz özyeterlik ve stres/rahatsızlık algıları yaşa göre farklılaşmamaktadır.

KPL personelinin **medeni durum dağılımlarına göre Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeği puanlarının karşılaştırılması** Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10

KPL Personelinin Medeni Durumlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve Alt Boyutları	Medeni Durum	f	\bar{x}	S.s.	t	p
Adil Dünya İnancı Ölçeği	Evli	76	39,71	9,14	0,201	0,841
	Bekar	24	39,29	8,08		
Bireysel Adil Dünya İnancı	Evli	76	21,46	5,58	-0,226	0,822
	Bekar	24	21,75	5,13		
Genel Adil Dünya İnancı	Evli	76	18,25	4,78	0,657	0,513
	Bekar	24	17,54	4,00		
Algılanan Stres Ölçeği	Evli	76	16,51	5,69	-1,257	0,212
	Bekar	24	18,08	3,96		
Yetersiz Özyeterlik Algısı	Evli	76	6,04	2,09	-0,799	0,426
	Bekar	24	6,42	1,74		
Stres/Rahatsızlık Algısı	Evli	76	10,47	4,41	-1,227	0,223
	Bekar	24	11,67	3,19		

* $p < 0,05$, t: *Independent Sample T Testi*

KPL personelinin adil dünya inancı ve alt boyut düzeylerinin medeni durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Testi)* sonucunda adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($t=0,201$; $p>.05$), bireysel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($t=-0,226$; $p>.05$) ve genel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($t=0,657$; $p>.05$) kriminal personelinin medeni durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de evli personelin, bekar personele göre adil dünya inancı algılarının bir miktar daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı algıları medeni duruma göre farklılaşmamaktadır.

KPL personelinin algılanan stres ve alt boyut düzeylerinin medeni durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Bağımsız*

Gruplar İçin T-Testi sonucunda algılanan stres toplam puan ortalamalarının ($t=-1,257$; $p>.05$), yetersiz özyeterlik algısı toplam puan ortalamalarının ($t=-0,799$; $p>.05$) ve stres/rahatsızlık algısı toplam puan ortalamalarının ($t=-1,227$; $p>.05$) kriminal personelinin medeni durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de bekar personelin, evli personele göre algılanan stres düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin algılanan stres, yetersiz özyeterlik ve stres/rahatsızlık algıları medeni duruma göre farklılaşmamaktadır.

KPL personelinin çocuk sayısı dağılımlarına göre Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

KPL Personelinin Çocuk Sayısı Durumlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve Alt Boyutları	Çocuk Sayısı	<i>f</i>	\bar{x}	S.s.	<i>F</i>	<i>p</i>
Adil Dünya İnancı Ölçeği	Çocuk yok	34	39,65	8,91	0,233	0,873
	1 çocuk	21	40,90	7,21		
	2 çocuk	31	38,81	8,91		
	3 çocuk ve üzeri	14	39,36	11,33		
Bireysel Adil Dünya İnancı	Çocuk yok	34	22,03	5,65	0,433	0,730
	1 çocuk	21	22,05	4,71		
	2 çocuk	31	21,19	5,39		
	3 çocuk ve üzeri	14	20,29	6,40		
Genel Adil Dünya İnancı	Çocuk yok	34	17,62	4,36	0,632	0,596
	1 çocuk	21	18,86	3,85		
	2 çocuk	31	17,61	5,03		
	3 çocuk ve üzeri	14	19,07	5,31		
Algılanan Stres Ölçeği	Çocuk yok	34	17,18	4,99	0,574	0,634
	1 çocuk	21	17,10	4,93		
	2 çocuk	31	17,23	5,93		
	3 çocuk ve üzeri	14	15,14	5,68		
Yetersiz Özyeterlik Algısı	Çocuk yok	34	6,15	1,91	0,113	0,952
	1 çocuk	21	6,24	1,37		
	2 çocuk	31	5,97	2,50		
	3 çocuk ve üzeri	14	6,29	2,05		
Stres/Rahatsızlık Algısı	Çocuk yok	34	11,03	3,83	1,180	0,321
	1 çocuk	21	10,86	4,36		
	2 çocuk	31	11,26	4,39		
	3 çocuk ve üzeri	14	8,86	4,04		

* $p < 0,05$, *F*: One Way Anova, *Fark*: Tukey-Games-Howell

KPL personelinin adil dünya inancı ve alt boyut düzeylerinin çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)* sonucunda adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($F=0,233$; $p > .05$), bireysel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($F=0,433$; $p > .05$) ve genel adil dünya inancı toplam puan

ortalamalarının ($F=0,632$; $p>.05$) kriminal personelinin çocuk sayılarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de 1 çocuk sahibi olan kriminal personelinin, diğer sayılarda çocuk sahibi kriminal personeline göre adil dünya inancı algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı algıları çocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır.

KPL personelinin algılanan stres ve alt boyut düzeylerinin çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)* sonucunda algılanan stres toplam puan ortalamalarının ($F=0,574$; $p>.05$), yetersiz özyeterlik algısı toplam puan ortalamalarının ($F=0,113$; $p>.05$) ve stres/rahatsızlık algısı toplam puan ortalamalarının ($F=1,180$; $p>.05$) kriminal personelinin çocuk sayısına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de 2 çocuk sahibi personelin, diğer çocuk sahibi personele göre algılanan stres düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin algılanan stres, yetersiz özyeterlik ve stres/rahatsızlık algıları çocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır.

KPL personelinin eğitim düzeyi dağılımlarına göre Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Tablo 12’de gösterilmiştir.

KPL personelinin adil dünya inancı ve alt boyut düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)* sonucunda adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($F=2,078$; $p>.05$) ve bireysel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($F=0,485$; $p>.05$) kriminal personelinin eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı, personelin eğitim düzeylerine göre genel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının ($F=4,089$; $p<.05$) anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Lise-Ön lisans ve lisans mezunu olan kriminal personelinin, lisans üstü mezuniyete sahip olan kriminal personeline göre genel adil dünya inancı algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin

adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı eğitim düzeyine göre farklılaşmayıp, genel adil dünya inancı algıları eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır.

Tablo 12

KPL Personelinin Eğitim Düzeyi Dağılımlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve Alt Boyutları	Eğitim Düzeyi	f	\bar{x}	S.s.	F	p	Fark
Adil Dünya İnancı Ölçeği	Lise-Ön Lisans	9	42,56	7,45	2,078	0,131	-
	Lisans	68	40,25	8,60			
	Lisans üstü	23	36,57	9,66			
Bireysel Adil Dünya İnancı	Lise-Ön Lisans	9	22,78	3,60	0,485	0,617	-
	Lisans	68	21,63	5,42			
	Lisans üstü	23	20,74	6,17			
Genel Adil Dünya İnancı	Lise-Ön Lisans ^A	9	19,78	4,06	4,089	0,020*	A,B>C
	Lisans ^B	68	18,62	4,65			
	Lisans üstü ^C	23	15,83	3,97			
Algılanan Stres Ölçeği	Lise-Ön Lisans	9	16,78	4,41	2,657	0,075	-
	Lisans	68	16,16	5,04			
	Lisans üstü	23	19,09	6,13			
Yetersiz Özyeterlik Algısı	Lise-Ön Lisans	9	6,56	2,19	0,394	0,676	-
	Lisans	68	6,01	2,04			
	Lisans üstü	23	6,30	1,92			
Stres/Rahatsızlık Algısı	Lise-Ön Lisans ^A	9	10,22	2,91	3,719	0,028*	C>B
	Lisans ^B	68	10,15	3,84			
	Lisans üstü ^C	23	12,78	4,95			

* $p < 0,05$, F: One Way Anova, Fark: Tukey-Games-Howell

KPL personelinin algılanan stres ve alt boyut düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)* sonucunda algılanan stres toplam puan ortalamalarının ($F=2,657$; $p > .05$) ve yetersiz özyeterlik algısı toplam puan ortalamalarının ($F=0,394$; $p > .05$) kriminal personelinin eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ve personelin eğitim düzeylerine göre stres/rahatsızlık algısı toplam puan ortalamalarının ($F=3,719$; $p < .05$) anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Lisans üstü mezuniyete sahip olan personelin, lisans mezunu personele göre stres/rahatsızlık algısı düzeylerinin daha yüksek olduğu

anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin eğitim düzeyine göre algılanan stres ve yetersiz özyeterlik algılarının farklılaşmayıp, stres/rahatsızlık algıları eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır..

KPL personelinin **meslek yılı dağılımlarına göre Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeği puanlarının karşılaştırılması** Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13

KPL Personelinin Meslek Yılı Dağılımlarına Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve Alt Boyutları	Meslek Yılı	f	\bar{x}	S.s.	F	p	Fark
Adil Dünya İnancı Ölçeği	1-10 yıl ^A	43	42,02	6,76	5,840	0,004**	A,C>B
	11-20 yıl ^B	36	35,78	9,67			
	21 yıl ve üzeri ^C	21	41,24	9,34			
Bireysel Adil Dünya İnancı	1-10 yıl ^A	43	23,19	4,34	4,520	0,013*	A>B
	11-20 yıl ^B	36	19,61	5,86			
	21 yıl ve üzeri ^C	21	21,43	5,91			
Genel Adil Dünya İnancı	1-10 yıl ^A	43	18,84	3,95	5,686	0,005**	A,C>B
	11-20 yıl ^B	36	16,17	4,69			
	21 yıl ve üzeri ^C	21	19,81	4,72			
Algılanan Stres Ölçeği	1-10 yıl	43	16,35	4,69	1,530	0,222	-
	11-20 yıl	36	18,11	5,98			
	21 yıl ve üzeri	21	15,90	5,35			
Yetersiz Özyeterlik Algısı	1-10 yıl	43	5,86	1,58	0,681	0,509	-
	11-20 yıl	36	6,31	2,11			
	21 yıl ve üzeri	21	6,38	2,60			
Stres/Rahatsızlık Algısı	1-10 yıl	43	10,49	3,75	2,205	0,116	-
	11-20 yıl	36	11,81	4,65			
	21 yıl ve üzeri	21	9,52	3,83			

* $p < 0,05$, F: One Way Anova, Fark: Tukey-Games-Howell

KPL personelinin adil dünya inancı ve alt boyut düzeylerinin meslek yılı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)* sonucunda adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının (F=5,840; $p < .05$), bireysel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının (F=4,520; $p < .05$) ve genel adil dünya inancı toplam puan ortalamalarının (F=5,686; $p < .05$) kriminal personelinin meslek yılı dağılımlarına

göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. 1-10 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan personelin, 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip olan personele göre adil dünya inancı algılarının, 1-10 yıl mesleki kıdeme sahip olan personelin, 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip olan personele göre bireysel adil dünya inancı algılarının ve 1-10 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan personelin, 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip olan personele göre genel adil dünya inancı algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı meslek yılına göre farklılaşmaktadır..

KPL personelinin algılanan stres ve alt boyut düzeylerinin meslek yılı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan *Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)* sonucunda algılanan stres toplam puan ortalamalarının ($F=1,530$; $p>.05$), yetersiz özyeterlik algısı toplam puan ortalamalarının ($F=0,681$; $p>.05$) ve stres/rahatsızlık algısı toplam puan ortalamalarının ($F=2,205$; $p>.05$) kriminal personelinin meslek yılı dağılımlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de mesleki kıdem yılı 11-20 yıl aralığında olan personelin, diğer aralıklarda olan personele göre algılanan stres düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kriminal personelinin algılanan stres, yetersiz özyeterlik ve stres/rahatsızlık algıları meslek yılına göre farklılaşmamaktadır.

4.6. KPL Personelinin Algılanan Stres Düzeylerinin, Adil Dünya Düzeni Algularını Ne Düzeyde Yordadığının İncelenmesi

Personele uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeğinin birbirleri ile ilişki düzeyleri incelenmiş olup Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14

Personele Uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeğinin Birbirleri ile İlişki Düzeylerinin İncelenmesi

Değişkenler	Kat Sayı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Adil Dünya İnancı Ölçeği (1)	r	1					
	p						
Bireysel Adil Dünya İnancı (2)	r	0,902**	1				
	p	0,000					
Genel Adil Dünya İnancı (3)	r	0,858**	0,552**	1			
	p	0,000	0,000				
Algılanan Stres Ölçeği (4)	r	-0,299**	-0,246*	-0,285**	1		
	p	0,002	0,013	0,004			
Yetersiz Özyeterlik Algısı (5)	r	-0,227*	-0,238*	-0,154	0,712**	1	
	p	0,023	0,017	0,126	0,000		
Stres/Rahatsızlık algısı (6)	r	-0,275**	-0,201*	-0,292**	0,941**	0,432**	1
	p	0,006	0,045	0,003	0,000	0,000	

** $p < .01$, * $p < .05$, r: Korelasyon Katsayısı

KPL personeline uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği puanları ile bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı alt boyut puanları arasında yüksek düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < .05$). Öte yandan kriminal personeline uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği puanları ile Algılanan Stres Ölçeği, yetersiz özyeterlik algısı ve stres/rahatsızlık algısı puanları arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($p < .05$). Elde edilen bu sonuçlara göre; kriminal personeline uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği puanları arttıkça, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı alt boyut puanları da artış gösterecek, Algılanan Stres Ölçeği, yetersiz özyeterlik algısı ve stres/rahatsızlık algısı alt boyut puanları ise azalış gösterecektir.

KPL personeline uygulanan bireysel adil dünya inancı alt boyut puanları ile genel adil dünya inancı alt boyut puanları arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p<.05$). Öte yandan kriminal personeline uygulanan bireysel adil dünya inancı alt boyut puanları ile Algılanan Stres Ölçeği, yetersiz özyeterlik algısı ve stres/rahatsızlık algısı puanları arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($p<.05$). Elde edilen bu sonuçlara göre; kriminal personeline uygulanan bireysel adil dünya inancı alt boyut puanları arttıkça, genel adil dünya inancı alt boyut puanları da artış gösterecek, Algılanan Stres Ölçeği, yetersiz özyeterlik algısı ve stres/rahatsızlık algısı alt boyut puanları ise azalış gösterecektir.

KPL personeline uygulanan genel adil dünya inancı alt boyut puanları ile Algılanan Stres Ölçeği ve stres/rahatsızlık algısı alt boyut puanları arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($p<.05$). Elde edilen bu sonuçlara göre; kriminal personeline uygulanan genel adil dünya inancı alt boyut puanları arttıkça, Algılanan Stres Ölçeği ve stres/rahatsızlık algısı alt boyut puanları ise azalış gösterecektir.

KPL personeline uygulanan Algılanan Stres Ölçeği puanları ile yetersiz özyeterlik algısı ve stres/rahatsızlık algısı puanları arasında yüksek düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($p<.05$). Elde edilen bu sonuçlara göre; kriminal personeline uygulanan Algılanan Stres Ölçeği puanları arttıkça, yetersiz özyeterlik algısı ve stres/rahatsızlık algısı alt boyut puanları da artış gösterecektir.

KPL personeline uygulanan yetersiz özyeterlik algısı alt boyut puanları ile stres/rahatsızlık algısı alt boyut puanları arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($p<.05$). Elde edilen bu sonuçlara göre; kriminal personeline uygulanan yetersiz özyeterlik algısı alt boyut puanları arttıkça, stres/rahatsızlık algısı alt boyut puanları da artış gösterecektir.

KPL personelinin algılanan stres eğilimlerinin, adil dünya inançlarını ne düzeyde yordadığı incelenmiştir. Yapılan incelemede; personelin adil dünya inançları üzerine algılanan stres tutumlarının etkisi incelenmiştir. Modelde, Adil Dünya İnancı Ölçeği bağımlı (sabit) değişken, Algılanan Stres Ölçeği bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Bu değişkenlerin birbirleri üzerindeki etkisi, basit regresyon analizi ile incelenmiş olup Tablo 15’te gösterilmiştir. Adil dünya inançları ile algılanan stres tutumları arasındaki ilişkinin doğrusal ve normal olduğuna, incelenen artık değerlerin histogram ve Q-Q plot grafiklerine bakılarak karar verilmiştir.

Tablo 15

Algılanan Stres Tutumunun Adil Dünya İnançlarını Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Std.Hata	β (Beta)	t	p	% 95 Güven Aralığı	
						Üst	Alt
(Sabit)	47,980	2,826		16,978	0,000	53,588	42,372
Algılanan Stres	-0,496	0,160	-0,299	-3,105	0,002	-0,179	-0,812

$$R=0,299 \text{ Adj. } R^2=0,090, F(1,98)=9,644, p=0,002, p<0,01$$

Sabit: Adil Dünya İnancı Ölçeği

Tablo 15’te verilen adil dünya inancının yordanmasına ilişkin basit regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; algılanan stres düzeyinin, adil dünya inancı ile anlamlı bir ilişki verdiği görülmektedir ($F(1,98)=9,644, R=0,299, p<.05$). Algılanan stres tutumu, kriminal personellerinin adil dünya inançlarına ilişkin varyansın %9,0’ını açıklamaktadır. Bununla birlikte algılanan stres tutumunun ($\beta=-0,299, p<.05$), adil dünya inancının negatif yönlü ve anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre algılanan stresin, adil dünya inancının yordayıcısı olduğu görülmüştür.

4.7 Tartışma Ve Yorum

Çalışmada öncelikle Kriminal Polis Laboratuvarı personelinin algılanan stres düzeyleri ve alt boyutları ile adil dünya inançları ve alt boyutlarının sosyo-demografik değişkenlere göre değişiklik gösterip göstermediğine bakılmıştır.

Yapılan analizlerde, personelin cinsiyetine göre adil dünya inancı ölçeği puanlarına bakıldığında; kadın personelin, erkek personele göre adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre cinsiyet değişkeninin, kriminal personelinin adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı algılarını farklılaştıran bir değişken olduğu tespit edilmiştir. Araştırmalarda cinsiyete göre farklılaşma olmadığının bulunmasına (Benson, 1992; Caputi, 1994; Giray, 2009) karşın sonuçların literatürden farklılaştığı görülmektedir. Böyle bir sonuç çıkmasının nedenleri arasında örneklemin küçüklüğü ve çalışmaya katılan kadın personel sayısının azlığı düşünülebilir. Personelin cinsiyetine göre algılanan stres ölçeği puanlarına bakıldığında; istatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de erkek personelin, kadın personele göre algılanan stres düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre cinsiyet değişkeninin, literatüre göre farklılaşma olmadığını (Mostert ve Joubert, 2006; Greene ve del Carment, 2002; Violanti ve Aron, 1995) söyleyen çalışmaları destekler nitelikte olduğu ve kriminal personelinin algılanan stres, yetersiz özyeterlik ve stres/rahatsızlık algılarını farklılaştıran bir değişken olmadığı tespit edilmiştir.

Personelin medeni durum dağılımına göre adil dünya inancı ölçeği puanlarına bakıldığında; istatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de evli personelin, bekar personele göre adil dünya inancı algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre medeni durum değişkeninin, kriminal personelinin adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı algılarını farklılaştıran bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Personelin medeni durum dağılımına göre algılanan stres ölçeği puanlarına bakıldığında; istatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de bekar personelin, evli personele göre algılanan stres düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre medeni durum değişkeninin, kriminal personelinin algılanan stres, yetersiz özyeterlik ve stres/rahatsızlık algılarını farklılaştıran bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmaya istatistiksel olarak yansımaya bile sosyal desteğin stresli mesleklerde çalışanlara faydalı etkileri düşünüldüğünde, evlilik ilişkileri iyi olan bireylerin algılanan stresi daha az hissetmesi ve daha iyi başa çıkması beklenilmektedir (Reiser ve Geiger, 1984).

Personelin meslek yılı dağılımına göre adil dünya inancı ölçeği puanlarına bakıldığında; 1-10 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan personelin, 11-20

yıl mesleki kıdeme sahip olan personele göre adil dünya inancı algılarının, 1-10 yıl mesleki kıdeme sahip olan personelin, 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip olan personele göre bireysel adil dünya inancı algılarının ve 1-10 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan personelin, 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip olan personele göre genel adil dünya inancı algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre meslek yılı değişkeninin, kriminal personelinin adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı algılarını farklılaştıran bir değişken olduğu tespit edilmiştir. Burada ilgi çekici nokta olarak mesleki yıl ve kıdem olarak yeni başlamış personel ile mesleğinin sonuna yaklaşmış personel benzer şekilde yüksek adil dünya inancına sahip iken, çalışma yaşantısının ortalarında bulunan katılımcıların adil dünya inancının düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak, stresin zirve yaptığı mesleğin orta dönemlerinde, mesleği bırakmaların yüksek olması ve tecrübenin yükseldiği son dönemde bu yüksek stres sahibi kişilerin bulunmaması düşünülebilir. Personelin meslek yılı dağılımına göre algılanan stres ölçeği puanlarına bakıldığında; istatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de mesleki kıdem yılı 11-20 yıl aralığında olan personelin, diğer aralıklarda olan personele göre algılanan stres düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bu şekliyle bakıldığında literatürdeki çalışmalarla örtüşen ve mesleki stresin kariyerin orta bölümlerinde zirve yaptığını (Burke, 1993; Daniello, 2000) belirleyen çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir.

Personelin eğitim düzeyi dağılımına göre adil dünya inancı ölçeği puanlarına bakıldığında; lise-ön lisans ve lisans mezunu olan kriminal personelinin, lisans üstü mezuniyete sahip olan kriminal personeline göre genel adil dünya inancı algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre eğitim düzeyi değişkeninin, kriminal personelinin adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı algılarını farklılaştırmayan, genel adil dünya inancı algılarını farklılaştıran bir değişken olduğu tespit edilmiştir. Personelin eğitim düzeyi dağılımına göre algılanan stres ölçeği puanlarına bakıldığında; lisans üstü mezuniyete sahip olan personelin, lisans mezunu personele göre stres/rahatsızlık algısı düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre eğitim düzeyi değişkeninin, kriminal personelinin algılanan stres ve yetersiz özyeterlik algılarını farklılaştırmayan bir değişken olduğu ve stres/rahatsızlık algılarını farklılaştıran bir değişken olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinden bu konuda yapılmış bir

çalışmaya rastlanılmamış fakat örneklem üzerinden değerlendirilecek olur ise; eğitim seviyesi yüksek personelin daha çok yönetici (amir) pozisyonunda görev yaptığını ve daha fazla strese maruz kaldıklarını göstermektedir.

Son olarak Kriminal polis laboratuvarı personeline uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeğinin birbirleri ile ilişki düzeyleri incelenmiş olup Adil Dünya İnancı Ölçeği puanları ile bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı alt boyut puanları arasında yüksek düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Öte yandan kriminal personeline uygulanan Adil Dünya İnancı Ölçeği puanları ile Algılanan Stres Ölçeği, yetersiz özyeterlik algısı ve stres/rahatsızlık algısı puanları arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($p<.05$). Bireysel adil dünya inancı alt boyut puanları ile ve genel adil dünya inancı alt boyut puanları arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p<.05$). Öte yandan kriminal personeline uygulanan bireysel adil dünya inancı alt boyut puanları ile Algılanan Stres Ölçeği, yetersiz özyeterlik algısı ve stres/rahatsızlık algısı puanları arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Genel adil dünya inancı alt boyut puanları ile Algılanan Stres Ölçeği ve stres/rahatsızlık algısı alt boyut puanları arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Algılanan Stres Ölçeği puanları ile yetersiz özyeterlik algısı ve stres/rahatsızlık algısı puanları arasında yüksek düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Yetersiz özyeterlik algısı alt boyut puanları ile stres/rahatsızlık algısı alt boyut puanları arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Literatürle paralel olarak adil dünya inancı yüksek olan katılımcıların algılanan stres düzeyinin düşük olması çalışmayı destekler niteliktedir. Adil dünya inancı daha yüksek olan kişilerde fiziksel ve psikolojik sağlığına faydalı aktivitelerde bulunma, hastaneye daha az düzeyde başvurma, günlük hayatta stres algılamasının dolaylı yönden daha düşük olduğuna dair ilişkiler bulunmuştur. (Lucas ve ark., 2008).

Çalışma Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Kriminal Polis Laboratuvarında görev alan polisler üzerinde Algılanan Stres durumunun Adil Dünya İnancı üzerinde etkisi incelenmek üzere yapılmıştır ve çalışmaya katılanların tamamı laboratuvarında ve gerektiğinde aktif olarak sahada görev yapan personellerden oluşmuştur. Suçla mücadelenin her iki yönünde de aktif rol alan bu birim personelinin algılanan stres

eğilimlerinin, adil dünya inançlarını ne düzeyde yordadığı incelenmiş olup yapılan analizlerde; algılanan stres tutumunun, adil dünya inancı ile anlamlı bir ilişki verdiği görülmüştür. Algılanan stres tutumu, kriminal personellerinin adil dünya inançlarına ilişkin varyansın %9,0'ını açıklamaktadır. Bununla birlikte algılanan stres tutumunun, adil dünya inancının negatif yönlü ve anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre algılanan stresin, adil dünya inancının yordayıcısı olduğu görülmüştür. Çalışmadan elde edilen bu sonuç literatürle uyumlu olarak adil dünya inancının yüksek olmasının stresle daha iyi bir şekilde başa çıkma (Tomaka ve Blascovich, 1994), psikolojik iyilik hali (Jahic, 1999), olumlu hisler (Bulman ve Wortman, 1977), olumlu algılama ve yorumlama hali (Lipkus, 1991) ve iyi olma (Lucas ve ark., 2008) gibi benzer kavramlarla pozitif bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak algılanan stres düzeyi daha düşük bireylerin adil dünya inançlarının daha yüksek olması beklenen bir neticedir. Bu bulgular, katılımcıların adil dünya inancının algılanan stresinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

4.8 Sonuç ve Öneriler

4.8.1. Sonuçlar

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancının yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre cinsiyet farklılığının adil dünya inancını farklılaştıran bir değişken olduğu anlaşılmıştır.
2. Cinsiyet değişkeninin katılımcıların, algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz özyeterlilik algılarını farklılaştırmayan bir değişken olduğu görülmüştür.
3. Adil dünya inancı, bireysel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı medeni duruma göre incelenmiş ve medeni durumun farklılaştırmayan bir değişken olduğu anlaşılmıştır.
4. Algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz özyeterlilik algısı medeni duruma göre incelenmiş ve medeni durumun farklılaştırmayan bir değişken olduğu görülmüştür.
5. Meslek yılı değişkeni adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil

dünya inancı üzerine incelenmiş ve meslek yılı değişkeninin adil dünya inancı, genel adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancını farklılaştıran bir değişken olduğu görülmüştür.

6. Meslek yılı değişkeninin algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz özyeterlilik algısı üzerine araştırılmış ve meslek yılının algılanan stres, stres/rahatsızlık ve yetersiz/özyeterlilik algısını farklılaştırmayan bir değişken olduğu anlaşılmıştır.

7. Eğitim düzeyi değişkeninin adil dünya inancı ve bireysel adil dünya inancı algılarını farklılaştırmayan, genel adil dünya inancı algılarını farklılaştıran bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Eğitim düzeyi değişkeninin algılanan stres ve yetersiz özyeterlilik algılarını farklılaştırmayan bir değişken olduğu ve stres/rahatsızlık algılarını farklılaştıran bir değişken olduğu tespit edilmiştir.

8. Adil Dünya İnancı ile Yetersiz Özyeterlilik algısı arasında arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

9. Adil Dünya İnancı ile Stres/Rahatsızlık algısı arasında arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

10. Adil Dünya İnancı ile Algılanan Stres arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

4.8.2. Öneriler

Bu araştırmadaki sonuçlar ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde bundan sonra yapılacak araştırmalara yönelik öneriler aşağıdaki gibidir:

1. Bu çalışma İstanbul ilinde bulunan Bölge Kriminal Polis Laboratuvarını kapsamaktadır. Personelin kendi içerisindeki rotasyonu düşünüldüğünde homojen bir sonuç vereceği düşünülse de bütün laboratuvarları kapsayacak şekilde bir çalışma yapılabilir.
2. Yapılan çalışma ile birlikte algılanan stres düzeyine göre adil dünya inancının farklılaştığı görülebilir ve ilgili birimler tarafından psikolojik destek çalışmaları artırılabilir.
3. Yapılan çalışma Emniyet teşkilatının diğer birimlerini de içerecek şekilde genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- Aitken, A. & Crawford, L. (2007). Coping with stress: dispositional coping strategies of project managers. *International Journal of Project Management*, 25, 666-673.
- Alexander, D. A., & Walker, L. G. (1994). A study of methods used by Scottish police officers to cope with work-induced stress. *Stress Medicine*, 10, 131-138.
- Alexopoulos, E. C., Palatsidi, V., Tigani, X., & Darviri, C. (2014). Exploring stress levels, job satisfaction, and Quality of Life in a sample of Police officers in Greece. *Journal of Safety and Health at Work*, 5(4), 210-215.
- Anshel, M.H. (2000). A conceptual model and implications for coping with stress events in police work. *Criminal Justice and Behaviour*, 27(3), 375-400.
- Baker, D. B. (1985). The study of stress at work. *Annual Review of Public Health*, 6, 367-381.
- Bakker, A. B., & Heuven, E. (2006). Emotional dissonance, burnout, and in-role performance among nurses and police officers. *International Journal of Stress Management*, 13, 423-440.
- Beehr, T.A., Johnson, L.B. & Nieva, R. (1995). Occupational stress: coping of police and their spouses. *Journal of Organisational Behaviour*, 16(3), 3-25.
- Benson, D. (1992). Why Do People Believe in a Just World: Testing Explanations. *Sociological Spectrum*, 12, 73-104.
- Beutler, L. E., Nussbaum, P. D., & Meredith, K. E. (1988). Changing personality patterns of police officers. *Professional Psychology: Research and Practice*, 19, 503-507.
- Brown, J., Fielding, J., & Grover, J. (1999). Distinguishing traumatic, vicarious and routine operational stressor exposure and attendant adverse consequences in a sample of police officers. *Work & Stress*, 13(4), 312–325.
- Bulman, R. J., & Wortman, C. B. (1977). Attributions of blame and coping in the “real world”: Severe accident victims react to their lot. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 351–363.

- Burke, R. (1993). Work-family stress, conflict, coping and burnout in police officers. *Stress Medicine*, 9(3), 171-180.
- Burke, R.J., & Mikkelsen, A. (2005). Gender issues in policing: Do they matter? *Women In Management Review*, 20(2), 133-143.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analiz El Kitabı* (27. Baskı). Ankara: PEGEM Yayınları.
- Cacioppe, R.L. & Mock, P. (1985). *Developing the police officer at work*. England: MCB University Press Limited.
- Carlson, N. R. (2002). *Foundations of physiological psychology* (5th ed.). Boston: Allon and Bacon.
- Carver, C. S., & Scheier, M. F. (1994). Discrepancy and appraisal: Discrepancy between what people want and what they have, and what they think and what they do.
- Caputi, P. (1994). Factor structure of the Just World Scale among Australian undergraduates. *Journal of Social Psychology*, Aug94, Vol. 134 Issue 4, p475, 8p, 1 chart.
- Corelli, R., & MacAndrew, B. (1994). Booze and the badge. *Maclean's*, 107(13), 52-56.
- Correia, I., Vala, J., & Aguiar, O. (2007). Victim's innocence, social categorization, and the threat to the belief in a just world. *Journal of Experimental Social Psychology*, 43, 31-38.
- Crowe, G. & Stradling, S.G. (1993). Dimensions of perceived stress in a British police force. *Policing and Society*, 3(2), 137-150.
- Çam, S., & Çakır, İ. (2008). Polislerde İş Stresi Algısının Kişisel ve Göreve Bağlı Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(3), 21-40.
- Da Silva, F. C., Soleman Hernandez, S. S., Validivia Arancibia, B. A., Da Silva Castro, T. L., Gutierrez Filho, P. J. B., & Da Silva, R. (2014). Health-related quality of life and related factors of military police officers. *Health quality of life outcomes*, 12, 60.

- Dalbert, C., & Dzuka, J. (2004). Belief in a just world, personality, and well-being of adolescents. In C. Dalbert & H. Sallay (Eds.), *The justice motive in adolescence and young adulthood: Origins and consequences* (pp. 101-116). London, UK: Routledge.
- Daniello, R. J. (2000). *Police officer perceived stress and police officer length of service* (Order No. 9961017). [Doctoral dissertation, Nova Southeastern University]. ProQuest Dissertations and Theses. Retrieved from <http://search.proquest.com.ezproxy.library.ubc.ca/docview/304678103?accountid=14656>. (304678103).
- Delprino, R. P., & Bahn, C. (1999). National survey of the extent and nature of psychological services in police departments. In L. Territo & J. D. Sewell (Eds.), *Stress management in law enforcement* (pp. 305-315). Carolina Academic Press.
- Demir, V. (2014). *Bilinçli Farkındalık Temeli Hazırlanan Eğitim Programının Bireylerin Depresyon ve Stres Düzeyleri Üzerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi).
- Endler, N.S. & Parker, J.D.A. (1994). Assessment of multidimensional coping: task, emotion, and avoidance strategies. *Psychological Assessment*, 6, 50-60.
- Florence, M. (1998). *Occupation-related stress, burnout and depression in the teaching profession: coping and social support*. Unpublished M.A. Thesis, University of the Western Cape, Cape Town.
- Folkman, S., & Lazarus, R.S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of Health and Social Behavior*, 21(3), 219-239.
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company.
- Furnham, A. (2003). Belief in a just world: Research progress over the past decade. *Personality and Individual Differences*, 34, 795-817.
- Furnham, A., & Procter, E. (1989). Belief in a just world: Review and critique of the individual difference literature. *British Journal of Social Psychology*, 28, 365-384.
- Gentz, D. (1999). Critical incident reactions: A comparison of two studies ten years apart in the same police department. In L. Territo & J. D. Sewell (Eds.), *Stress management in law enforcement* (pp. 259-263). Durham, NC: Carolina Academic Press

- Gershon, R., (1999), "Police Stress and Domestic Violence in Police Families in Baltimore, Maryland, 1997-1999" [Computer file]. ICPSR version. Baltimore, MD: Johns Hopkins University [producer], 1999. Available at: <http://www.icpsr.umich.edu/cocoon/ICPSR/STUDY/02976.xml>
- Giray, F. S. (2009). Suç işlemiş ve işlememiş ergenlerin adil dünya inancı ve bağışlayıcılık tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Goodman, A. M. (1990). A model for police officer burnout. *Journal of Business and Psychology*, 5(1), 85-95
- Goto, C., & Haney, C.J. (2009). PTSD and stressful events in police officers. (Master's Thesis).
- Greene, H.T. & Del Carmen, A. (2002). Female police officers in Texas: perceptions of colleagues and stress. *Policing*, 25(2), 385-398.
- Gulle, G., Tredoux, C., & Foster, D. (1998). Inherent and organisational stress in the SAPS: An empirical survey in the Western Cape. *South African Journal of Psychology*, 28(3), 129 -134.
- Gül, Z., & Delice, M. (2011). Police Job Stress And Stress Reduction/Coping Programs: The Effects On The Relationship With Spouses. *Polis Bilimleri Dergisi*, 13(3), 19-38.
- Haarr, R.N., & Morash, M. (1999). Gender, race, and strategies of coping with occupational stress in policing. *Justice Quarterly*, 16(2), 303-336.
- He, Ni.; Zhao, Jihong., and Archbold, Carrol.A., (2002), "Gender and police stress: The convergent and divergent impact of work environment, work family conflict and stress coping mechanisms of female and male officers", *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, V.25, pp. 687-708.
- Heppner, P.P., Reeder, B.L., & Larson, L., M., (1983). Cognitive variables associated with personal problem-solving appraisal: Implications for counselling. *Journal of Counseling Psychology*, 30, 537-45.
- Jahic, G. (1999). Adil dünya inancı ve psikolojik hoşnutlukla ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul

- Jaramillo, F., Nixon, R. & Sams, D. (2005). The effects of law enforcement stress on organisational commitment. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 28(2), 321-336.
- Johnson, A. (2001). Police stress, social support and essential hypertension. Unpublished M.A. Thesis, University of the Western Cape, Cape Town.
- Jones, R. & Kagee, A. (2005). Predictors of post-traumatic stress symptoms among South African police personnel. *South African Journal of Psychology*, 35(2), 209-224.
- Joseph, S; Williams, R.W. & Yule, W. (1997). Understanding post-traumatic stress: a psychosocial perspective on PTSD and treatment. New York: Wiley Inc.
- Jost, J. T., Banaji, M. R., & Nosek, B. A. (2004). A decade of system justification theory: Accumulated evidence of conscious and unconscious bolstering of the status quo. *Political Psychology*, 25, 881-919.
- Kapoor, V., & Karmarkar, Y. (2014). Police investigators stress study. *The Indian police journal*, LXI(2), 85-105.
- Karagöz, Y. (2021). SPSS ve AMOS 24 Uygulamalı İstatistiksel Analizler (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaufman, C. F., Lane, P. M., & Lindquist, J. D. (1991). Time congruity in the organization: A proposed quality-of-life framework. *Journal of Business and Psychology*, 6(1), 79-106.
- Kaur, R., Chodagiri, V. K., & Reddi, N. K. (2013). A psychological study of stress, personality and coping in police personnel. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 23(2), 141-147.
- King, G., & Williams, L. (1985). Guidelines for selecting the appropriate level of aggregation for analyzing public programs. *The American Review of Public Administration*, 19(3), 235–252.
- Kocaballı, A. İ., & Kılıç, K. C. (2016). Stresle başa çıkma yöntemleri ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 273-286.

- Kohan, A., & Mazmanian, D. (2003). Police work, burnout, and pro-organisational behaviour. *Criminal Justice and Behaviour*, 30(5), 559-583.
- Kumar, V., & Kamalanabhan, T. J. (2017). Moderating role of work support in stressor–burnout relationship: An empirical investigation among police personnel in India. *Psychological Studies*, 62(1), 85–99.
- Kurt, G. (2011). Adana Kemal Serhadlı Polis Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Düzeylerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi).
- Latack, J.C. & Havlovic, S.J. (1992). Coping with job stress: a conceptual evaluation framework for coping measures. *Journal of Organisational Behaviour*, 13(5), 479-508.
- Lazarus, R. S., & Cohen, J. B. (1977). *Environmental stress*. Plenum.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company.
- Leka, S., Griffiths, A., Cox, T., & World Health Organization. (2003). *Work organisation and stress: systematic problem approaches for employers, managers and trade union representatives*. World Health Organization.
- Lerner, M. J. (1965). Evaluation of performances as a function of performer's reward and attractiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1, 355–360.
- Lerner, M. J., & Simmons, C. H. (1966). The observer's reaction to the "innocent victim": Compassion or rejection? *Journal of Personality and Social Psychology*, 4, 203-210.
- Levin, C.; Ilgen, M. & Moos, R. (2007). Avoidance coping strategies moderate the relationship between self-efficacy and 5-year alcohol treatment outcomes. *Psychology of Addictive Behaviours*, 21(1), 108-113.
- Lipinska-Grobelny, A. (2011). Effects of gender roles on personal resources and coping with stress. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 24(1), 18-28.

- Lipkus, I. M., Dalbert, C., & Siegler, I. C. (1996). The importance of distinguishing the belief in a just world for self versus for others: Implications for psychological well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 666-677.
- Lipkus, I. M. (1991). The construction and preliminary validation of a global belief in a just world scale and the exploratory analysis of the multidimensional belief in a just world scale. *Personality and Individual Differences*, 12, 1171-1178.
- Lovullo, W. R. (1997). *Stress & health: Biological and psychological interactions*. Sage Publications, Inc.
- Lucas, T., Alexander, S., Firestone, I., & Lebreton, J. M. (2008). Just world beliefs, perceived stress, and health behavior: The impact of a procedurally just world. *Psychology and Health*, 23, 849-865.
- McCarty, W.P., Zhao, J. "Solomon", & Garland, B.E. (2007). Occupational stress and burnout between male and female police officers: Are there any gender differences? *Policing: An International Journal*, 30(4), 672-691.
- McCreary, D. R., & Thompson, M. M. (2006). Development of two reliable and valid measures of stressors in policing: The Operational and Organizational Police Stress Questionnaires. *International Journal of Stress Management*, 13, 494-518.
- Mcgrath, J. E. (1970). *Social and psychological factors in stress*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Melnick, M. (2002). An investigation of the coping strategies of caregivers providing home-based care for people with advanced HIV/AIDS infection. Unpublished MA Thesis, University of the Western Cape, Cape Town.
- Meyer, R., Rothmann, S. & Pienaar, J. (2003). Coping, stress and suicide ideation in the South African Police Service in the Eastern Cape. *South African Journal of Economics and Management Sciences*, 6(4), 881-899.
- Monat, A., & Lazarus, R. S. (Eds.). (1977). *Stress and coping: An anthology*. Columbia U Press.
- Montada, L., Schmitt, M., & Dalbert, C. (1986). Thinking about justice and dealing with one's own privileges: A study of existential guilt. In H. W. Bierhoff, R. L.

- Cohen, & J. Greenberg (Eds.), *Justice in social relations* (pp. 125-143). New York: Plenum Press.
- Morash, M., & Haarr, R. N. (1995). Gender, workplace problems, and stress in policing. *Justice quarterly*, 12(1), 113-140.
- Mostert, K. & Joubert, A.F. (2005). Job stress, burnout and coping strategies in the South African Police Service. *South African Journal of Economics and Management Studies*, 8(1), 39-53.
- Nel, J. (1999). Police officials as victims of trauma and crisis. *Unisa Psychologia*, 26(1&2), 32-42.
- Nel, J., & Burgers, T. (1998). Stress and trauma in the work environment: The South African Police Service. *Unisa Psychologia*, 25(2), 17–25.
- Nordlicht, S. (1979). Effects of stress on the police officer and family. Paper presented at the 85th Annual Conference of the International Association of Chiefs of Police. New York, United States of America.
- Norvell, N. K., Hills, H. A., & Murrin, M. R. (1993). Understanding stress in female and male law enforcement. *Psychology of Women Quarterly*, 17(3), 289-301
- Novaes Lipp, M. E. (2009). Stress and Quality of Life of senior Brazilian police officers. *The Spanish Journal of Psychology*, 12(2), 593-603.
- Ortega, A.; Brenner, S. & Leather, P. (2006). Occupational stress, coping and personality in the police: an SEM study. *International Journal of Police Science and Management*, 9(1), 36-50
- Phillips A.C. (2013) Perceived stress. In: Gellman M.D., Turner J.R. (Eds.), *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer, New York, NY.
- Picou, J. S. (1999). The Exxon Valdez oil spill and chronic psychological stress. *American Fisheries Society Symposium*, 23, 717-724.
- Pienaar, J. & Rothmann, S. (2003). Coping strategies in the South African Police Service. *South African Journal of Industrial Psychology*, 29(4), 81-90.
- Pienaar, J., & Rothmann, S. (2006). Occupational stress in the South African Police Service. *South African Journal of Industrial Psychology*, 32(3), 72 – 78.

- Reiser, M., & Geiger, S. P. (1984). Police officer as victim. *Professional Psychology: Research and Practice*, 15, 315-323.
- Roberts, N. A. (Ed.), & Levenson, R. W. (2001). The remains of the workday: Impact of job stress and exhaustion on marital interaction in police couples. *Journal of Marriage and Family*, 63(4), 1052–1067.
- Ross, R., & Altmaier, E. (1994). *Intervention in occupational stress: A handbook of counselling for stress at work*. Thousand Oaks, CA US: Sage Publications, Inc
- Rothmann, S. & Strijdom, G. (2002). Suicide ideation in the South African Police Services in the North West Province. *South African Journal of Industrial Psychology*, 28(1), 44-48.
- Rowshan, A. (2002). *Stres yönetimi*. (Çev. Ş. Cüceloğlu). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Rubin, Z., & Peplau, L. A. (1973). Belief in a just world and reaction to another's lot: A study of participants in the national draft lottery. *Journal of Social Issues*, 29(4), 73-93.
- Saffari, M., Koenig, H. G., Pakpour, A. H., Sanaeinasab, H., Jahan, H. R., & Sehlo, M. G. (2014). Personal Hygiene among military personnel: developing and testing a self administered scale. *Environmental health and Preventive medicines*, 19(2), 135-142.
- Sarafino, E. P. (2002). *Health psychology: Biopsychosocial interactions* (4th ed.). New York, NY: John Wiley & Sons.
- Say, G., & Müjdecı, M. (2016). Oksitosin ve psikiyatrik bozukluklar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 102-113.
- Schaufeli, W. B., & Enzmann, D. (1998). *The burnout companion to study and practice: A critical analysis*. London: Taylor & Francis.
- Schaufeli, W. B., Maslach, C., & Marek, T. (Eds.). (1993). *Professional burnout: Recent developments in theory and research*. Philadelphia, PA: Taylor & Francis.
- Seaward, B. L. (2004). *Managing stress: Principles and strategies for health and wellbeing* (4th ed.). Boston: Jones and Bartlett.
- Selye, H. (1976). *The stress of life*. New York: McGraw-Hill.

- Selye, H. (1980). *Selye's guide to stress research* (Vol. 1). New York: Van Nostrand ve Reinhold Co.
- Sever, M., & Cinoğlu, H. (2010). Amerikan Polisinde İş Stresinden Kaynaklanan Aile içi Şiddet Olaylarının Sosyolojik ve İstatistiksel Analizi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(1), 125-146.
- Shane, P. G. (1980). *Police and people: a comparison of five countries*. St. Louis, MO: Mosby.
- Sharma, S. (2015). Occupational stress in the armed forces: An Indian army perspective. *IIMB Management Review*, 23(3), 185-195.
- Sheridan, C.L. & Radmacher, S.A. (1992). *Health psychology: challenging the biomedical model*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Soysal A. (2010). Polislerde Tükenmişlik: Bazı Demografik Değişkenler Açısından K.Maraş Emniyet Müdürlüğünde Bir Araştırma. *Journal of Academic Researches and Studies The Special Edition of Prof.Dr. Alaeddin Yavasca*.
- Spielberger, C.D., Westbury, L.G., Grier, K.S. & Greenfield, G. (1981). *The police stress survey: sources of stress in law enforcement*. Florida, USA: Human Resources Institute.
- Spiegel, D. (1989). Hypnosis in the treatment of victims of sexual abuse. *Psychiatric Clinics of North America*, 12(2), 295-305.
- Steenkamp, C. (2003). *Stress in a medium and awaiting trial correctional environment* (Unpublished master's thesis). University of the Western Cape, Cape Town.
- Straub, R.O. (2002). *Health psychology*. USA: Worth Publishers.
- Stroebe, M., Hansson, R. O., Schut, H., & Stroebe, W. (2000). *Handbook of Bereavement Research: Consequences, Coping, and Care*. American Psychological Association.
- Stroebe, W. (2000). *Social psychology and health* (2nd ed.). Open University Press.
- Suresh, R. S., Anantharaman, R. N., Angusamy, A., & Ganesan, J. (2013). Sources of job stress in police work in a developing country. *International Journal of Business and Management*, 8(13), 102-110.

- Sutherland, V. J. & Cooper, C. L. (2000). *Strategic stress management: an organisational approach*. New York, NY: Palgrave.
- Swanepoel, C. & Pienaar, J. (2004). Coping, stress and suicide ideation in the South African Police Service in Gauteng province. *Acta Criminologica*, 17(2), 17-33.
- Şahin, N. H. (1995). *Stresle başa çıkma olumlu bir yaklaşım*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Tabachnick and Fidell, (2013). B.G. Tabachnick, L.S. Fidell *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.) Pearson, Boston
- Thompson, B. M., Kirk, A., & Brown, D. (2006). Sources of stress in policewomen: A three-factor model. *International Journal of Stress Management*, 13(3), 309–328.
- Tomaka J., & Blascovich J. (1994). Effects of justice beliefs on cognitive appraisals of and subjective, physiological, and behavioral response to potential stress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 732-740.
- Ülev, E. (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Bilinçli Farkındalık Düzeyi ile Stresle Başa Çıkma Tarzının Depresyon, Kaygı ve Stres Belirtileriyle İlişkisi* (Yüksek Lisans Tezi).
- Ünsal, P. (2012). İş Stresi Algısı ve Başa Çıkma Bireysel Farklılıkların Rolü. In (Ed). Aşkın Keser, Gözde Yılmaz, Senay Yürür, *Çalışma Yaşamında Davranış: Güncel Yaklaşımlar*, 2. Baskı, İzmit: 387-422.
- Violanti, J. M. (1983). Stress patterns in police work: A longitudinal study. *Journal of Police Science and Administration*, 11, 211 – 216.
- Violanti, J. M., Andrew, M. E., Burchfiel, C. M., Dorn, J., Hartley, T., & Miller, D. B. (2006). Posttraumatic stress symptoms and subclinical cardiovascular disease in police officers. *International Journal of Stress Management*, 13, 541-554.
- Violanti, J. M., & Aron, F. (1995). Police stressors: Variations in perception among police personnel. *Journal of Criminal Justice*, 23(3), 287–294
- Volpicelli, J., Balaraman, G., Hahn, J., Wallace, H., & Bux, D. (1999). The role of uncontrollable trauma in the development of PTSD and alcohol addiction. *Alcohol Research & Health*, 23(4), 256-262.

- Wiese, L., Rothman, S., & Storm, K. (2003). Coping, stress and burnout in the South African Police Service in Kwazulu-Natal. *South African Journal of Industrial Psychology*, 29(4), 71-80.
- Weisheit, R. A., Falcone, D. N., & Wells, L. E. (1994). *Rural crime and rural policing* (No. NCJ 150223). Washington, DC: National Institute of Justice.
- Zachar, G. W. (2004). *Assessing the association between age, years of service and stress within the law enforcement community: A pilot study*. (Order No. 3136151, Adler School of Professional Psychology). ProQuest Dissertations and Theses, , 95-95 p.
- Zhao, J. S., He, N., & Lovrich, N. (2002). Predicting five dimensions of police officer stress: Looking more deeply into organizational settings for sources of police stress. *Police quarterly*, 5(1), 43-62.

EKLER

EK- 1 Tez/Anket/Çalışma İzni/ Etik Kurulu Talep Formu

T.C. ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ						
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU						
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ						
T.C. NO/SU						
ADI VE SOYADI	Onur BÖLÜKBAŞI					
ÖĞRENCİ NO	2021011032					
TEL. NO.						
E - MAİL ADRESLERİ						
ANA BİLİM DALI	PSİKOLOJİ					
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ					
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEM VE DÖNEMİN KURSUNUN YAPILIP YAPILMADIĞI	2023 / 2024 - GÖZ DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.					
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER						
TEZİN KONUSU	Suçla Mücadele Eden Birimlerin Algılanan Stres Düzeyi ve Adli Dünya İnancının İncelenmesi-Kriminal Polis Laboratuvarı Örneği					
TEZİN AMACI	Çalışmanın amacı Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı Kriminal Polis Laboratuvarı personelinin algılanan stres düzeyine göre adli dünya inancının incelenmesidir.					
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Kriminal Polis Laboratuvarında görev yapan 100 personelin algılanan stres düzeyine göre adli dünya inancı incelenecektir. Veri toplama aracı olarak sosyodemografik özellikleri belirlemek amacıyla hazırlanmış Kişisel Bilgi Formu, Algılanan Stres Düzeyi Ölçeği ve Adli Dünya İnancı Ölçeği kullanılacaktır. Bu araştırma Kriminal Polis Laboratuvarı personelinin var olan durumlarını ortaya koymayı ve belirlemeyi amaçlayan betimsel modelde bir araştırmadır.					
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	İçişleri Bakanlığı,Emniyet Genel Müdürlüğü, Kriminal Daire Başkanlığı, İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü					
İŞİN ALINACAK OLAN KURUMUN İTİBARI/ İZİN ALINACAK OLAN KURUMUN ADI - İZİNİN MÜDDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ	Polis Akademisi Başkanlığı, İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü					
YAPILACAK İTİBARI/ ÇALIŞMANIN İŞİN ALINACAK İTİBARI/ KURUMUN HANGİ İLÇESİNİ/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ İLÇESİNDE/ HANGİ İLANINI/ HANGİ KURULARCA/ HANGİ ÖZELİN/ HANGİ İZİN ALINACAK OLAN KURUMUN ADI - İZİNİN MÜDDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ	Kriminal Daire Başkanlığına bağlı İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarında görev yapan personelin tamamına Kişisel Bilgi Formu, Adli Dünya İnancı Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği uygulanacaktır.					
UYULANCAK OLAN ÇALIŞMANIN İTİBARI/ İZİN ALINACAK OLAN KURUMUN ADI - İZİNİN MÜDDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ	Kişisel Bilgi Formu Adli Dünya İnancı Ölçeği Algılanan Stres Ölçeği					
İZİN ALINACAK OLAN KURUMUN İTİBARI/ İZİN ALINACAK OLAN KURUMUN ADI - İZİNİN MÜDDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ	1) (1) Sayfa Adli Dünya İnancı Ölçeği. 2) (1) Sayfa Algılanan Stres Ölçeği 3) (1) Sayfa Kişisel Bilgi Formu.					
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: ONUR BÖLÜKBAŞI	ÖĞRENCİNİN İMZASI: TARİH: 14 / 12 / 2023					
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İy Dünyasına katkı sağlayabilmektedir.						
2. Anılan konu faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1. TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2. TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
Adı - Soyadı: Soner ÇAKIRMAK	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Süleyman YILMAZ	Adı - Soyadı: Mustafa KOC			
Unvanı: Doçent Doktor	Unvanı:	Unvanı: Profesör Doktor	Unvanı: Profesör Doktor			
Emekli Müdürlüğünde asıl görevi olan imzalıdır.	Emekli Müdürlüğünde asıl görevi olan imzalıdır.	Emekli Müdürlüğünde asıl görevi olan imzalıdır.	Emekli Müdürlüğünde asıl görevi olan imzalıdır.			
14.12.2023 / / 20.....	14.12.2023	14.12.2023			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AIT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Sehnaz SAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz AYNER GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa TAVKİ OSMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin MAHİR FİSİNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası :	İmzası :	İmzası :	İmzası :	İmzası :	İmzası :	İmzası :
..... / / 20..... / / 20..... / / 20..... / / 20..... / / 20..... / / 20..... / / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
ÖY BİRLİĞİ İLE	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyeleriince İncelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi tarafımızca uygundur.					
ÖY ÇOKLUĞU İLE						
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKI YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK- 2 Bilgilendirilmiş Onam Formu

**ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU**

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda "Suçla Mücadele Eden Birimlerin Algılanan Stres Düzeyi ve Adil Dünya İnancının İncelenmesi; Kriminal Polis Laboratuvarı Örneği" başlıklı araştırma "Onur Bölükbaşı" tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı Çalışmanın amacı Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı personelinin algılanan stres düzeyine göre adil dünya inançlarının incelenmesidir

Araştırmanın Nedeni: Tez Çalışması

Süresi: 60 gün

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunuldu. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile^{*})**

Adı-Soyadı:

İmzası^{***}:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Onur Bölükbaşı

e-posta:

İmzası:

EK- 3 Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU				
DEMOGRAFİK BİLGİLER				
Yaş.....:				
Cinsiyet.....:	☐ Erkek	☐ Kadın		
Medeni Durum.....:	☐ Evli	☐ Bekar	☐ Boşanmış	☐ Dul
Çocuk Sayısı.....:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 3+
Eğitim Durumu.....:	☐ İlkokul ☐ Lise ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora			
Meslek Yılı.....: Yıl			

EK- 4 Algılanan Stres Ölçeği

ALGILANAN STRES ÖLÇEĞİ-10

Yönerge: Aşağıda geçtiğimiz ay içerisindeki kişisel deneyimleriniz hakkında bir dizi soru yöneltilmektedir. Her soruyu dikkatlice okuyarak size en uygun seçeneğin altındaki kutuya bir çarpı işareti koyarak cevaplayınız. Soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur. Önemli olan sizin duygu ve düşüncelerinizi yansıtan yanıtları vermenizdir.

	Hiçbir Zaman	Neredeyse Hiçbir Zaman	Bazen	Oldukça Sık	Çok sık
1. Geçen ay, beklenmedik bir şeylerin olması nedeniyle ne sıklıkta rahatsızlık duydunuz?					
2. Geçen ay, hayatınızdaki önemli şeyleri kontrol edemediğinizi ne sıklıkta hissettiniz?					
3. Geçen ay, kendinizi ne sıklıkta sinirli ve stresli hissettiniz?					
6. Geçen ay, kişisel sorunlarınızı ele alma yeteneğinize ne sıklıkta güven duydunuz?					
7. Geçen ay, her şeyin yolunda gittiğini ne sıklıkta hissettiniz?					
8. Geçen ay, ne sıklıkta yapmanız gereken şeylerle başa çıkamadığınızı fark ettiniz?					
9. Geçen ay, hayatınızdaki zorlukları ne sıklıkta kontrol edebildiniz?					
10. Geçen ay, ne sıklıkta her şeyin üstesinden geldiğinizi hissettiniz?					
11. Geçen ay, ne sıklıkta kontrolünüz dışında gelişen olaylar yüzünden öfkeleniniz?					
14. Geçen ay, ne sıklıkta problemlerin üstesinden gelemeyeceğiniz kadar biriktiğini hissettiniz?					

* Eskin M, Harlak H, Demirkıran F, Dereboy Ç. Algılanan Stres Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerlilik Analizi. Yeni Symposium Journal 2013; 51 (3): 132-140.

EK- 5 Adil Dünya İnancı Ölçeği

ADIL DÜNYA İNANCI ÖLÇEĞİ

Aşağıda bazı cümleler ve yanlarında da bazı seçenekler verilmiştir. Her cümleyi okuduktan sonra, size en uygun gelen seçeneği işaretleyin. Cümlelerin size uygunluğuna göre o cümleye 1-5 arasında bir puan verin. Cümledeki ifadeye kesinlikle katılmıyorsanız 1, katılmıyorsanız 2, kararsızsınız 3, katılıyorsanız 4, tamamen katılıyorsanız 5'i işaretleyin.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Eninde sonunda başıma gelen her şeyi hak ettiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
2. Bana karşı genellikle adil davranılmıştır.	1	2	3	4	5
3. Çoğunlukla ne hak ettiysem onu bulmuşumdur.	1	2	3	4	5
4. Genel olarak baktığımda, yaşadığım olaylar adildir.	1	2	3	4	5
5. Hayatımdaki adaletsizlikler istisnai durumlardır.	1	2	3	4	5
6. Hayatta başıma gelen olayların çok büyük bir kısmının adil olduğuna inanıyorum.	1	2	3	4	5
7. Benimle ilgili verilen önemli kararların çoğunlukla adil olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
8. Dünyanın aslında adil bir yer olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
9. İnsanların eninde sonunda ne hak ederlerse onu bulacaklarına inanıyorum.	1	2	3	4	5
10. Adaletin her zaman adaletsizlikler karşısında galip geleceğinden eminim.	1	2	3	4	5
11. Uzun vadede insanların adaletsizliklerin üstesinden geleceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
12. Hayatın her alanındaki adaletsizliklerin (örneğin iş hayatında, aile hayatında, politik hayatta vs.) bir kural olmaktan ziyade birer istisna olduğuna inanıyorum.	1	2	3	4	5
13. İnsanların önemli kararlar verirken adil olmaya gayret ettiklerine inanıyorum.	1	2	3	4	5

EK- 6 SOBE Tez Etik İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2300013702
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

22.12.2023

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: Rektörlük Makamının 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazısı.

İlgi tarihli yazı kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında tez aşamasında kayıtlı olan **Onur BÖLÜKBAŞI** isimli öğrenciye ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : Öğrenciye ait Etik Kurul Dosyası.

EK- 7 Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Tez İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2400000085
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

04.01.2024

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 22.12.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300013702 sayılı yazınız.
b) 18.12.2023 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2300013577 sayılı yazınız.
c) 20.12.2023 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2300013661 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen Onur Bölükbaşı, Mahir Boynukısa, Beril Çokum ve Öykü Ağıroğlu isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Halil Çetin BEDESTENCİ
Rektör Yardımcısı

EK- 8 SOBE Tez Anket İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-044-2400000286
Konu : Onur Bölükbaşı'nın Tez Anket İzni
Hk.

10.01.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı Onur BÖLÜKBAŞI isimli öğrencinin "Suçla mücadele eden birimlerin algılanan stres düzeyi ve adil dünya inancının incelenmesi: Kriminal Polis Laboratuvarı Örneği" başlıklı tezi Çukurova Üniversitesinde görevli Doç. Dr. Soner ÇAKMAK'ın danışmanlığında yürütülmektedir. Adı geçen öğrenci çalışmasında, Başkanlığınıza bağlı Kriminal Polis Laboratuvarında görev yapan personeli kapsamak üzere kopyası Ek'lerde sunulan anket uygulamasını yapmayı planlamaktadır. Üniversitemiz Etik Kurulunda yer alan üyelerin onayları alınmış olup, izin verilmesi hususunu bilgilerinize sunarım.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

Ek : Anket dosyası.

Dağıtım:
Gereği:
Polis Akademisi Başkanlığına

Bilgi:
İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı
Müdürlüğüne

EK- 9 Emniyet Genel Müdürlüğü Anket Uygulama İzin Yazısı

 T.C.
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Polis Akademisi Başkanlığı

Sayı : 40843807-79816.(91265) - 9-617-25902 13.02.2024
Konu : Anket Çalışması İzin Talebi
(Onur BÖLÜKBAŞI)

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 10.01.2024 tarihli ve E-2024011214184567054 sayılı yazınız.

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Onur BÖLÜKBAŞI'nın "Suçla Mücadele Eden Birimlerin Algılanan Stres Düzeyi ve Adil Dünya İnancının İncelenmesi: Kriminal Polis Laboratuvarı Örneği" başlıklı tez çalışması kapsamında araştırma yapma talebi ilgi yazınız ile bildirilmiştir.

Söz konusu araştırma talebi ekte yer alan 13.02.2024 tarihli Genel Müdürlük Makamı Oluru ile uygun görülmüş olup çalışmadan elde edilecek değerlendirme sonuçlarının Başkanlığımıza gönderilmesi hususunda;

Gereğini arz ederim.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti İslak İmzalıdır.)
Doç.Dr.Ufuk AYHAN
Başkan a.
Başkan Yardımcısı
1. Sınıf Emniyet Müdürü

Ek: Genel Müdürlük Makam Oluru (1 Sayfa)

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

Sayı : 40843807-79816.(91265)
Konu : Anket Çalışması İzni

13.02.2024

GENEL MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Onur BÖLÜKBAŞI'nın "Suçla Mücadele Eden Birimlerin Algılanan Stres Düzeyi ve Adil Dünya İnancının İncelenmesi: Kriminal Polis Laboratuvarı Örneği" başlıklı tez çalışması kapsamında araştırma yapma talebinde bulunmaktadır.

Polis Akademisi Başkanlığı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 06.02.2024 tarihli ve 2024/01 sayılı kararı ile bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından uygun görülen çalışmanın uygulanabilmesini onaylarınıza arz ederim.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl
Sureti Islak İmzalıdır.)
Doç.Dr.Ufuk AYHAN
Başkan a.
Başkan Yardımcısı
1.Sınıf Emniyet Müdürü

OLUR
13.02.2024

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti
Islak İmzalıdır.)
Prof.Dr. Yılmaz ÇOLAK
Genel Müdür a.
Polis Akademisi Başkanı